

חדושים ובאורים

פרה

סימן א

(א) פ"א מ"א רא"א עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים, כל בן שנה דכתיב בקרא היינו עד מלאת לו שנה מיום ליום, וכמבואר במ"ג דבן י"ג חודש אינו כשר לכבש, והטעם משום דכל שכר נתמלאת שנתו מיום ליום, הרי הוא כבר בשנה השנייה, והרי בערכין צעין קרא ואם מבין שנים שנה ומעלה לומר דשנת שנים כלמטה הימנה כדחנן ערכין י"ח א', הא לאו האי קרא דומעלה, הוי אמרינן דלאחר שכלאו לו נ"ט שנים מיום ליום הרי הוא כבר בשנת שנים, וראוי לקרותו בן שנים, ואפשר דמה שאמרו במתני' לשון שלשית ולשון רבעי הוא לומר שהנידון על השנה השלישית ולא משמלאו שלש שנים, וכן ברבעי הוא בשנה הרביעית ולא בן ארבע שנים.

והנה בכבשים ואילים חנן במ"ג דאף משנפקל לכבש דעברה שנתו, אחתי אין עליו תורת איל עד שיהא בן י"ג חודש ויום אחד, ומשמע דאף לר"מ ר"ה י' א' דיום אחד בשנה חשוב שנה, ופר בן כ"ד חודש ויום אחד קרוי פרה, מ"מ אינו נקרא איל ב"ב חודש ויום אחד, עד י"ג חודש ויום אחד, ולענין פרה ועגלה לא מלאנו דנריך לר"א י"ג חודש ויום אחד ושתהא קרוי פלגס בחודש הי"ג, ושמא ילמד סתום מן המפורש וגם בעגלה ופרה נריך י"ג חודש ויום אחד, וכמו לענין פרה דמ"ל לר"א ר"ה י' א' דבעי כ"ד חודש ולי' יום, [ומיהו נראה דהתם ר' אלעזר, ובמתני' ר' אליעזר], ומ"מ אשכחן עדיפותא בכבש ואיל דהתם גם לר"מ צעי י"ג חדש ויום אחד, אף דלענין פרה סגי לי' ביום אחד בר"ה שם, [דלא משמע דר"מ פליג אבל הני תנאי דבמ"ג, וגם במנחות ז"א ב' מסקינן בקשיא לבר פדא דספיקא הוי, או לאיל ל"ל, ולא פרכינן הכי לר"מ, ומיהו אי לר"מ צעי יום אחד שלם ניחא, עי' מש"כ ערלה ס"ב סק"ה, וכ"מ בתו' הרא"ש ר"ה שם], ונריך טעם מנ"ל, ואפשר

דמדכתיב טובא בקראי כבשים בני שנה, משמע דאף כשאניס בני שנה אחתי כבשים מיקרו, אלא דפסוליס, ומה ילפינן דעדיין אין עליהם תורת איל ממש, [אף דמציא עליו נכרי איל], אח"כ ראיתי בחדושי הגר"א הנדפסים בסוף המשניות שכתב דמתני' דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש, אחיא כר"א בר"ה שם דרך לי' יום בשנה חשוב שנה, ומבואר דס"ל דלר"מ דסגי ביום אחד בשנה, הרי גם נעשה איל מיד בגמר שנתו מיום ליום, דהיינו שנה ויום אחד, שוב הראוני בתו' רי"ד ר"ה שם שכתב כמ"כ.

(ב) שם וחר"א עגלה בת שתיים ופרה בת שלש או בת ארבע כו', דעת הרמב"ם דקיי"ל כחכמים הללו וכמו שפסק בפ"א מה' פרה ה"א ובפ"י מה' רוח"ה ה"ב, וס"ל דהני חכמים היינו נמי חכמים דחנן במ"ב דפריס אף בני שלש, והיינו דגם בן שנים מיקרי פרה, וע"כ לחלק בין פרה לפרה, ויש לזה מקום דפר משמע גם כשם תואר כדאמר ר"ה כ"ו א' משור פר אס שור למה פר ואם פר למה שור כו' שור שהוא גדול כפר, משא"כ פרה הוא שם העצם, [וכמדומה דברוב פעמים שזכר פרה בנ"ך נזכרת עם ילדי' כמו בשמואל א' ז', ישעי' י"א ז', איוב כ"א י', וזה עכ"פ כשראוי לילד והיינו בת ג' כדאמר בזכרות י"ט ב' הוצא בר"ש כאן], ולכך פסק בפ"א ממעה"ק הי"ד דפר הוא בן שתי שנים כחכמים דמ"ב, ואע"ג דגבי עגלה ערופה מיקריא עגלת בקר בת שנים, מ"מ זכר גם שם פר עליה כדכתיב ופר שני, וכן נמי צפי' שמיני קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים ודרשינן תמימים בשנים כמ"ש הר"ש במ"ב חזינן דמיקריא עגל בן בקר, ומיהו צנקה לא אשכחן דמיקריא פרה פחותה מצת ג' לרבנן, ובמל"מ בה' פרה שם וכן במלצ"ס צפי' כהן משיח הניחו דברי הרמב"ם בקושיא, משום דלא משמע להו לחלק בין פרה לפרה, וכמ"ש הר"ש דיש לפרש דחכמים דמ"ב לאו היינו

ה"צ כתב צת שתי שנים או פחות, וז"ע מנלי, וכבר נתקשה בזה מרן זללה"ה בס"א סק"ט, ע"ש.

(ג) פ"א מ"ב ריה"ג אומר פרים בני שנים שנאמר ופר שני בן בקר, במלבי"ם צ"פ כהן משיח, פירש דדיוקא דריה"ג הוא מדהו"ל למיכתב ופר בן בקר שני, ומדאקדמי לכן בקר משמע דהוא תואר לפר, ואע"ג דאשכחן צנשיאים פר אחד בן בקר, י"ל דהתם נמי לדרשא אחי דהמיוחד צעדרו כמ"ש רש"י שם והוא מספרי שלא ה"י צעדרו כמוהו, וכן יש לפרש פר אחד בן בקר שצ"פ תלוא, ועי' יומא ל"ד ז'.

בתו"כ שהביא הר"ש מבואר דסתם פר הוא יותר מבן ג', ואהני בן בקר דכתיב דמשמע בן שהוא קטן, לומר שהוא בן ג', וקשה לומר דלריה"ג יהי פסול בן ג', וגם קרא דפר שני מתפרש שפיר דאחי למימר דגם בן שנים מיקרי פר בן בקר, אבל לא לפסול בן שלש, ולכן נראה דאף לריה"ג כשר בן שלש, וזה מסייע לדברי הר"ש דאין לגרוס צדברי חכמים אף, ואי גרסינן לה יש לפרש דלענין לכתחלה פליגי, דריה"ג ס"ל דלכתחלה עדיף בן שנים, ולרבנן גם בן ג' הוא לכתחלה, ועי' צפ"י מהר"ם מרוטנבורג שפירש דרק לענין פר דלויים ס"ל לרבנן דגם בן שנים כשר, אבל בעלמא רק בן ג', ולריה"ג גם בעלמא כשר בן שנים, ומדברי הרמב"ם צפ"א ממעה"ק הי"א והי"ד נראה דלכתחלה כשר בן ג' ובן ג', וכתב שם דיותר מבן שנים צלאן ומבן שלש צבקר הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו, ובפר י"ל דלמד כן מן המו"כ דמדכתיב בן משמע קטן, וברוב הקרבנות כתיב בן בקר, [ומיום ג' דסוכות ואילך דלא כתיב הוא משום דסמך קרא אחי דכתיב צראשון ושני], אבל צאיל לא נתפרש מקורו דיותר מבן שנים הוא זקן, ועי' במל"מ פ"א דפרה ופ"צ דא"מ, ושם הביא דבמנחות ז"א צ' מבואר דאיל בן ג' כשר, ומדכיל הרמב"ם יותר משלש צבקר צהדי יותר משנים צלאן וגם כתב לשון אין מקריבין אותו, משמע דצדיעבד כשר, ולכאורה אם ממעטינן מדכתיב בן, ושנה עליו הכתוב זימנין טובא בכל המוספים, ה"י ראוי ללמוד שהוא לעיכובא, ושמה מדכתיב צסוכות מיום ג' ואילך סתם פר משמע דאין בן בקר לעיכובא, וגם מהא דמסיק ר"מ דאין מציאין זקנים מפני הכבוד, משמע דליכא זקנים הפסולים מן הדין, וכמו שאמרו ג"כ סוטה מ"ו א' דאין שנים פוסלין.

ר"ה י' א' תוד"ה בן ושמה התם שאני מדקתני צפ"ק דפרה דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קתני הכי גבי פר, ז"ע דלא מצאנו קרבן של עגל לדורות, וממילא לא הו"מ למיתני אינו כשר לא לעגל ולא לפר, ואי משום הנודר עגל, צנצנות לא קמיירי.

חכמים דמ"א, אבל הרמב"ם לא חילק בין החכמים וחילק בין פר לפרה, וכן רהיטת המשניות ששנו לחוד דין פרה צמ"א ודין פר צמ"צ משמע שאפשר לחלק ביניהם.

ובדין פר כתב הרמב"ם שם סתם כלשון המשנה בן שנים, ולא הזכיר לא יום נוסף ולא חודש נוסף אע"ג דלמ"ד פר בן ג' נחלקו ר"מ ור"א ר"ה שם אם צעי כ"ד חודש ויום אחד או ולי יום, ואם נימא דצוה אין צריך להוסיף כלום, ניחא שפיר מש"כ הרמב"ם צפ"א ממעה"ק הי"ג דשעות פוסלות צקדשים ואם פחת שעה פסול, ונתקשה בזה מרן זללה"ה צפרה ס"א סק"ו דכ"ז משכח"ל הא צריך להוסיף יום או חודש, והני אמרינן צוה מקצת היום הראשון ככולו, וא"כ נגמרים בכלות היום ולא משכח"ל פחת שעה אלא פחת יום, אבל אם צפר אין מוסיפין כלום שפיר משכח"ל, אבל נראה דהרמב"ם סתם כדרכו כיון שלא נזכר צהדיא צגמי למ"ד פר בן שנים, אבל לקושטא דמילתא צעי גם צוה יום אחד לר"מ וחודש לר"א, וצדיק הקושיא לכאורה י"ל דבחודש הי"ג לכבש הרי אם הקריבו הקרבן כשר אלא שלא עלה לו דכתבן צמ"ג וכן צרמב"ם פ"צ ממעה"ק ה"ו, ואילו תוך שנחו אם הקדישו לאיל והקריבו לא עשה כלום, דכתיב מנחות מ"ח ז' בן שנים והביא בן שנה פסולין, וצרמב"ם פ"ד מפסה"מ הכ"ו, והיינו אם פחת שעה מבן שנים, ומיהו נראה דצאשם שדינו בן שנים אם הביאו צחדש הי"ג, דפסול, דלא אשכחן אשם צבא מתחלה שלא לשם חובה, ולא אמרינן דאם הקריבו מציא עליו נסכי איל אלא צקרצנות הצאים צנצנה כמו עולה ושלמי נזיר, שיש צהם נסכים, וצאלו אם הקדישן בני שנה י"ל דקדושים לנצחה, וא"כ הדרה קו' מרן זללה"ה לדוכתה דלא משכח"ל פחת שעה, ומיהו י"ל דנפ"מ צשלמי נזיר לענין קידוש הלחם. — עוד כתב ז"ל שם דמסתמימת צברי הרמב"ם משמע דגם שמונה ימים דהצאה מונין משעה לשעה, ולא נתפרש היכן משמע כן, וצפ"ג מא"מ ה"ח ששנה דין שמונה ימים מתפרש צפשוטו ימי עולם וכדפשוט להחו' שהביא ז"ל שם, וכפשוטא דגמ' וצחים י"צ א', ואולי לשון וכן בכל הזבחים שכתב צפ"א ממעה"ק הי"ג שהוא אמנם נראה כמיותר, משמע לי ז"ל כן, אבל אינו אלא שופרא דלישנא, ועי' צנו"ב תיגא יו"ד ס' ז', וצפ"ת יו"ד סט"ו סק"צ.

בדין עגלה צת שנים דאמרי חכמים, לפמ"ש הר"ש דכו"ע מודו דסתם עגל ועגלה הם בני שנה, והכא היינו טעמא משום דכתיב עגלת בקר, וכ"כ צפיה"מ, לפ"ז יש מקום לומר דדוקא צת שנים קאמרי, אבל צת שנה פסולה, דלא מיקריא עגלת בקר, ומש"כ הר"ש צתחלת דבריו דכש"כ צת שנה, י"ל דהיינו מקמי דקיס לי טעמא דעגלת בקר, אבל הרמב"ם צפ"י מרואת

הבני שנה כשרים מיום שמיני והלאה, ואילו פלגם אינו עולה לשם איל אף לא בדיעבד, וע"כ דבבני שנה לא בעינן לעיכובא לי יום בשנה.

לפמש"פ דמיום לי והלאה שבמ"ד היינו נמי מדין לי יום בשנה, וקתני דאף ביום לי, א"כ ב"י"ג חדש ויום אחד דתנן במ"ג נמי יש לפרש דהיינו חדש של כ"ט דעם היום אחד הוא כבר ביום לי, וכן אמנם כתב בזהגרי"א שנדפס בסוף המשניות, אבל הדבר קשה דבגמ' ר"ה לא משמע כן וכמ"ש בערלה ס"ב סק"י עיי"ש, ואם נימא דרק בלי יום דבן שנה הקילו דמקאת היום ככולו ושרי לכתחלה ביום לי, כיון דבזה כל הלי יום אינו אלא לכתחלה, שפיר אפשר לקיים דחדש הי"ג הוא לי יום ויום אחד.

(ה) **פ"ב מ"א** רא"א פרת חטאת המעוברת כשירה וחכמים פוסלין, עי' בר"ש במ"ד דמשכח"ל גוונא דליכא משום עלה עלי' זכר, והנה הר"ש והרא"ש פירשו דפלוגמחם דבין עובר ירך אמו וכדפליגי בחולין נ"ח א' תמורה ל"א א' בעיברה ולבסוף נטרפה אם גם הולד נטרף, ונראה הענין דכל שיש בפרה דבר נוסף יש בזה משום ושחט אותה שלא ישחוט אחרת עמה, כמ"ש הרא"ש, [עי' חולין ל"ב א'], ואף אם היא אמרינן דאם שחטו שחט כשר בדיעבד מ"מ מעוברת גרע, ויש בזה גם משום בשרה ולא בשר עוברת כדדריש בספרי זוטא הוצא בילקוט, והוא דרשא לפסול מעוברת, והרי נריך שיטרוף כולה כדאמר חולין י"א א', וכל שיש בה חלק שאינו בהכשר פרה תו לא חזיא לשריפת כולה, ור"א סבר דעובר ירך אמו והכל חדא פרה וכולה בהכשר, ומש"כ הר"ש והרא"ש דאפשר דאי עובר לאו ירך אמו יש כאן פסול משום מלאכה, הדברים מחודשים שיהא זה בכלל עול דקרא, ומהא דדרשינן בשרה ולא בשר עוברת, משמע נמי דלא מיפסלא משום מלאכה, ודרשא וז למ"ד עובר לאו ירך אמו היא, דאי עובר ירך אמו לא מסתבר למעט בשר עוברת.

ומה שפירשו בשם הר"י מסימפונט דעל לקיחת העובר איירי, ומשום דנריך ליקח פרה, לא נתפרש מה דחקו ז"ל להוציא מתני' מפשטה, וסתם פרת חטאת המעוברת מתפרש שהיא כבר חטאת והיא מעוברת, גם לשון חכמים פוסלין אינו נאות בכלל אף אם נימא דלקיחה בפסול פסולה דיעבד, שהרי יכול ההקדש למכרה ולחזור ולקחתה כשתהי' פרה, ואין כאן פסול, וכדאיתא בספרי זוטא שלקחו מעוברת והמתינו וכשנעשית בה שלש חזרו ולקחוה מתרומת הלשכה, גם אין הדבר בזה כלל שיקחו עובר כשאין יודעים כלל אם תהי' נקבה ואדומה, גם לא נזכר ענין הלקיחה במשנה, אכ"כ ראיתי ברמב"ן ב"מ לי שכתב דהר"י מסימפונט היתה לו גי' אחרת

(ד) שם מ"ג בני שלשה עשר חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש, אם הא דאילים בני שחטם הוא הלכה, הרי בהכרח שבחודש הי"ג לא יהי' ראוי, דהא כבר עברה שנתו דכבר אינו בן שנה, ואם הביאו לקרבן שדינו בבן שנה, הרי הוא צדין הביא בן שחטם דפסול כדאמר מנחות מ"ח ב', ואע"ג דאשכחן ר"א דס"ל בערכין י"ח א' דעד חדש הוא נידון בשנים הקודמות לענין ערכין, שאני התם דאיכא קרא, והא דקתני סיפא הקריבו מביא עליו נסכי איל, היינו בזמן שהוא קרבן נדבה, א"נ כשהביאו בתורת איל, ולדין איל שהוא בן שתי שנים, בעינן שיהא חודש בשנה שני דרק לי יום בשנה חשוב שנה כדאמר ר"ה י' ב', ונמצא שאינו לא צדין בן שנה ולא צדין בן שחטם, ועי' לעיל סק"א נסתפקו אם ר"מ פליג בזה כדפליג ר"ה י' א' לענין פרה.

וא"ת והא בבן שנה לא נריך לי יום, כדכתיב ומיום השמיני והלאה וכדתנן במ"ד, ואמאי לא נילף מזה נמי לבן שחטם דאין נריך לי יום בשנה שני, וי"ל דסתם בן שנה מתפרש לאפוקי בן שחטם ולא להנריך בחיוב בן שנה, ועי' להלן.

ויתכן דחטאות הניצור ועולותיהן וחטאת היחיד ואשם נזיר ואשם מזורע דתנן בזה במ"ד דכשרים מיום לי והלאה, דקים לחכמים דהני יש בזה ענין שיהיו בני שנתן בחיוב, ולכך נריך לי יום, מדין לי יום בשנה, משא"כ נדרים ונדבות וזכור ומעשר אין בזה ענין חיובי בבן שנה, דהא בזכור כתיב ביום השמיני תתנו לי, ובנ"ה ה' ב' דרשינן דכשר גם בעברה שנתו, וגם מעשר מיום השמיני נכנס לדיר להתעשר, ולא כתיב בו בן שנה, ובנדרים ונדבות נמי לא נזכר בזה בן שנה, ופסח י"ל כמ"ש הר"ש שלא יבא לידי נותר, א"נ זכר בן שנה יהי' לכס דכתיב גבי פסח מתפרש נמי על שלילת בן שחטם ולא על חיוב דבן שנה, דלשון יהי' לכס אומר דרשני, ושמא מתפרש לאפוקי שא"צ בן שנה בחיוב, אכ"כ ראיתי בזהגרי"א לתוספתא פ"א שכתב כמס"כ דהא דבעינן לי יום הוא מדין לי יום בשנה חשיב שנה, ועי"ש דר"א פליג אמתני' וס"ל דגם פסח צעי לי יום כיון דכתיב בו בן שנה, ובתוספתא שם קתני ברישא בדברי חכמים עולות חובה דיחיד, [והוא דנזיר ויולדת דכתיב בזה בן שנה, ואפשר דה"ה נמי עולת מזורע], דכשרות מיום לי והלאה, ולפ"ז בכל מקום דכתיב בן שנה או דנריך בן שנה מן הדין, אמנם בעינן לכתחלה לי יום בשנה, ונראה דמתני' נמי מודה בעולות חובה דיחיד, דלא קתני אלא נדרים ונדבות.

ובמ"מ אנו נריכים למה שחילקנו דבבן שנה העיקר למעוטי בן שחטם, במה דלכו"ע דדיעבד כל

כל קרבנות הנזבז והיחיד באין מארץ ומחו"ל אפי' מזין העכו"ם כו', ובע"ז כ"ג א' איתא דקמני בספא דמתני' וכן ה' ר"א פוסל בכל הקרבנות כולן, והיינו דמהא דקמני בדברי חכמים ולא זו בלבד כו' מצואר דלר"א גם אלו אין נלקחין מן העכו"ם, ולפ"ז יש קצת משמעות במתני' דהעומר ושתה"ל אינם באין משל עכו"ם דהא התנא כ"ל של עכו"ם צהדי חו"ל וקמני דעומר ושתה"ל אינם באים אלא מן הארץ, וזה כפשטא דגמ' ר"ה י"ג א' דקצירכס אמר רחמנא ולא של נכרי, וכן נקט השאג"א בדיני חדש ס"ג, אבל מרן זללה"ה צורעים ליקוטם ס"י סק"ג פירש דלא צא למעט אלא של נכרים קודם ירושה וישיבה, וז"ע.

שם בר"ש ותניא בספרי וזוטא פרה שלא יקחו עגלה ויגדילו אמרו מעשה שלקחו פרה עוברת מזין העכו"ם והיו משמרין אותה עד שהיתה יולדת אם ה' ולד נקבה כשר לפרה, לכאורה הוא מעשה לסתור אבל בספרי וזוטא מסיים בה הכי והיו משמרין אותה עד שהיתה בת שלש שנים וחזרין ולוקחין אותה מתרומת הלשכה, והיינו שכשגדלה מכירה לישראל וחזרו ולקחו ממנו.

(ו) **שם מ"ב** פרה שקרניה וטלפיה שחורים יגוד, יש לעי' אם הך יגוד הוא לעיכובא, דהא בשערות לק' מ"ה לת"ק לא מועיל תלישה, וע"כ דקרנים וטלפים שאני דאינם גוף הפרה, ותו י"ל דאינם מעכבים בדיעבד, אבל מהא דקמני בחר הכי גלגל העין כו' אינם פוסלים בפרה משמע דקרנים וטלפים דרישא פוסלים וכן משמע בלשון רש"י בצורות מ"ד א' ע"ש, וכן יש לדון בשערות מפוזרות למ"ד יתלוש, ומסתברא דכולהו לעיכובא, דנריך שמהא תמימה באדמימות, שו"ר בכ"מ פ"א ה"ד כתב דיתלוש אינו לעיכובא, ובקרנים שא"א לגוד כתב שם דאין לו תקנה משמע שהוא לעיכובא, וז"ע. — שחורים דנקט נראה דאורחא דמילתא נקט, וה"ה לבנים, אבל מרן זללה"ה בס"ד סק"צ לא כ"כ, וכן בצנהגר"א הנדפס בסוף המשניות נקט דדוקא שחורות דדרכן להיות לבנות, ושם כתב דפסולן משום מראית העין ע"ש.

שם גלגל העין והשינים והלשון אינם פוסלין בפרה, נראה דגלגל העין כולל כל שלשה גוונים שבעין דהיינו הלבן החיוני והשחור הפנימי ושביניהם.

הא דתניא בתוספתא פ"צ והוצאה בר"ש רמ"א פרה שגלגלי עיניה שחורים אם אין פרה אחרת כיוצא בה פסולה, נראה דבהלכות מומין מיתנייא ור"מ לטעמי' בצורות ל"ח ב' דיש מומין בלבן, ולפי שצפרה אדומה הדבר מצי' שגם הלבן שבעין נוטה לשחורות ולאדמימות, לכך שנו דין זה בכאן, ומשערים את השחורות אם אין

במתני', דה' גורם אין לוקחין פרה מעוברת כו', ואמנם לגי' דידן אין לפרש כן.

נראה דהא דממעטין שלא יקח עגלה וישהנה, היינו לומר דנריך שהפרה תוקדש לשם פרה עם לקיחתה, ובכלל מיעוט זה גם אם לקחו פרה ולא הקדישוה לשם פרה עם לקיחתה, דנמי פסולה, ונריך לחזור ולמכרה ולקחתה לשם פרה, וכדאיתא בספרי וזוטא כשלקחו עובר והשהו אותה עד שנעשית בת ג' וחזרו ולקחוה מתרומת הלשכה], ולפ"ז יתכן דר"א דריש שנריך דוקא ליקחה מישראל, ס"ל דנריך שתוקדש עם לקיחתה מיד המוכר לשם פרה, וזה א"א כשלוקח מיד עכו"ם דנריך שלוחו של בעל הממון וכמ"ש תו' ב"מ ע"א ב', ובקצה"ח ס' קס"ג סק"א, וכאן בדה"ב לוקח מיד העכו"ם לזורך פרה, והרי הפרה מתקדשת לבדה"ב וממנה לפרה, ולכך נריך שיקחנה מישראל, ובכלל זה נמי דנריך שהמוכר ידע שלקחתה לשם פרה, ורצון דמכשירי ליקח מעכו"ם ס"ל דסגי במה שהלוקח מקדישה עם לקיחתה, אבל אם לקחה לבדה"ב ואח"כ צא להקדישה לשם פרה, הרי"ז כלקח עגלה, ונריך למכרה ולחזור ולקחתה לשם פרה, גם לרצון.

ברם הדברים נסתרים מהא דאמר ע"ז כ"ג ב' דלר"א גם ויקחו לי תרומה מתפרש שלא יקחו מן העכו"ם, ובתרומת המשכן אין דין לקיחה, ואין מקום להנריך שיוקדש מיד עם לקיחתו, וכל אשר נמצא אלו לכל מלאכת המשכן הציאו, וע"כ ל"ל דמה שנחמעט לקיחה מעכו"ם, הוא שאין מן הראוי שהחפץ יצא מרשות העכו"ם לאפוד, וכן לפרה, ונריך שיפסיק רשות ישראל באמצע, ואף שאין העכו"ם יכול לסייע לישראל הלוקח ממנו לזכות לאחר דאין שליחות לעכו"ם, אבל בכאן חשיב שהעכו"ם מוכר לקדושת הפרה בלא אמצעי, דהקדש דה"ב והקדש פרה חד הוא, ולא חשיב דדה"ב קונה לזורך פרה, אלא כאילו מעות הפרה קונים הפרה והרי הפרה יוצאת מרשות המוכר העכו"ם לרשות הפרה, ועל זה הקפידה תורה לר"א, וכן באצני אפוד הקפידה תורה שלא יצאו האצנים מרשות העכו"ם לאפוד, ומה שאין לוקחין עגלה הוא דין מחודש בפרה, דנריך לקיחה לשם פרה, וזה ה' מתקיים שפיר גם בלוקח פרה מעכו"ם, ולרצון אמנם כן דמותר ליקח מעכו"ם, אלא דלר"א נחמעט מגזיה"כ.

שם וחכמים מכשירין ולא זו בלבד אלא כל קרבנות הנזבז והיחיד באין מהארץ ומחו"ל כו', ע"כ לפרש דבכלל הא דבאין מחו"ל היינו גם דנלקחין מן העכו"ם דאל"כ אינו ענין לרישא ומה שייך ולא זו בלבד, ולפ"ז יש לפרש דלא זו בלבד שהעכו"ם חושש להפסד מרובה דפרה, אלא אפי' בשאר קרבנות שהפסדו מועט נמי לא חיישינן לרביעה, ובתוספתא דמנחות רפ"ט איתא

היבט פשוט שאין עולה שער אדום, ולכן יש לפרש דאם במציאות עולה, דאינו על צד השלימות כמו בשאר הגוף. — דין נחתך מעט מן העור שלא במקום יבטל לא הזכיר הרמב"ם כיון שלא נתפרש בהדיא, ולמש"כ ר"י מכשיר אף כשלא העלה מקומו שער אדום, כיון שעד שלא נחתך הי' צו שער אדום.

א"ב אפשר דהרמב"ם מפרש דר' יהודה פוסל בכל גוונא אפי' העלה מקומו שער אדום דסתמא קמני חתכה פסולה, ואחא ר"ש למימר דאין חילוק בין יבטל לשאר העור וכל מקום שיטל אס לא העלה שער אדום פסולה ואס העלה כשרה, ופסק כר"י, אבל צדעת הראב"ד שפיר אפשר לפרש כמו שפירשנו.

שיעור מקום שיטל ולא העלה מקומו שער אדום דפסול לר"ש לא נתפרש, ואף למש"כ דלר' יהודה כשר, מ"מ גם לדידי' נפ"מ בשלא הי' בתחלה שער אדום במקום הזה, ומרן זללה"ה בס"ד סק"א הוכיח דאין שיעורו מקום צ' שערות, מהא דמכשרין שתי שערות שחורות או לבנות שאין בהם כשיעור כמבואר במתני' נדה נ"ב צ', ומה בכך שאין בהם שיעור שערות מ"מ הרי במקום הזה אין שערות אדומות, ולא עדיפי השערות השחורות מאילו ניטלו האדומות במקום הזה דהי' פסול לר"ש, וע"כ דאין השיעור צב' שערות.

ויש מקום לדון דלכא' צבע האדומות נגרם ע"י השערות, ואס יגולחו השערות לא יראה העור אדום, ונפיפות השערות לא מסתבר שהוא שזה בכל הבהמות, וגם זו שהנפיפות דלילה נמי כשרה לפרה, ואין ללמוד מזה דזו שזפיפותה מרובה מוכשר אס יעקרו השערות ויעמידוס על נפיפות דלילה, ודכוותה שערות שחורות שאין בהם כשיעור הרי הם גורמים לחשוב את נפיפות האדומות כדלילה, ואין ללמוד מזה להכשיר אס יעקרו שתי שערות אדומות, והרמב"ם בפ"א ה"ד כתב בשתי שערות שיעקרו מאדים וראשן משחיר, שגזוז את השחור וכשר, דלריך שישאר מן המאדים כדי שינטל בזוג שכל שעה שאינה ניטלת בזוג הרי היא כמי שאינה, משמע דיש להקפיד שלא ינטלו שתי שערות, ואולי לכתחלה קאמר, דבאמת קשה להיות בטוח בכל פרה שלא נתלשו ממנה שתי שערות וכמ"ש מרן זללה"ה שם, שוב נראה דאין כונת הרמב"ם שכשיש צמאדים כדי שינטל הזוג כריך להזהר שלא ליטלו, דמהיכי תיתי יטלנו, אלא ר"ל דלריך שיהא המאדים בגודל הזה דאל"כ הרי דין השער כשער שחור, כיון שאין צעיקרו המאדים כשיעור, וכ"ה בפיה"מ, אבל אס הי' צמאדים כשיעור, י"ל דאף אס יטלנו ישאר בכשרותו, אח"כ ראיתי שכ"כ מרן זללה"ה, ועי' בהשגות הראב"ד שם דמשמע שלא פי' כן וכמ"כ לק' סוסק"ו עי"ש.

בשאר פרות שאינם אדומות שחורות כזו, וכן מבואר בספרי זוטא והכי איתא התם פרה שגלגל עיניה משחיר היו מציאין פרות אחרות ומעמידין אותה בתוכן אס דומה לגלגל עיניה לאחת מהן הר"ז כשירה ואס לאו הר"ז פסולה, ומשמע דבפרות שאינם אדומות לעולם אין שחורות צמדה של מוס, ולכן גם לא נשנה דין זה בצבורות בין המומין לר"מ, ומציאין פרות שגלגל עיניה משחיר, וכל שאין עיני הפרה משחירין יותר מהן הר"ז כשירה, ולמאי דקיי"ל דאין מומין בלבן הר"ז כשירה לעולם, ומה"ט השמיט הרמב"ם תוספתא זו, וגם בלא"ה נשנית בלשון יחיד ומשמע דרבנן פליגי עלי', ובהגהות הגר"א הגיה כשירה, ופירש דכשרה בשעת הדחק, והיינו דקאמר אס אין פרה אחרת כיו"ב, והדבר דחוק ולא מלאנו ששימשו על כונת שעת הדחק לומר אס אין כיו"ב, ובפרט צפרה שכידוע אין מצוי פרה אדומה עד שמעלין צדמי' לששים רבוא וסמונים רבוא ויותר מזה כמבואר ע"ז כ"ד א', גם אין משמטין בלשון כשרה בזה דמשמע דאס יש אחרת כיו"ב הר"ז פסולה.

הא דנקט שניים ולשון נראה דהוא לרבותא אע"ג שהם נראין, וכש"כ מוך הפה. — ומסתברא דכל בית הסתרים נמי אינם מעכבין, וז"ע.

שם היתה זה יבטל וחתכה ר"י פוסל רש"א כל מקום שינטל ולא העלה מקומו שער אדום פסולה, פשטא דמתני' דר"י סבר דפרה אדומה כהלכתה אס נחתך מעט מן העור אפילו לא העלה מקומו שער אדום הרי היא כשירה, כיון שאין זה מוס, ולא חשיב חסרון באדומה, אלא כפצע ומכה, אבל ביבטל כיון שעד שלא חתכה היתה פסולה מדין מוס, אפי' היתה היבטל כולה בשער אדום, אינה נכשרת ע"י החיתוך כיון שמקום החתך אין צו שער אדום, ואס העלה מקומו שער אדום י"ל דכשירה, ור"י איירי עד שלא העלה, א"כ לעולם נשאר מקומו נלקת, [דהא ביבטל שיש בה ע"ס אייריין דאל"ה אינה מוס וסתם יבטל שחתכה מתפרש שהיו כריכים לחתכה, ועי' תו' צבורות ל"ח צ', ופסקים ס"ה צ' וחתכת יבטלן], ולא יעלה זה שער אדום, ור"ש סבר דאף במקום שאין יבטל אס נחתך מן העור הר"ז פסולה עד שיעלה מקומו שער אדום.

והרמב"ם בפ"א ה"ו כתב דאס היתה יבטל וחתכה אפילו צמח במקומו שער אדום הר"ז פסולה, ולמש"כ מתני' מתפרשא בשלא עלה במקומו שער אדום, אס משום דלעולם כן הוא, או משום דאיירי כשעדיין לא עלה, ונראה דלזה נתכוין הראב"ד צמ"כ שם דהטעם משום שהשער לקוי ואין צו אדומות גמורה, ר"ל דצמחני' משמע דאין עולה במקומו שער אדום, דר"ש קאמר דלא רק במקום יבטל פסולה, אלא בכל מקום שלא עלה שער אדום פסולה, ומשמע דצמחוס

וזדברי ר"י כוסות ה' מקום לטעות דכוסות לאו היינו גומות, לכך הקדים דר"י ה' שונה היו זה שמי שערות שחורות או לבנות בתוך כוס אחד, במקום בגומא אחת, דמזה נבין דהיינו גומא היינו כוס, ובתרי הכי קמני דאפי' בתוך שמי כוסות והן מוכיחות זא"ז פסולה, ומביט אפי' נשאר בראשית דבריו, אע"ג שמקומה בתרי הכי גבי אפי' היו בתוך ז' כוסות, דמה שהתנא הוסיף דר"י ה' שונה בתוך כוס אחד, הוא דבר דלדי הנכנס בתוך דברי ר"י למנוע טעות בדבריו. — והקדים התנא דברי ר' יהודה לדברי ר"ע משום דדבריו אמת אליבא דר"ע, דר"ע רק במפוזרות מתיר לתלוש ולא במוכיחות, וכן נראה דהת"ק י"ל דמודה לדברי ר"י, ונקט גומא אחת שלא ינטרף לפרש מוכיחות, ושנה בתרי הכי דברי ר"י כאילו גם הוא שנה דברי ת"ק בתוך כוס אחד והוסיף דאפי' בשתי כוסות במוכיחות פסולה.

מסקנת הדברים בין לת"ק בין לר"י בין לר"ע בין לר"א אין פוסלות שמי שערות שחורות או לבנות אלא בגומא אחת, או בשתיים ומוכיחות זא"ז, וכ"ה ברמב"ם פ"א ה"ב, ולפי' הר"ש [הוצא בכ"מ] וכן הרע"ב דל"ג אפי' בדברי ר"י, יתכן לפרש דדברי ר"י אינם אלא עד בתוך כוס אחד, ואח"כ היו בתוך ז' כוסות והן מוכיחות כו' י"ל דהוא המשך דברי ת"ק.

והנה דדברי הת"ק לא נזכר אלא פסול דגומא אחת, וזה ודאי אין מועיל תלישה, דאין זו פרה אדומה שאמרה תורה, אלא מה הדין במפוזרות לא נזכר בדברי ת"ק, ויתכן לומר דת"ק ס"ל שהן כשירות וא"כ לתלוש, וזה נחא דהרמב"ם לא הזכיר תלישה, וסמס דרך בגומא אחת או בשתיים ומוכיחות פסולה הא צענין אחר כשרה, והא דבעיקרן מאדים וראשן משחיר הזכיר דלריך לגזוז, י"ל דהיינו כשהן בגומא אחת או במוכיחות, ובכ"מ כתב דיתלוש דר"ע אינו אלא לכתחלה מפני מראית העין, ולפי' נראה דהא דר"ע הזכיר ארבע וחמשה ור"א חמשים, לא פליגי בעיקר הדין ומודה ר"ע דגם חמשים כשרה, אלא דס"ל דאין ליעלה לכתחלה, כל שיש זה יותר מד' או ה', ואפשר דהטעם משום דאיכא למיחש שהיו במוכיחות ונשרו או שיש גם במוכיחות, וקשה לדוק היטיב, ור"א לא חייש, ובספרי זוטא שצילקוט לא שנה בדברי ר"ע שום שיעור, אלא אפי' יש זה הרבה כשירה וצלד שיעצירם.

לשון הילקוט בשם הספרי זוטא דבשנים בגומא אחת פסולה מפני שהיא כקרחת דמשמע שאם יתלשם הוי כקרחת כמ"ש המ"א, יש בו משמעות מסוימת דאם נתלשו שמי שערות אדומות דנפסלת, דחשיב כקרחת, ומשה"ק מרן זללה"ה דא"כ לעולם נחוש שמא נשרו שמי שערות, י"ל דלא שכיח שיעשרו מוכיחות ולכך לא חיישינן,

(ז) פ"ב מ"ה היו זה שמי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פסולות, לענין שמי שערות גדלות מצואר בגמ' נדה נ"ב א' דיותר פשוט דחשיבי סימן גדלות כשהן בשמי גומות, וקמ"ל התם דאפי' בגומא אחת נמי חשיב סימן גדלות, ואמנם גם בסברה הדבר מובן דכשמי מקומות ממתיחין שערות הרי זו עדות על התבגרות הרגילה, משא"כ שמי שערות בגומא אחת, הדבר קרוב לחשוש שהמקום גורם או שהם שומא וכיו"ב, שהרי אין הדבר רגיל שיהיו שמים בגומא אחת, וגם מזה שבמקום אחר לא גדל שום שער, משמע שעדיין לא הגיע לכלל גדלות, אבל בכאן שהנידון הוא דבעינן שלימות באדמימות, ואנו באים לדון איזו נורה מפסקת טפי את האדמימות, וזה שפיר יש מקום לומר דשמי שערות בגומא אחת מפסידין יותר את תמונת האדמימות מאשר שמי שערות בשמי גומות, דאף שזה השטח של חוסר אדמימות גדול יותר, אבל הוא גם נוח יותר להתבטל בשערות האדומות הסובבים אותו, והוא יחיד נגד רבים.

ובספרי זוטא והוצא צילקוט חקת איתא רע"א אפי' יש זה הרבה כשרה וצלד שיעצירם אבל אם היו שנים לתוך גומא אחת פסולה מפני שהיא כמין קרחת, ופי' המ"א בזית רענן שאם יתלשו אותם יחשב קרחת כדאמר שבת ז"ד ז' דשיעור קרחת ז' שערות, ולמדנו לפ"ז דגם לענין קרחת חייבים בשמי שערות בגומא אחת, עי' מש"כ במכות כ' ז' בעיקר שיעור קרחת, ומסתברא דנקט גומא אחת למעוטי מפוזרות, אבל ה"ה בשמי גומות המוכיחות, עי' להלן.

ובתוספתא סוף"ז דפרה תניא היו זה שמי שערות שחורות או לבנות בתוך גומא אחת פסולה בתוך שמי גומות כשרה ר' יהודה אומר אפי' בתוך שמי גומות והן מוכיחות זא"ז פסולה, [כ"ה באור הגנוז וכן הגי' הגר"א], ונראה דת"ק לא פליג אר"י ובשמי גומות דמכשיר היינו באינן מוכיחות זא"ז, דכל שאינן מוכיחות היינו מפוזרות, דמוכיחות ענינו שמתיהן סמוכות זל"ז הרבה ואין ציניהן שום שער, [ואפשר דמוכיחות היינו שכת אחד הנמיה שמתיהן בשחורות או בלבניות], וזה אין דינן כמפוזרות, אע"פ שמכל הרוחות הן מסובבות באדומות, כיון שהם שנים ביחד.

ולפי' נראה דמתניתין היינו התוספתא והכי מתפרשא רי"א בתוך כוס אחד, והיינו דגומא קרי לה כוס, וכמ"ש הר"ש, וכ"ה בירוש' סוף"ז דע"ז דהיינו גומות היינו כוסות, ואפי' היו בתוך ז' כוסות והן מוכיחות זא"ז פסולה, וצדין הוא דלא הו"ל למיתני אלא כדתי בתוספתא רי"א אפי' בתוך שמי כוסות והן מוכיחות זא"ז פסולה, אלא לפי דנקט ברישא גומות,

משאוי ואם הוא לשמרה לא חשיבא מלאכה, א"נ שמה בעלה העול מאליו ע"י הפרה ושלל לרזונו, נמי חשיבא מלאכה, אע"ג דבכל שאר עבודות אס נעשו ע"י הפרה מאיליה, כריכים רזון בעלים כדאמר ב"מ ל' א', וכ"ה בחו' הרא"ש בסוגיין והביא כן בשם היר' בסוגיין אשר לא עבד בה לדעת אשר לא משכה בעול בין לדעת בין שלא לדעת, והיינו שלא בשעת עבודה, דלא ניחא ל' בהא, וכ"ה בשטמ"ק ב"מ ל' בשם חו' שאנן דהא דעול פוסל שלא בשעת עבודה היינו דללא ניחא ל', וכן במאירי בסוגיין הביא דברי היר', וכן בר"ש פ"ב דפרה מ"ג פירש דשלל בשעת עבודה היינו דללא ניחא ל', אבל הרמב"ם בפ"א ה"ז כתב דעלה עלי' עול מאיליו שלא לרזונו כשרה, ובתוספתא פ"ב דפרה איתא דעול פוסל לעבודה ושלל לעבודה, וכתב בצבאג"ר שם אפי' נתן עלי' עול שלא לעבודה פסולה, ולכאורה היינו כפי' הראשון שפירשנו דנתן עלי' העול לקשור זו את המוסרה לשמרה, וכיו"ב.

ודברי הרמב"ם בזה כריכים פירוש דפ"א מה' פרה ה"ז כתב לשון זה שהעול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה ושאר עבודות אין פוסלין אלא בשעת עבודה כיצד קשר עליה העול אע"פ שלא חרש בה פסולה הכניסה לדוש אינה נפסלת עד שידוש בה וכן כל כיו"צ עכ"ל, והאי הכניסה לדוש ע"כ ר"ל שהלבישה כלי דישה, דאל"כ מאי למימרא פשיטא דמחשבה אינה פוסלת, ומנ"ל דהלבישה כלי דישה אין פוסלין כמו קיפל עלי' את המוסרה, ובשלמא רישא דקשר עלי' העול אע"פ שלא חרש איכא לאוקמי שקשר עלי' העול שלא ע"מ לחרוש אלא לקשור בה את המוסרה או לנאותה, אבל הכניסה לדוש הרי הלבישה כלי הדישה לשם דישה, ולמה לא תפסל מיד, ואם כלי הדישה אינם מונחים עלי' אלא קשורים ברגלי' ולא חשיבא מלאכה, א"כ אין חילוק בין עול לשאר כלים, דגם שאר כלים שמונחים עליה יפסלו שלא בשעת עבודה, וגם העול הקשור ברגלי' י"ל שלא יפסול, וי"ל דס"ל להרמב"ם דכלי עבודה שמלבישים את הבהמה אינם פוסלים אותה בעוד שמונחים עלי' במקומה, פרט לעול, [וקפל עלי' את המוסרה לאו כלי עבודה הוא], והא דאמרין שבת נ"ב א' בקשרה במוסרה דאי משאוי הוא אשר לא עלה עלי' עול אמר רחמנא, י"ל דהיינו כשמשכה במוסרה דהיינו עבודה, א"נ אי מוסרה משאוי הוא היינו עול דלא בעי שעת עבודה, וכן יתפרשו דבריו גבי עגלה בפ"י מה' רוצח ה"ג שכתב וי"ל שהעול פוסל בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה כיון שמשכה בעול טפח נפסלה אע"פ שלא חרש בה ולא עשה בה מלאכה ושאר עבודות אין פוסלין אלא עד שעת מלאכה עכ"ל, דשאר כלי העבודה אין פוסלין עד שחשוד בהן, וי"ע.

א"נ שמה ניתן לדקוק אם יש שתי גומות מוכיחות ריקות, ומיהו לפמ"ש"כ לעיל סק"ו לפרש דר"י מכשיר גם בניטול ולא העלה מקומו שער אדום, י"ל דה"נ בנשרו כשירה. ומדברי הראב"ד בפ"א ה"ד משמע דפירש מש"כ הר"מ דלריך שישאר מן המאדים כדי שינטל בזוג, דר"ל בזמן שיש במאדים כשיעור נריך שלא יגזונו, וכתב על זה דהיינו שלא יגזו שנים שהם בגומא אחת, ומשמע דאין לגזוז שתי שערות אדומות, וי"ע.

ח) סוטה מ"ו א' א"כ מה ת"ל עול עול פוסל בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה שאר עבודות אין פוסלות אלא בשעת עבודה, רש"י פירש שהניח עלי' להקל ממשהו ולא למשוך או דאיקרי ואותיב עלה היינו שלא בשעת עבודה ופוסל בעול ולא בשאר דברים, ולו"ד ו"ל נראה דהא דאר"י א"ר לעיל הניח עליה עודה של שקין פסולה ובעגלה עד שתמשוך, דר"ל דאף אם הניח עלי' מידי דאיקרי ואותיב, ואין לו שום ענין להניח עלי', אפ"ה חשיבא מלאכה, דבפשוטו נריך יישוב מאי אחי לאשמועינן, והרי קיפל עלי' את המוסרה תנן בפ"ב דפרה מ"ג דחשיבא עבודה, ומה בין זה לעודה של שקין, גם בגמ' ע"ז כ"ג א' דבעו למימר דחיישינן שמה נעשה בה מלאכה הזכירו הא דר"י א"ר דהניח עליה עודה של שקין, ולא הזכירו מתני' דפרה, ונראה מזה דכל עיקרו דר"י א"ר לאשמועינן דאפילו איקרי ואותיב עלה נמי פסולה, ולפי שהשקין נועדו לאסוף לתוכן את הדברים ולהטעינן על הפרה, וכשמביא את השקין רגילות להשליכן בכל מקום שמוזמן, ואח"כ נוטלין ואוסף לתוכן את התבואה או הפירות, והיינו דאשמועינן שאם אירע שהניח על הפרה את האגודה של השקין נמי חשיבא מלאכה, אף שאין לו שום ענין במה שמונחין על הפרה שאין הפרה משמשת אלא מעשה קרקע, שהרי נותנן ע"מ ליטול מיד ורק אירע שהניח עלי', וכן לפי הערוך דעודה של שקין הוא החבל שכורך זו את השקין עם החמור לאחר שהטעינן עליו, נמי הענין דחבל זה אין לו שום ענין להניחו על הפרה, שהרי חשיבא להטעינן השקים נריך הוא ליטלו משם, אפ"ה חשיבא מלאכה, והיינו דבע"ז שם הביאו להא דר"י א"ר לומר דיש לחוש למלאכה כיון דאפי' הניח עלי' עודה של שקין נפסלה, ויש לחוש לזה אף כשממלאכה גמורה יודע העכו"ם להזהר.

ושלא בשעת עבודה דסוגיין נראה לפרש דהיינו כגון שנתן עלי' העול לקשור זו את המוסרה לשמרה, דכל מידי דלשמרה לא חשיבא עבודה כדחתן בפרה שם, ובשבת נ"ב א', ואשמועינן דעול שאני ואפי' עלה עלי' לשמרה חשיבא מלאכה, [ואפשר דדוקא כשהכניס זו את נוארה בדרך העול, אבל הניח העול עלי' הר"ז כשאר

שיטהרו לפסחיהם, משמע דאף טומאה דמיקרא צריך הזאה.

שם ללשכה שע"פ הצירה צפונה מזרחה כו', נראה דע"כ הי' ענין שמהא הפרישה צהר הצית, גם למ"ד יומא שם דמעלה בעלמא, דלכ"כ הי' ראוי להפרישו צהר המשחה במקום עשיית הפרה, ולא היו צריכים לצנות כבש מהר הצית להר המשחה, וכן בקרא דילפינן מיני' יומא צ' א' כתיב ופתח אהל מועד משבו וגו', ואף אי אסמכתא הוא מ"מ שמעינן דפרישה צפתה אה"מ היא, ועוד דהיו צריכים להוציא הפרה חוץ למחנה וע"כ שמהי' צפנים, וההוצאה צהרן כמ"ש תו' יומא מ"ג א'.

שם ומזין עליו כל שבעת הימים מכל חטאות שהיו שם, יש להסתפק בצית ראשון אס היו צריכים לעשות פרה, או בצית שני קודם הצדוקין, אס היו עליו שלישי ושיעור משל משה, או דקודם הצדוקין לא תיקנו הזאה כלל, דכל זה ממעלות דצית שני מה שהוצרכו מחמת שהקילו בנצו"י, ועיקר ההפרשה אין לה ענין עם ההוצאות דגם בשל משה הפרישו וכמס"כ, ומיהו כיון דגם בהפרשה דיוהכ"פ היו דמתנן צמתני', וצוה לא מסתבר לחלק בין צית ראשון לשני, תו מסתברא דגם בהפרשה דפרה היו מזין שלישי ושיעור דכרך שהיו בשל יוהכ"פ.

שם מ"ב חצרות היו צירושלים צנויות ע"ג סלע כו', נראה דדבר זה הי' נוהג באופן קבוע בכל שנה ושנה, שהרי לא היו יודעים מחי תודמן פרה לעשותה, ובכל ימי צית שני עשו ה' או ו' פרות, ובתוספתא שנו שהתינוקות היו צני שצט שמונה כמ"ש הר"ש צמ"ב, וא"כ היו צריכים להיות תמיד תינוקות צגיל הזה, וגם אפשר שהיו צריכים גם תינוקות צני י"ג לקדש כדתנן פ"ה מ"ד, [עי' תו' זבחים קי"ג א' סוכה כ"א א' שנתקשו צוה], ולכן כל שנה היו צאים כמה אמהות להוליד צניהם בחצרות הללו, ומשנעשו צני ו' ח' או צני י"ג חזרו לצתיהם.

שם מ"ד לא היו עושין חטאת ע"ג חטאת כו', פר"ש שאס נטירו לחטאת זו ונפסלה והציאו אחרת צריכין שימור מתחלה לפרה זו, והעיר צני משה נ"י דהי' ראוי לומר אין עושין חטאת ע"ג חטאת, ולשון לא היו עושין משמע שהדבר צהוה, ולא אס אירע שנפסלה הפרה והיתה שם אחרת מוכנה שהוא דבר רחוק, ונראה דבכלל זה גם כהן הטהור לחטאת, אס צא להתעסק צעשיית הפרה צריך לחזור ולטבול לשם פרה זו, וזה דבר ההוה דטובא איכא שאוכלין על טהרת חטאת, ואשמועינן שלא היו עושין הפרה על גב טהרה זו, והרבה כהנים היו יכולים לסייע צעשיית הפרה כדתניא בתוספתא דז' ההוצאות כשרות צו' כהנים, ופרישת

פ"ב מ"ג רכב עלי' נשען עלי' כו', כולה מחני' לא זו אף זו מתפרשא, לא מיבעיא רכב אלא אפי' נשען, ואפי' נתלה צונצה בעצרו צמים, ואפי' קיפל את המוסרה שמושכה צה, אצל נתן טליתו עלי' לכאורה פשוט טפי מקיפל את המוסרה, וצ"ל דנקטי' אגב דבעי למיתני דפירס מפני הצוצים כשרה, ונקטי' צסיפא צסמוך למפני הצוצים, ואפשר דנתן טליתו עלי' מתפרש גם כשנתכוין לשחיהם דהיינו לטלטול הטלית ולמנוע הצוצים, ואפ"ה פסולה כדין לצרכו ולצרכה צ"מ ל' א'.

סימן ב

א' פ"ג מ"א שבעת ימים קודם לשרפת הפרה כו', כל מעשה הפרה קרוי שרפת הפרה, אצל היו צריכים להפרישו שבעת ימים קודם שחיתת הפרה, אלא סתמא דמילתא השחיטה והשריפה צו ציום, אע"ג דאינה נפסקת צלינה, [וצר"ש רפ"ד כתב דשריפה כשר צלינה אצל צרמב"ס פ"ד הי"ז מבוחר דשריפה פסולה צלינה, וכ"ה ציומא מ"צ צ', ועי' לק' ס"ק ט"ו], ועי' צמתני' סוף ד וצר"ש ורא"ש שם, אח"כ ראינו צתו"י ריש יומא צוה.

שם מפרישין כהן השורף את הפרה מציתו כו', מציתו ר"ל מאשתו וכמבואר יומא ו' א' דאמרינן מציתו למה פירש תניא אריב"ב שמה חמלא אשתו ספק נדה כו', וכ"ה צרמב"ס פ"ב ה"ב, ובכ"מ שם כתב דלמד כן ממה שאמרו גבי יוהכ"פ, ואס כונתו דנלמד מפרשה דיוהכ"פ, יש לחלק דהתם אס נטמא אין לו תקנה, משא"כ כאן דאפשר לדחות שריפת הפרה, ולא משמע דחיישינן שחמלא נדה ולא ידעו, [עי' תו' יומא ג' צ' ד"ה ריב"ב וצתו"י ו' א'], אצל למש"כ דהדבר נלמד מלשון המשנה מציתו, הרי מפורש דגם צפרה חיישינן לטומאת נדה, וגם הרי את אחיו הכהנים נמי היו מונעים מלנגוע צו כמ"ש הר"ש, וכדאמר יומא ח' צ'.

למ"ד יומא ג' צ' דפרישה דפרה דאורייתא, [עי' צרמב"ס פ"ב ה"ב דהוא קבלה ממרע"ה, וצמל"מ], נראה דגם לפרה קמייחא דמשה היו צריכים פרישה, אע"ג דלהוצאה עדיין לא הי' אפר פרה, וע"כ היו מחזירים אחר טהורים שמעולם לא נטמאו צמת, [למלאכות שלא הוצרכו דוקא צאלעזר], ולקצר התהום לא חששו צמדבר, [אס גם הנטמאים צמת קודם פרשת פרה הוצרכו להוצאת ג' וז' עי' חזו"א או"ח ס' קכ"ה סק"ח], וא"כ אין ענין צפרישה אלא שמעט פרישה ואילך לא יטמא צמת, או צגדה, דצדאורייתא אין לחלק וגם בשל משה היו צריכים פרישה, ועי' גיטין ס' צ' וצרש"י שם דלמחרת הקמת המשכן עשו פרה, והנה פרישתם למלואים שימש גם לפרה, וגם ממש"כ רש"י שם כדי

ומשמע דההוא מלוא לדורות, ואם קנאה זהר המשה חייבים להכניסה לירושלים או להר הבית ולהוציאה, והוא זהו צדק כמ"ש תו' יומא מ"ג א', ובר"ש זמ"ו הביא תוספתא ר"א לא הי' שם כבש אלא עמודים של שיש היו קבועים בארץ וכלונסות של ארז על גביהן והפרה לא היתה צריכה ללאת בכבש, והוא בתוספתא פ"ג, וכתב הר"ש דזה לכ"ע שהפרה לא היתה צריכה כבש שהרי אינה מקבלת טומאה, אלא דמ"מ היו מוליכין אותה על הכבש, ולמש"כ דההוא צריכה כהן, הרי ע"כ שתלך בכבש עם הכהן, ולו"ד ז"ל הי' מקום לפרש דר"י ס"ל דההוא אינה מלוא לדורות, וכדדרשין ביומא שם בקרא דנתתם אותה לאלעזר ולא לדורות באלעזר, וה"ל והוא אותה ולא לדורות, ולכן לא היתה צריכה הפרה ללאת בכבש, ומה"ט לא בנו כבש, דבשזיל הכהן הי' סגי עמודים של שיש וכלונסאות על גביהן, דבכל היו נוהרים שלא לילך ע"ג העמודים או שמה גדרו כנגדם, והי' מספיק כבש נר שנשען רק על עמודים מכאן ומכאן בלא עמודים באמצע, והכלונסאות היו חוצצים מפני קבר החתום, אבל חכמים סביר דהוא אותה היא מלוא לדורות והיו צריכים כבש רחב שגם הפרה ומסעדי' יוכלו להלך עליו, והיו צריכים גם עמודים באמצע והוא רכב לעשות כפי' ע"ג כיפין וכיפה כנגד האוטרם.

(ג) מנחות ז' ב' לא גמר מקנה אכזעו צמאי מקנה אמר רביי בשפת מזורק, יעו' בשטמ"ק דאיכא דגרסי בפנים צמאי מקנה, ואף לגירסא דידן יש לפרש כן, דלא יתכן שיהא פשוט לגמ' דא"א לקנה אכזעו בגופה של פרה עד שלא הוארכו לפרש, בזמן שלא נזכר בשום מקום טעמא דנימין שפרש"י בוצחים ז"ג ב', וגם בציאות כמדומה דנימי הפרה לא יתלשו בקינות, ומה שאמרו בשבת קט"ז ב' שלא הוציאו האימורים קודם הפשט משום נימין, התם בכבשים ועזים אם הי' חותך את העור ע"כ הי' מנתק הרבה נימין שלא יתכן לחתוך בין נימא לנימא, והיו הנימין נופלים על האמורים שמוציא, אבל בפרה בעור שלם אם מקנה אכזעו זו לא יתלשו נימין שילכלך אכזעו מהם, ומה שפרש"י בסוגיין שאין הפרה לפניו, כבר דחו פ"י זה בתו' בסוגיין ובוצחים שם שהפרה נמצאת לפניו כמבואר במשנה פ"ג מ"ט, וכמ"ש הר"ש שם, גם אין שם מזורק דהא מקבל הדם ביד, ע"י ראב"ד פ"ג מה' פרה ה"ב, גם אין ראוי לקנה במזורק דהא הדם טעון שריפה, דאף דשירים שבאכזע פסולין, היינו שהם פסולים להוצאה, אבל לא גריעי משירים דמקנה בגופה של פרה משום מלוא שריפה, וכינ"ד יגרדם אח"כ מן המזורק, ואם א"א לקנה בגופה של פרה משום נימין, הי' ראוי לקנה בעצם של המערכה דנשרפין עם הפרה.

ו' נראה דלא היתה חוצה על כל המסייעים אלא על הכהן שכל מעשיה מסורים לו.

שם ולא חינוק ע"ג חזירו, מש"פ הר"ש דחינוק ע"ג חזירו היינו שאחד נשמר לחטאת ואחד נשמר סתם לא מתכשר האי אגב האי, קשה טובא, דמהיכי תיתי לדון אגב כי האי דאינטריך לאשמועינן דלא, אבל הרמב"ם בפ"ב ה"ח [והעתיקו הגרע"א ז"ל בתוספותיו] פירש כפשוטו דומיא לחטאת ע"ג חטאת, דטהרה שנטהר לחטאת זו אינה מכשירתו לחטאת אחרת, וכהן שהופרש לפרה זו ונפסלה צריך שוב הפרשה לפרה השני', וכן טהרת חינוק זה אינה חשובה טהרה לחינוק שני, ואם טבל ולבש בגדי חזירו החינוק שכבר טבל, צריך הוא לחזור ולהטביל ולטבול, ונקט משמע ברמב"ם דאף אם לקח מחינוק חזירו כוס של אבן למלאות בו, צריך לחזור ולטבול, שכתב חינוק שטבל למלאות ולהזות לא ימלא בכליו חינוק אחר אע"פ שטבל ומעיקרא כתב דממלאין בכלי אבן, אם לא דהכא דינא אשמועינן אם באו למלאות בכלים שמקבלין טומאה], ומיהו בגיעת החינוקות ובגדיהם זה צוה משמע שלא הקפידו, דע"ג השוורים משמע שהיו יותר מחינוק אחד וא"א שלא יגעו זכ"ו.

שם מ"ה לא מנאו משבט עושין משש כו' ומאחת כו', זו משנה שאינה צריכה דכיון דקמני לעיל דמזין עליו מכל חטאות שהיו שם, ממילא ידענא דמזין מכמה שמנאו, וגם נראה דאם אף אחת לא מנאו נמי עושין, דהא הכהן בחזקת טהרה קאי, וכל אלו אינם אלא מעלות, [ואם היינו אומרים דבליכא אף אחת אין עושין עד שיגדלו כהן בחירות, הי' אפשר לומר דהיינו דאשמועינן, אבל לא מסתבר לעכז טהרת ישראל משום מעלה זו], אלא נראה דאגב דבעי לאסוקי פלוגתא דר"מ וחכמים כמה נעשו וגם מי עשאן, לכן הקדים למיתני לא מנאו כו', ואפשר נמי דבא לרמוז דאחת לעולם תהי' כדאיתא בילקוט ריש פ' חקת דשל משה לעולם תהא קיימת.

(ב) שם מ"ד וכבש היו עושין כו' כיפין ע"ג כיפין וכיפה כנגד האוטרם כו', נראה דגם הר הבית והעזרות וחצרות החינוקות שהי' תחתיהם חלול מפני קבר התהום, דהיו נמי כיפין ע"ג כיפין וכיפה כנגד האוטרם, אלא דכאן שנה התנא עשיית הכבש שנה נמי סדר עשייתו, משא"כ בחצרות ובהר הבית והעזרות שלא שנה אלא שהי' חלל תחתיהם, א"נ שנה בכבש לאפוקי מדרי"י דפליג בתוספתא.

שם מ"ז לא היתה פרה רוצה ללאת כו', נראה דלפי שהיו נוהרים מלמסכה ומלדוחפה משום חשש מלאכה או תלישת שערות, לכן היו מחפשים טאדקי כינ"ד להוליכה בזמן שלא רצתה ללכת, והוארכו לפרש טאדקי שאין לעשותם.

אם פניו כלפי ההיכל אף שאינו מכוון בדקדוק כשירה, אבל אם פניו כלפי צפון או דרום או מזרח פסולה, דבזה תחלת הזאתו היא שלא נוכח אה"מ, ומיהו אם הניחה ממש במזרחו של היכל, נראה דאפי' השוחט פניו כלפי מזרח או צפון או דרום, דנמי כשירה, דשפיר קרינא זה נוכח פני אה"מ, ולכאורה מוכח כן מהא דחזיתיה מערבא ומסתמא מדליקה משם, ונמצא פניו כלפי מזרח, אלא דכל שהיא מכוונת במזרחו של היכל, לית לן זה בעמידתו, ומיהו בהזאה צריך לעולם שיכוין כלפי ההיכל, אבל אם לא נתכוין כלפי ההיכל ולא כוון כנגד הפתח פסולה, וזהו שכתב בתחלה הזה ולא כוון כנגד ההיכל פסולה כו' עד שיכוין כנגד ההיכל כו'.

בהשגת הראב"ד שם ז"ל דנקט דעת הרמב"ם דאפי' אם המזה לא נתכוין כלל להזות כנגד הפתח נמי כשרה אי קאי כלפי מערב, וע"ז השיג דלא אמרינן כן אלא כשנתכוין להזות כנגד הפתח רק שלא עלה לו יפה ונמצא שלא מכוונות דבזה כד קאי מזרח מערב כשירה, אבל אם לא נתכוין להזות כנגד הפתח היינו מתני' דפרה דפסולה אפי' פניו כלפי המקדש, ואפשר דגם דעת הרמב"ם כן ומש"כ אע"פ שלא כוון כנגד הפתח בדקדוק, ר"ל שלא עלה לו בדקדוק, וזה כמש"כ לעיל דקאי מזרח ומערב ר"ל דגם נתכוין כנגד הפתח כראוי.

(ה) זבחים קי"ג א' מאי חוץ מגתה כו' אמרי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא חוץ לחומה דרחוקי רחקה אלא אפי' לפניס מן החומה דקרוצי קרבה ואימא תתכשר קמ"ל, מתנינן לא אחי לאשמועינן פסולי דחוץ מגתה, רק אחי לאשמועינן דבכל פסולי דחוץ מגתה אין חייבין עליהן משום שחוט חוץ, ולכן אפשר לכלול דדינא דמתני' כל הפסולים דשייכי בחוץ מגתה, והנה הגם עשוי במקום שחלול תחתיו משום קבר התהום, כמ"ש הר"ש פ"ג מ"ז בשם תוספתא, וכן הי' עשוי כנגד פתחו של היכל מכוון כדי שיוכל לכוין כנגדו, [ומסתברא דגם בגובה ההר בחרו מקום שיהא שוה עם הנראה מפתחו של היכל], וכן הי' עשוי חוץ לשלש מחנות, והשתא כל גווי דפסול חוץ מגתה בכלל דינא דמתני' דאין חייבין עלי' בחוץ, ואשמועינן ר"י דאיכא פסול בפניס החומה וג"ז בכלל דינא דמתני', וכש"כ שלא כנגד הפתח, ולמ"ש חו' דר"ל מוקים לה במקום טמא י"ל דגם ר' יוחנן יודה בזה דכיון דפסולה הרי ג"ז בכלל דינא דמתני' דאין חייבין עלי' משום שחוט חוץ, וכן ר"ל יודה דדר"י, וכל חד נקט מאי דס"ל לחידוש, ובני י"א נ"י העיר דשמא נשנית פלוגתא דמתני' דזבחים דאשמועינן פטור דשחוט חוץ, וניחא לישנא דאימא תתכשר.

וכבר כתב בשטמ"ק שזו דעת הרמב"ם שכתב בפ"ג ה"ב דמקנה אכזבו בגופה של פרה, דשפת מזרק שאמרו קאי על קרצנות שבפנים, וכמ"ש בפ"ה ממעה"ק ה"ב.

הא דתנן גמר מלהזות מקנה ידו בגופה של פרה היינו ידו השמאלית שקיבל זה את הדם, וברמב"ם כתב ידיו משום שכלל גם את אכזבו הימנית שהוא זה.

(ד) מנחות כ"ח א' הא דקאי מזרח ומערב ואדי הא דקאי צפון ודרום ואדי, מדלא קאמר הא דאדי לצפון ולדרום הא דאדי למערב, משמע דאיכא נפקותא היכי קאי הכהן המזה, ונראה דקאי מזרח ומערב מתפרש שהפרה במקום הראוי לה דהיינו כנגד הפתח, וגם המזה מתכוין ורואה כנגד פתחו של היכל, אלא שלא כוון יפה, ואם היתה ההזאה ממשכת בקו שהוא לא היתה מגעת כנגד הפתח, ואפשר אף דגם לא היתה מגעת כנגד ההיכל, ומ"מ כשירה, דחשיב שהזה אל נוכח פני אהל מועד, אבל אם עמד צפון ודרום והזה באותו קו לכוון המערב פסול, דכיון שלא הי' פניו כלפי המערב לא קרינא ב' והזה אל נוכח פני אה"מ, ומיהו אם הי' מגיע לכוון כנגד הפתח היתה כשירה דאין עמידתו כלפי המערב לעיכובא.

ראם קאי מזרח ומערב ואינו מתכוין להזות כנגד הפתח, וגם לא הזה כנגד הפתח, נראה דפסולה, והיינו מתנינן דפ"ד דפרה מ"ב הזה ולא כוון כנגד הפתח פסולה, ור"ל שלא נתכוין להזות כנגד הפתח כלל, דומיא דחוץ מגתה דמתני' תסם דהיינו ששחטה שלא כנגד הפתח לר"י זבחים קי"ג א', ור"ל שהיתה מונחת בשעת שחיטה שלא כנגד הפתח, והיינו דלא מייחין למתנינן בסוגיין, [ומיהו לאוקימתא דרב חסדא משמע דאפי' נתכוין שלא כנגד הפתח כשרה לרבנן].

לשון הרמב"ם בפ"ד ה"ה ו' הזה ולא כיון כנגד ההיכל פסולה שנאמר אל נכח פני אה"מ עד שיכוין כנגד ההיכל ויהי' רואהו, וכן אם שחטה או שרפה שלא כנגד ההיכל פסולה שנאמר ושחט אותה לפניו, דכ"א שהוא או שרף או שחט כנגד הדרום או כנגד צפון או שהי' אחריו למקדש אבל אם עמד בין מזרח ומערב ופניו כנגד ההיכל אע"פ שלא כיון כנגד ההיכל בדקדוק כשרה עכ"ל, הנה כלל דין הזהה בהדי שחיטה ושריפה, ושחיטה ושריפה היינו שמתחלה הניחה שלא כנגד ההיכל, ונראה דהיינו שהניחה שלא כנגד ההיכל במזרח אלא משוך קצת לדרום או לצפון, ובזה אם הוא עומד פניו כלפי ההיכל בשעה ששוחט או שורף, קרינא ב' שפיר אל נוכח פני אה"מ, אע"פ שאינו מכוון ממש, אבל אם פניו של השוחט או השורף כלפי צפון או דרום או מזרח, בזה פסולה דלא חשיב נוכח פני אה"מ, ודכוותה בהזאה

ק"ג א', ולפי שהגת שטח גדול ומכוון כנגד הפתח לפיכך משמשינן בלשון חוץ מגתה על כונה שלא כנגד הפתח, ולא פירש דהיינו שלא כנגד הפתח שכבר כתב דין זה לעיל בה"ה, וכאן לא בא אלא להביא אוקימתא דר"י דהיינו לפניו מן החומה.

(ו) ר"ש פ"ג מ"ט תניא בתוספתא כו' ניתו מידו כשהוא מזה בין חוץ לגתה בין חוץ למערכתה פסול ראב"י אומר חוץ לגתה פסול חוץ למערכתה לא יחזיר ואם החזיר כשר כו', [נ"ע כיון דאם החזיר כשר אמאי לא יחזיר, והגר"א בתוספתא גריס חוץ למערכתה יחזיר ואם לא החזיר כשר], מנן זללה"ה בס"ז סק"ז פירש דניתו מידו כשהוא מזה ר"ל שהוא כראוי והגידון היכן הגיע הדם ע"י הזאתו, ואמרינן דלריך שלא יזה בכח שלא יאל דם ההוא חוץ ממערכתה ואם יאל פסול, והטעם משום דלריך שכל הדם ישרף במערכה, ולו"ד ז"ל דם ההוא נעשית מצותו בהזאתו ואין עליו מצות שריפה, וממילא אינו מוגבל בהזאתו לאיזה מרחק יזה, וניתו מידו כשהוא מזה מתפרש על מאורע שאירע שניתו מידו אם מימינו אם משמאלו אם עד שלא היה אם משהוא, ואילו הי' הגידון בהוא הרגילה הי' ראוי לשנות כשהוא מזה לא יזה חוץ ממערכתה וגתה ואם היה פסול, וגם ברמב"ם לא נזכר שיש למוה להזרז שלא יזה למרחוק, וטעם הפסול אמנם משום שכל הדם מצותו להשרף וזה שניתו חוץ למערכה דינו כנאכזר ולא מהני ל"י חזרה, ואע"ג דכל הגת אפרו כשר כדחניא בתוספתא בחר הכי בפקע חוץ למערכה בתוך הגת דמרבה עליו ענין ושורפו במקומו, ה"מ בדבר גוש אכל דם הניתו מיד דינו כאכזר, וראב"י אמנם פליג וס"ל דכל שהוא בתוך הגת אין דינו כאכזר כיון שכל הגת כשר לפרה, ובאמת דטעמייהו דרבנן נ"ע מה בין גת למערכה, הרי כל הגת הוא בכלל שריפת הפרה, וכדמנן שרפה חוץ מגתה, ואפשר דאם הניח דם בגת חוץ למערכה על מנת לשורפו שם או להחזירו דלא מיפסל, אכל כשניתו שלא לדעתו דינו כאכזר, שהרי נזלע מיד וכלית' חשיב, ואפשר נמי דנפסל בהיסח הדעת, ואם ניתו במערכה הר"ז כלא ניתו, דזהו מקומו לשריפתו, אכל ניתו חוץ למערכה ס"ל לרבנן דכאכזר חשיב, וראב"י לא פסיל אלא בניתו חוץ לגת, שוב הראוי בתרגום יונתן שכתב דמזה במערכה, אכל נראה דר"ל דכשם דלריך שהשריפה תהא במקום השחיטה וכמש"כ לעיל סק"ה, ה"נ לריך שההוא תהא ג"כ במקום השחיטה והשריפה, ולאפוקי אם הוציא הדם חוץ למערכה והוא, אכל כשמוזה במערכה אין הגבלה לאיזה מרחק יזה.

עוד שם בתוספתא אם הוציא הדם שצידו והחזירו כשר, ור"ל דאין פסול יוצא במה שהוציא הדם למקום

שם בגמ' דאראב"א שחטה שלא כנגד הפתח פסולה, היינו בין שהרחיקה לזפון או לדרום למקום שאין רואין משם פתחו של היכל, ובין שעשה מחיצה בינה לבין ההיכל באופן שהשוחט לא יוכל לראות פתחו של היכל, כדחזינן שהוצרכו להנמיך כותל מזרח כדאמר יומא ט"ז א', מכלל דגם כותל מפסיק, והפסול בשחיטה, אפי' אם יזה כנגד הפתח, כגון שסיר המחיצה או שיסנה מקומו, א"נ שנעל דלתות ההיכל בשעת שחיטה ופתחן לקראת ההואה, וכ"ה בספרי שאם נתקפלה היריעה שבפתח המשכן לא היתה פרה נעשית.

שם שרפה שלא כנגד הפתח כו' ור"א אמר כשרה על פרשה ישרוף מקום שפורשת למיתה שם תהא שריפתה, מפרש"י משמע דר"ל שאם פרכסה ויצאת שלא כנגד הפתח ויצאה נפשה שם מצוה לשרפה שם, ומוכח דלא צענין שריפה כנגד הפתח, ולפ"ז אפשר לפרש הא דתנן פ"ד מ"ב שרפה חוץ מגתה פסולה, דהיינו שלא במקום שיצאה נפשה ואפי' הוא כנגד הפתח, אכל הר"ש והרא"ש שם כתבו דלר' אושעיא דשריפה שלא כנגד הפתח כשר, יש לפרש חוץ מגתה לפניו מן החומה, ונ"ע למה מיאנו לפרש כמש"כ.

ובירור' תרומות פ"ו ה"א אמר ר' יוחנן דבמקום שחיטתה שם תהא שריפתה, ומפיק לה מהאי קרא דעל פרשה ישרוף ממקום שפורשת מחיים שם תהא שריפתה, [עיקר הדרשא בין בתלמודין בין בירור' נראה דהוא משום דישירף מיותר דהא כתיב בתחלה ושרף את הפרה לעיניו את עורה וגו', וע"כ אחי לדרשא], ויש לפרש דבא למעט מקום אחר אפי' כנגד הפתח, ויש לפרש דהיינו מתני' דשרפה חוץ מגתה, דר"ל חוץ ממקום שנשחטה, וכ"נ שפי' הרמב"ם בפ"ד ה"א שכתב שרפה חוץ ממערכתה שנשחטה עלי' כו' פסולה, והיינו מתני' דשרפה חוץ מגתה ששנה שם גם אינך פסולי דמתני' ששרפה בשתי גתות או שחיס בגת אחת, אכל בר"ש ורא"ש שם פירשו לר"י דחוץ מגתה היינו שלא כנגד הפתח, [ומיהו הירור' משמע דפליג אבתלמודין, דאי ר"י מצי דריש במקום שחיטתה תהא שריפתה, אע"ג דדריש ושרף והוא, א"כ ר"א נמי דדריש ממקום שפורשת למיתה מצי דריש נמי ושרף והוא, ובירור' שם מייחזין מר' אושעיא לפרושי דלר' יוחנן].

ברמב"ם פ"ד ה"י כתב שחטה חוץ ממקום שריפתה אפי' שחטה לפניו מן החומה פסולה, ובפשוטו הי' ראוי לומר שרפה שלא במקום שחיטתה, אלא דהרמב"ם לישנא דמתני' ר"פ בתרא דזבחים נקט והיינו פרת חטאת ששחטה חוץ מגתה, ומתפרש גתה מקום שריפתה, ור"ל ששחטה שלא כנגד הפתח, ואפי' כנגד הפתח אלא לפניו מן החומה, כדמוקי לה ר"י

ברמב"ם פ"ד ה"ג כתב דנחסר מפרשה קודם שריפתה פסולה, ולפ"ז ע"כ דיש לחלק בין נחסר לפוקעין, דהא בפוקעין שנינו דפרשה אינו מעכב, וכ"ה ברמב"ם שם, וז"ע בקרני' וטלפי' אם ניטלו קודם שריפתה אם מעכבין, דלכאורה כיון דאפשר ליטלם מחיים כדתנן פ"ג מ"ג דיגוד, דין הוא דגם לאחר שחיטה לא יעכבו אם יטלם, ולא דמי לפרשה דמחיים אין צידו ליטלה, אף שניטל מעצמו, וז"ע.

(ז) פ"ג מ"ט שחט צימיו וקבל בשמאלו כו', אפשר דלאחר שקיבל בשמאלו אם חזר ונתנו לימיו והחזירו לשמאלו דכשר דלאחר שקיבל בשמאלו דינו כנתקבל בכלי בזבחים, אבל אם קיבל צימיו ונתן לשמאלו נראה דפסול וזה בכלל אם שינה פסל דתניא בתוספתא, וכן נראה דאין כהן אחר יכול לטבול אצבעו ביד חצירו, ואח"ל דיכול היינו כשחצירו קיבל כדינו בשמאלו, אבל קיבל צימין כיון דדינו לקבל בשמאל הו"ל כנשפך על הרצפה לרצון, דאל"ה הי' ראוי לרצון נמי למיעבד כר"י, ובכל הני לכאורה אם יש עדיין דם הנפש יכול לחזור ולקבל ולהזות כדינו, אבל בתוספתא סופ"ק דזבחים איתא דאם פינה משמאלו לימיו וחזר ופינה לשמאלו והזת פסול משום שחט הלוג טיפה כל שהוא, [וכנראה דקאי אשמן דמזרע], ולפ"ז יש מקום לדון גם גבי פרה דחטרי דם כל שהוא, ושם יש לחלק בין דם לשמן, דשמן שניסוך על היד כנאכל דמי, משא"כ דם על היד ניתן להורידו בקינות או בשטיפה ולשרפו כולו, וז"ע.

שם על כל הוי' טבילה, בר"ש לקמן פ"ד מ"ג הביא תוספתא טבל אחת והזה שמים או שטבל שמים והזה אחת פסולה, ויש לעי' בשלמא טבל אחת והזה שמים פסולה דבעינן על כל הזאה טבילה, וגם הרי שירים שצאצב פסולין כדאמר זבחים ז"ג ב' מנחות ז' ב', ואף אם הי' חזר וטבל אם לא קינח ציניהם הזאתו פסולה, אבל טבל שמים והזה אחת מה פסול בדבר, ואם היינו אומרים דהעביר הדם משמאלו לימיו אפי' חזר והעבירו לשמאלו פסול הי' ניחא, דדם של טבילה ראשונה כיון שלא הזה ממנה דיינינן ליה כהעביר משמאל לימין, אבל הרי מסתברא דכשר וכמס"כ לעיל, ושם משום מלאכה דטבילה שלא לצורך כמלאכה דמי, אח"כ ראיתי שכ"כ מרן זללה"ה בס"ח ס"ק י"ח, ואפשר דאם לא טבל אצבעו בדם אלא ששפך מן הדם שצידו על האצבע והזה דהזאתו פסולה דבעינן שיתבול אצבעו בדם, [ואע"ג דבזבחים י"ד א' משמע דבחיטונות דלא כתיב וטבל לא פסלינן אלא רמא קוף אצבע אבל שפך על האצבע שפיר דמי, מ"מ הכא דדרשינן מדהדר כתב מדמה ז' פעמים דלריך שיחזור לדם שבע פעמים, י"ל דכמאן דכתיב וטבל דמי], והלכך טבילה ראשונה שלא הזה ממנה וחזר וטבל

שאינו כנגד ההיכל, וכשהחזירו שפיר מזה ממנו וכשר, ומזה נמי משמע דהא דפסלינן צינתו הוא משום שהדם כאצוד, וברמב"ם פ"ד ה"ח כתב הו"א את הדם חוץ ממערכתה והזה פסול, ואפשר דמקורו מהך תוספתא דטעמא שהחזירו הא לא החזירו פסול, אבל ז"ע ה"ד אי דהו"א למקום שגם הוא כנגד הפתח והזה כנגד הפתח אמאי מיפסל, ואם הזה שלא כנגד ההיכל, תיפ"ל דמיפסל משום שלא כוון כנגד ההיכל וכמ"ש בה"ה, ולדעת מרן זללה"ה דלריך שישפך גם דם ההזאה, יתכן דהיינו טעמא דפסול אפי' הזה כנגד ההיכל, דכיון דהוא חוץ למערכה הרי לא ישרף הדם.

ובהשגת הראב"ד שם [לפמ"ש"כ צ"מ דשייכת להלכה זון כתב נ"ל דהזייתו פסולה אבל אין הפרה נפסלת ואם יש מן הדם צידו יחזור ויזה במערכתה או בגמה כו', וז"ע דלעיל בה"ה דהזה ולא כוון כנגד ההיכל פסולה, לא משמע דמהני לחזור ולהזות כנגד ההיכל, וגם הראב"ד לא הוסיף שם להכשיר אם יחזור ויזה, ועוד דתיפ"ל שיפסל משום חסרון הדם, דאפי' כל שהוא מעכב, וכמ"ש הר"ש מן הספרי את עורה ואת צורה ואת דמה על פרשה מה פרשה במקומו אף כולן במקומן מכאן אמרו הדם כל שהוא יחזיר ואם לא החזיר פסול, ור"ל דכשם שהפרש לא נחסר, ואפי' הטילה גללים משנשחטה בעודה מפרקת הרי הכל במקומו, ה"נ הדם צריך שלא יחסר ממנו ואף שפורש עם השחיטה צריך שישפך כולו, ולא משמע דכונת הראב"ד בשאסף מה שהזה והחזירו למערכה.

צ"ע ברמב"ם שלא הביא דין ניתו מידו, גם לא הביא ענין גת רק מערכה וצ"פ"ד ה"ג כתב דפקע מעורה או מבשרה כו' יחזיר ואם לא החזיר פסולה ופקע חוץ למערכתה מרבה עליו ושורפו במקומו, ובתוספתא שנינו פקע חוץ לגיתה יחזיר ואם לא החזיר פסול חוץ למערכתה ה"ז מרבה עליו עזים ושורפו במקומו, ומתפרש דדוקא בפקע מן המערכה לתוך הגת עושה לו מערכה ושורפו במקומו, אבל חוץ לגת צריך דוקא שיחזיר, והרמב"ם סתם.

שם בר"ש מן התוספתא פקע מעורה ומבשרה ומשערה חוץ לגיתה יחזיר ואם לא החזיר פסול כו' פקע מקרני' ומטלפי' ומפרשה א"ל להחזיר שכל דבר שאינו מעכב בחי' אין מעכב בשריפתה, אין ללמוד מכאן דכמה שערות שנתלשו בחייה פסלינן אותה, דגם מבשרה אם ניטל מבפנים אינו פוסלה, ומ"מ חייב להחזיר, דהכא עיקרו לחלק בין גוף הפרה לקרני' וטלפי' ופרשה, ושפיר חשיב שערה גוף הפרה, ומיהו בשיעור שחסר מחיים לפסול לא למדנו מכאן, וכ"כ מרן זללה"ה בס"ד סק"א הוצא לעיל ס"א סק"ו.

אצבעו, הרי טבילה ראשונה נתבטלה ולא שם טבילה עלה, והו"ל כנתן משמאלו על האצבע וחזר וטבלו והזה, דיש לפסול דלריך שיהא אצבעו מקונה בשעת טבילה, דדם של טבילה ראשונה דם פסול להזה הוא משחזר וטבלו, ואפשר גם דאם טבל אצבעו שלא ע"מ להזות ונמלך והזה דהזאתו פסולה, דלריך שמהא טבילה לשם הזה, [ע"י מש"כ זכאים ס"ג סק"א], והרי בקרבנות איכא למ"ד זכאים י"ג ז' דטבילת אצבע מפגלת, וה"נ טבילה ראשונה שלא ה' בדעתו להזות ממנה עד שיחזור ויטבול, הרי זו טבילה שלא לשם הזה והו"ל טבילה פסולה, ולריך שיקנה אצבעו ממנה ויחזור ויטבול, ומיהו לפ"ז גם בקרבנות יש מקום לפסול טבל שמים והזה אחת ול"מ כן, וז"ע.

(ח) שם ירד והזית את האש באליתות רע"א בחריות, למ"ד אשו משום חזיו שפיר קרינן ושרף את הפרה ע"י הזאת האליתא, אבל למ"ד אשו משום ממונו לכאורה ה' ראוי לחייב שיקדים להזית את האש ואח"כ להניח הפרה על האש, וז"ל דכיון דאורחא דמילתא שאינו מגביה את הפרה אלא שמדליק האש מסביבה, יש לפרש דגם קרא הכי קאמר, וס"ל לרבנן דקאי בהזאת אליתא, אע"ג דאש האליתא אינו מגיע לפרה, ור"ע סבר דלריך שיזית את החריות שהם ענפי דקל ארוכים, שהעץ שמדליק הוא בעצמו ישחתק בשריפת הפרה, ומיהו נראה דגם לר"ע אינו מעכב.

הצית את האש באליתות מתפרש שהדליק אליתות מחוץ למערכה והציאן דלוקים למערכה והזית את המערכה על ידם, וכן בחריות, דלעולם הוזאת האש מן האבנים וכיו"צ אינה במערכה אלא חוזה לה, שלוקחים עץ דק במיוחד ומכוונים אותו כנגד הניצוץ עד שידלק, ומיהו אפשר דלריך שיעמוד בתוך הגת כשמדליקם, דמשהו הנשרף מיד צהדלקתו נמי עתיד להתערב עם האפר, ואם אינו בגת, הרי הוא אפר מקלה, וכן הזאת אליתא שבמזבח ילפינן מקרא צימא מ"ה א' שלא תהא אלא בראשו של מזבח, והמערכה פשיטא שהיא בראשו של מזבח, אלא בא לומר דהזאת האליתא שלאחר שהדלקה מדליק בה את המערכה, תהא נמי בראשו של מזבח, ומבואר דהזאת האליתא היא בפני עצמה, וכן הא דילפינן יומא כ"ד ז' שהזאת אליתא לא תהא אלא בכהן כשר ובכ"ש, היינו נמי הזאת של האליתא כשהיא בפני עצמה, וכן הא דממעטינן יומא ס"ח ז' זכאים ק"ו דהשורף מטמא בגדים ולא המזית את האור ולא המסדר את המערכה, היינו נמי המזית את האור בפני עצמו דהיינו הזאת אליתא, שאין לו עדיין שייכות עם הפרים הנשרפים, דומיא דמסדר את המערכה דהיינו עד שלא הונחו הפרים עליה, וכן פירש בלקוטי הלכות בזכאים שם, [ועי"ש מה שנתקשה בדברי רש"י], אבל המציא את

והחינוך במזבח שז"ל העתיק דברי הרמב"ם הנ"ל לענין פרה אדומה וכתב אבל המזית את האור לכבשן והמסדר את המערכה טהור, נראה דז"ל המזית את האור מכבשן, ור"ל שאין צריך להזיח אור מן האבנים להדליק המערכה ויכול להדליק את האליתא מכבשן, ולדוגמא בעלמא נקטי' דכבשן בהר המשחה מנין, ועכ"פ במקום החלול מפני קבר התהום ליכא כבשן, אלא הכונה שהמזית את האור ממקום שמזיתו אינו מטמא בגדים, וכמו המסדר את המערכה עד שלא הציא את הפרה לשחטה עליה, אבל המזית את המערכה באליתות הוא עיקר השורף שמטמא בגדים.

(ט) פ"ג מי"א כרכן בשיירי הלשון והשליך לתוך שרפתה, נראה דלכתחלה יש להשליך בכח כלפי מטה לתוך שריפתה, ואם השליך למרחק וממילא נופל למטה כקשת בכלות כחו, נמי נראה דשפיר דמי, אבל זרק כלפי מעלה ונפל למטה כיון דלאו כחו הוא כמבואר סנהדרין ע"ז ז' כמ"ש רש"י שם לא קרינא ז"י והשליך, ואם זרק כלפי מעלה באלכסון וחזר למטה לנדרין דחשבינן ל"י התם כח כחוש, יש להסתפק מה דינו לענין פרה, וכ"ז גם למאן דלית ל"י כובד צימא מ"א ז'.

יומא מ"א ב' אר"ת א"ר עץ ארו ושני תולעת שקלטתן שלהבת כשרה, היינו שנשרפו בעודן באויר, וגראה דרז מצי סבר נמי כהא דרבין א"ר יונתן דשל פרה משקל עשרה זוז, וכדמסיק נמי ר"י מדיפתי לרבינא דבפרה לא פליגי, דאע"ג דקלטתן שלהבת כשרה מ"מ לכתחלה ראוי שיפלו לתוך שרפת הפרה, וכש"כ לגי' תו' דר' יונתן הוא דפליגי עלי' דראב"ש וס"ל כדי שיהיו כולן באגודה אחת, והיינו דלית ל"י כובד, דנהי דלית ל"י כובד למיפסל בקלטתן שלהבת,

לחשנן ככלל אפר הפרה, [ואפשר דדוקא שנעשו שחור, ולשון הרמב"ם בלא שריפה ר"ל שלא נעשו אפר], משא"כ בשר אס עדיין לא נעשה אפר, הרי אס יוכתש ישאר כמו עיסה וכיו"ב, ולא שייך לחשבו אפר, והלכך מניחין אותו, [ועי' בספרי דרריש ושרף ישרף דאין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט דסגי במסלה האור ברוצו ע"ש], ולפ"ז עצמות שנכתשו מטהרין בהן בלא תערובת אפר, והא דחניא בתוספתא דנטל עזס או שחור וקידש לא עשה כלום, היינו בלא כחשן, ומשום דבעינן אפר ולא חתיכת גוש, ואפי' שחור שיש בו אפר, ויש לגרוס בסיפא דאס יש עליו אצק כל שהוא או שכתש העזס שמגופו כשר, וכג"ה הגר"א, והיינו דהאצק כאפר, וכן אס כתש העזס, ובאמת הדבר מחדש טובא לומר דיש חילוק בין העזס בעצמו לבין תערובתו עם אפר כמש"כ הר"ש, והיכן מצינו דתערובת אפר תועיל להכשיר מה שאינו אפר, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ח ס"ק י"ג ט"ו.

יא) פ"ד מ"ד כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים ופוסלין אותה במלאכה כו' המלאכה פוסלת בה עד שתעשה אפר, ז"ע למה הדר ומני פסול מלאכה, ועוד קשה דמהא דכילי לה ברישא בהדי טומאת בגדים משמע דגם האוסף את האפר פוסל במלאכה דהא מטמא בגדים כדכתיב בקרא, ואילו בסיפא קמני דרק עד שתעשה אפר, [וזה כג"ה הגר"א יומא מ"ב א' וכמש"פ הרמב"ם פ"ד הי"א], ואפשר דרישא אחי לאשמועינן דאפילו אלעזר יושב ומשמרה ואינו מסיח דעתו ממנה ואינו עוסק במלאכה, אפי"ה העוסק בה פוסלה במלאכה, כגון שמהפך בצבר או שמשליך עזס או שמהפך באש או שחותה בגחלים דכל אלו מטמאין בגדים כמש"פ הרמב"ם פ"ה ה"ד והוא מקפרי זוטא, הרי הם גם פוסלים אותה במלאכה, שאם בשעת עיסוק זה הם גם עשו מלאכה אחרת הרי פסולה, [ומיהו אפשר ללא פסלו אלא מה שעשו בשעת מלאכה, אבל כל הפרה נשארת בהכשרה, אס מה שעשו אינו דבר המעכב], ואילו מסיפא דמלאכה פוסלת הו"א דרק אס אלעזר שהוא העושה אותה עסק במלאכה פסלה, אבל כשהוא יושב ומשמרה אין מלאכת אחרים פוסלת, [וטעמא דפוסלין הוא משום דכל עיסוק במצוותיה נריך שלא יהי' בהיסח הדעת, ועיסוק שנעשה ביחד עם מלאכה אחרת הוא צדין עיסוק בהיסח הדעת], ולפי דמרישא הי' מקום לומר דגם האוסף את האפר פוסל במלאכה כדרך שמטמא בגדים, לכך הדר מני דאין פסול במלאכה אלא עד שתעשה אפר, ומתפרש הכי כל העוסקין כו' פוסלין אותה במלאכה, ועד מתי פוסלין עד שתעשה אפר, ומיהו גם עד שתעשה אפר כללא דרישא דמשמע דמדמה לה לטומאת בגדים ע"כ לאו דוקא הוא, דהא המשליך עץ ארו ואוצו ושני תולעת מטמא בגדים והוא

אבל אית לי' כוזב לכתחלה להשתדל שיפלו לתוך שרפת הפרה, ואע"ג דרבא אמר לעיל לתרוצי לדרב יוסף דאמר דאי אחת אין לה שיעור היינו דפרה, דאחיא כמאן דלית לי' כוזב, היינו דאפשר דס"ל כן, דלמאן דלית לי' כוזב אין לה שיעור, אבל אין לדבר הכרח, ושפיר אפשר לקיומי לדרב ולדרי' יונתן, וזו נראה דעת הרמב"ם בפ"ג ה"ב סתם דבין שהשליך לתוך גופה בין שהשליך לתוך שריפתה כשריה, וסתם השליך לתוך שריפתה מתפרש גם בקלטה שלהבת, והיינו כרב, [ואף שזה לשון התוספתא, ולא דקדקו בגמ' מהך תוספתא כרב, דעיקרא דתוספתא דאין נריך דוקא שיסליך לתוך גוף הפרה, מ"מ כשהדבר נשנה סתמא בסדר עשיית הפרה, אס איתא דקלטה שלהבת פסולה הי' ראוי לפרש, ובסתמא מתפרש דכל גוויי שהשליך לתוך שריפתה שפיר דמי], ומ"מ כתב דמשקל לשון שני של פרה חמשה סלעים, ולרבא לא מחלקין בין קולחת לנכפפת, ומיהו ראב"ש ס"ל דלעיוכצא בעי שיפלו לתוך שריפת הפרה ולכך עדיף לי' האי טעמא להנריך אגודה משום כוזב מטעמי' דרב, ובריימא דנתהבהב הלשון מציא לשון אחר ומקדש כוונת' אזלא, וז"ע בספר מרן זללה"ה ס"ח ס"ק י"ב דנקט מסתימת דברי הרמב"ם דקלטתן שלהבת פסולה, ועי' בלקוטי הלכות.

שם מתייבזי נההבהב הלשון מציא לשון אחר ומקדש, משמע דלשון מהוזהב פסול, ומשמע דאס השליך ונפסל יכול לחזור ולהשליך אחר כדין, ולפ"ז הא דחניא בתוספתא שבר"ש פ"ג מ"י דאס השליך עד שלא הוצת האור ברוצה פסולה, היינו כשלא השליך אחר עד שכבר נעשית אפר.

י) פ"ג מי"א שחור שיש בו אפר כותשים אותו ושליך בו מניחין אותו העזס בין כך ובין כך הי' נכתש, צפיה"מ וכן בפ"ג מה' פרה ה"ג פירש דשחור היינו בין מעזים ובין מבשר, ומבואר דגם בשר שאין בו אפר מניחין אותו ואין מוסיפין עזים לעשותו אפר, [עי' בפירוש מהר"ם מרונטנבורג, אבל פשטא דמניחין אותו היינו שאין אוספין אותו, וכש"כ דסתומת הלשון ברמב"ם מתפרש כן], ואע"ג דבתחלת הפרה כל שהוא נמי מעכב, כמ"ש הר"ש במ"ט מן הספרי, ואף בפקע עכ"פ כוית מעכב, ז"ל דלאחר שכבר משלה האור ברוצו כל חתיכה וחתיכה, וכש"כ כשכבר נעשה שחור, ורוצו הפרה כבר נעשית אפר, תו לא מעכב מה שנשאר מקצת פרה שלא נעשה אפר, ואפשר דלעולם סתמא דמילתא כן הוא דנשארים חתיכות שלא נעשו עדיין אפר, ולא חייבה תורה להוסיף עזים על כל חתיכה וחתיכה שנשארה עד שתעשה אפר, והעצמות שנתייבשו ייבשו גמור ונעשו שחור אף שטרם נעשו אפר, [עי' זבחים פ"ו ב' בשריירי וברש"י שם], מ"מ כשיוכתשו אפר

עד שחששה אפר, וכמו שהעיר בני משה נ"י די"ל דמתניתין איירי בשעה שאינו עושה שום מלאכה ממלאכות שבעשיית הפרה, דאיירי לאחר שהזית האור באלימות, ושזב הולכת ונשרפת מאליה, ואפ"ה אסור הכה"ג או הכהן הדיוט שהפרה נעשית על ידו בעשיית מלאכה עד שחששה אפר, דכיון דשריפה ממנוות הפרה הרי אסורה בהיסח הדעת, ואם עשה מלאכה נפסלה, אבל משנעשה אפר הרי הוא מותר בעשיית מלאכה, וכמו לאחר אספת אפרה, דסגי בשיודע מאורעותיה ומשומרת על ידו במקום משומר, ומ"מ הכהן האוסף את אפר הפרה כיון שגם זה ממנוות הפרה, הרי הוא אסור במלאכה באותה שעה מדיון היסח הדעת כמו בשחיטה ושריפה, ולפ"ז מיושב דיוקא דמתניתין שנתקשו בזה לעיל דברישא קמני דכל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף מטמאין בגדים ופוסלים אותה במלאכה, דמשמע דגם האוסף את האפר בכלל שהרי הוא מטמא בגדים, ועוסק בפרה, ואילו בסיפא קמני עד שחששה אפר, ולמש"כ יחא דרישא בעוסקים במלאכה, וזוהי גם האוסף בכלל ופוסל במלאכה, אבל סיפא באינו עושה ממלאכות הפרה וזוהי פוסל רק עד שחששה אפר, ויחא דשנה התנא פעמיים פסול מלאכה, ומשה"ק מהמשליך ע"ז ארו וכו' דאינו פוסל במלאכה כדאמרין ביומא ומ"מ מטמא בגדים, י"ל דמתני' בעוסקין בפרה איירי, לאפוקי המשליך ע"ז ארו וכו' דלאו גופא דפרה נינהו, כדאמרין ביומא שם, וליתנהו בכלל דמתני'.

תובין הדברים דבספרי והוצא ב"ר ש' כאן ילפינן מקראי דמלאכה פוסלת בפרה משעת שחיטתה עד שחששה אפר, ודברים כפשוטן שהכהן או הכה"ג שעוסק בפרה פוסל אותה במלאכה גם לאחר שהזית את האור והיא הולכת ונשרפת מאליה עד שחששה אפר, ואפשר לומר דחשיב כעוסק בשריפתה עד שחששה אפר, [ולפ"ז לא יוכל למנות שומר במקומו שיהא ראוי לעשות מלאכה, דכעוסק בשריפה דמי, ופשיטא דבשעה ששורף לא מהני שומר להחירו במלאכה], או דאף שנשרפת מאליה מ"מ גזיה"כ הוא שיהא עיניו בה ולא יסח דעתו ולא יעשה שום מלאכה אחרת עד שחששה אפר, [ולפ"ז י"ל דיכול למנות שומר במקומו], ומשנעשית אפר מותר לו לעשות מלאכה ואין הפרה נפסלת, והיינו מתני' דקמני שהמלאכה פוסלת בה עד שחששה אפר, וכלישנא דספרי.

ואם באנו לקיים מתני' והספרי גם לגירסא דידן ביומא מ"ז א' דמלאכה פוסלת באספת אפרה, יש לפרש דמתני' והספרי בכהן השורף את הפרה איירי והוא נאסר במלאכה עד שחששה אפר, ואח"כ משנעשית אפר מותר במלאכה, אלא שנתחדשה הלכה נוספת דהאוסף את אפר הפרה ג"כ אסור במלאכה, [אף דכשרה בזר ובאשה],

קודם שחששה אפר, ואפ"ה אינו פוסל במלאכה כדאמר יומא מ"ז ב', וכן המוז' בה אבר מטמא בגדים כדאמר ב"מ נ"ג א', ומסתבר דאינו פוסל במלאכה אם הזוהי זו לא סייעה לשריפתה, ויש אחר המשמרה.

איברא יש לעי' בהא דאמר יומא שם למעוטי השלכת ע"ז ארו ואזוב ושני תולעת שאין לה"ד פוסל בהם, ומי גריעי השלכה דהני שהוא מזה מהשלכת ע"ז סתם להרבות בעצים שהוא צדין שורף כמ"ש הרמב"ם פ"ה ה"ד, והשורף פוסל במלאכה וכדיליף בספרי הוצא ב"ר"ש במתניתין, וגם הרי הני נמי מרביץ בשריפתה, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ח ס"ק ט"ו שכתב להגיה בגמ' דיומא שם דרק אסיפת אפרה אינו פוסל במלאכה [ומיהו לשון הגמ' שם דלאו גופא דפרה נינהו ל"מ כן], והדברים מסתייעין מלישנא דמתניתין, וכן מסתיימת לשון הרמב"ם בפ"ד הי"ז ע"ש, וכן מלשון התוספתא פ"ד כל מעשיה מלאכה פוסלת בהן חוץ מאסיפת אפרה, ונ"ע.

פסול מלאכה כתב רש"י חולין ל"ז א' שהוא משום היסח הדעת והיינו דחידשה תורה דלרין שחששה כל מחשבתו רק בעסק הפרה, וכ"כ הראב"ד בפ"ז ה"ג, וכ"כ מרן זללה"ה בס"ז סק"ח והוכיח כן מהא דהך קראי דילפינן מינייהו היסח הדעת ביומא מ"ז א', הן הנה דילפינן מינייהו פסול מלאכה ב"ר"ש בשם ספרי במתני', והוא היסח הדעת מחודש בפרה, דבכל קדשים דנפסלין בהיסח הדעת, אם דעתו עליהם אף שעוסק במלאכה אחרת אינם נפסלין, ועי"ש שהוכיח ז"ל כן עוד, ועי"ש עוד בסק"ט י"ג בענין מסירה לשומר, ולכאורה נראה דכל מלאכה ממנוותיה כריכה לשמה דפרה, והיינו גם שלא יעשה מלאכה אחרת עמה, ולכן המסייע בשעת שריפה אף שאלעזר יושב ומשמרה פוסלת מלאכה בסיועו, דמלאכה זו נעשית בפסול, ולא משום דאין אדם משמר מה שציד חצירו, כדאמר חגיגה כ' א', דהכא הפרה מסורה ציד אלעזר המשמרה, אלא דמלאכה זו כריכה לשמה, (זכר לדבר שימור דמנה במנחות ובפסח דכל פעולה המונעת חימוץ צריך שחששה לשמה, ולא סגי במה שמשמרה מחימוץ לשמה, עי' חו"ב פסחים מ' א' סק"ה), ונ"ע.

והנה נקטנו לעיקר כג' הגר"א ביומא מ"ז א' שמחך אסיפת אפרה, והוא משום דבמתניתין הרי קמני דהמלאכה פוסלת בה עד שחששה אפר, וחזינן דמשנעשה אפר שזב אין מלאכה פוסלת בה, והיינו גם באסיפת אפרה, וכמש"פ הרמב"ם, וכן בתוספתא כל מעשיה מלאכה פוסלת בהן חוץ מאסיפת אפרה, אבל יתכן ואפשר לקיים גירסתנו ביומא דמלאכה פוסלת באספת אפרה, ולא תקשה ממשנתנו דמלאכה פוסלת בה

לחדש פלוגמא נוספת בין רבנן לר"א בדין סתמא, ועוד דגם רבנן לא פסלי שלא לשמה אלא מקרא דחטאת קריי' רחמנא, וכמ"ש בר"ש מן הספרי.

ונראה דאם שחט לשם חולין יש בזה תרי גווני, האחד שאומר ששוחט לשם מצות פרה אדומה, אלא שמהא קדושת השחיטה כלשם חולין, וזה כשר לר"א, ולרבנן גם יש לדון שהוא בדין חטאת לשם חולין, דקיי"ל זבחים מ"ו ז' דכשרה, אלא שהרמב"ם כתב שם דלא עלתה וז"ע לפ"ז בפרה מאי, ויש בזה עוד גוונא שאומר שאינו שוחט לשם מצות פרה אלא לשם שחיטת חולין, וזה נראה דפסול גם לר"א, דלא גריעא מכל מצוות שכשמוכרין שלא לשם מצוה דאינו יולא, וה"נ שחיטת פרה מצוה היא וכשאינו שוחט לשם מצוה, אין כאן שחיטת פרה, ולא דמי לכל הקרבנות שהם קדושים קדוה"ג וכבר נעשו חפצא דמצוה ולא שייך לעקור מהם קדושתן, ולכך לעולם גם כשחושב לשם חולין הר"ז כאמר הריני שוחט שלמים אלו לשם שלמים אלא שמהא קדושתם כלשם חולין, משא"כ בפרה דאינה קדושה אלא קדושת דה"צ ויש לה פדיון, והשחיטה נריך שתקבענה בדין פרה, הרי כל ששוחט לשם חולין מתפרש שלא תתקדש בקדושת פרה, ודמי למושם חולין דהיינו כסבור שהוא חולין דאמרין בזבחים שם דפסולה, ונראה דהיינו מש"כ הרמב"ם בפ"א ה"ט דשחטה לשם חולין תפדה ואינה מכפרת, ר"ל שאינה בדין פרה כלל, ובכ"מ שם נתקשה בלשון אינה מכפרת, ולמש"כ מבואר דבא להדיגש ששחטה שלא תכפר שלא תהא בדין פרה כלל, ומפרש כן נשחטה תפדה דאמרן בשבועות י"א ז', ולכך נמי שנה הרמב"ם דין זה בפ"ע שם, ולא כללו בזה דין דשלא לשמה בפ"ד ה"ג, וגם שנאו רק בשחיטה ולא בקבלה והזאה.

צריך טעם במה דהדר תני פלוגמא דר"א וחכמים במ"ג בשחט ע"מ להזות דמה למחר או שלא כנגד ההיכל כמ"ש הר"ש שם, ואמאי לא כללינהו בזה מתני' בזהי שלא לשמה ולמיתני נמי להזות דמה למחר או שלא כנגד ההיכל פסולה רא"א אין מחשבה פוסלת בפרה, גם אמאי שנה דין להזות דמה למחר דביוקא מלאכול בשרה ולשחות מדמה, ואמאי לא תני ל"י בזהדיא, דהא דלאכול מבשרה ולשחות מדמה כשרה לא אינעריך לאשמועינן דהא גם בזבח לא פסלה מחשבה כי האי.

ואפשר דכיון דכל כל שהוא מן הפרה מעבד בשריפתה כמ"ש הר"ש פ"ג מ"ט מן הספרי, הלכך הי' מקום לומר דגם מחשבה לאכול מבשרה ולשחות מדמה תפסול, וכדאמר ר"י זבחים ל"ו א' דכיון דהניחו למחר פסול ה"ה חשב להניחו למחר, ובפרה דקדשי בדה"צ היא הי' מקום לומר דגם רבנן הוי ס"ל דאי פסלה מחשבה להזות דמה למחר, דה"ה לשחות דמה, דתרוייהו

ומתניתין לא איירי ב', א"נ שמא הוא בכלל רישא דמתני' ע"י להלן.

רישא דמתניתין דקתני דכל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף פוסלין אותה במלאכה, יש לפרש דאחי לאשמועינן דהמסייעים בעבודת הפרה ג"כ פוסלים במלאכה כגון המרצה עזים או המהפך בבשר וכיו"ב, דאם בשעה שעשו העבודה בפרה עשו נמי מלאכה אחרת הרי עבודתן פסולה, ואפי' הכהן השורף לא הסיח דעתו, דכל מלאכה זריכה שתעשה שלא בהיסח הדעת, ולדעת הגר"א דבאספת אפרה אין מלאכה פוסלת הרי גם על הרישא דכל העוסקים קאי סיומא דסיפא דעד שתעשה אפר, ואם ננקוט כגירסא דידן יש לפרש דכל העוסקים פוסלין במלאכה גם אחר שנעשית אפר דהיינו האוסף את אפר הפרה, והיינו דכילל לה בזהדי כל המטמאין בגדים, וסיפא קאי רק על הכהן השורף את הפרה, וכמש"כ.

השלכת עץ ארו ואוזב ושני תולעת היא מעיקר מצות הפרה, ובדין הי' שמהא פוסלת במלאכה כקבלה והיזי', וכדמרינן נמי כל מעשה משחיטה ועד שתעשה אפר, אלא דנתמעט מגזיה"כ כדאמרין ביומא שם.

תניא בתוספתא פ"ד אין מקדשין ואין מזין ממנה עד שתעשה אפר, ומשמע דמשנעשית אפר כשרה לקדש ולהזות ממנה, אף קודם אסיפת אפרה, ואף אפר דעזים שנשרפה בהן שזידוע שאין בהם מאפר פרה כלום, ושמא י"ל דלעולם אסיפה מעבד, אלא שאין נריך אסיפת כולה או רובה, אלא כל משהו הנאסף כבר נתקיימה בו מצות אסיפה, ולכך כשר להזאה, דמשנטלו מן הגת כבר קיים בו מצות אסיפה.

יב' פ"ד מ"א פרת חטאת ששחטה שלא לשמה כו', כתב מרן זללה"ה בס"ג ס"ק ט"ו דגם פרה סתמא לשמה, שכבר הוקבעה לפרה אדומה בלקיחתה, כדחזינן דמיעט הכחוז שלא יקחו עגלה ויגדלוה, ונראה דגם במנחות כן שאם הוקדש הסולת בקדושת פה למנחת סולת או למנחת חוטא, הרי הכהן מקדשה בכ"ש בסתמא ושפיר דמי, ואף במנחת כהנים ומנחת נסכים, דאין בהן קידוש נוסף בכ"ש, ואף דקדושת פה היתה בקדושת דמים, דמ"מ כבר הוקבעה לדניה כדתנן מנחות ק"ז ז' זו להציא במנחת והציא במרחשת פסולה, והיינו בקדושת פה, וכמ"ש במנחות ס"ח סק"ד ע"ש, וכן נראה מוכח מהא דר"א מכשיר, וטעמיה' משום דאין מחשבה פוסלת בפרה וכדקאמר במ"ג, ואם איתא דסתמא פסול, והיינו משום דלא סגי בקדושת פה לשם פרה, א"כ איך תוכשר בשחיטה שלא לשמה, נהי דאין פסול מחשבה בפרה, מ"מ מי עדיפא מקסתמא, ולית לן

שלא בכה"ג פסולה ר"י מכשיר היינו נמי לכתחלה וכמש"פ הרמב"ם פ"א מה' פרה הי"א.

שם ובכלי לזון היתה נעשית, ת"ק דמזריק כה"ג קאמר לה, והיינו כלי לזון של כה"ג זיוהכ"פ כדיליף מגז"ש הוצא צפיה"מ, אבל למאי דקיי"ל דכשרה בכהן הדיוט, הרי הכהן הדיוט לובש ד' בגדים של כהן הדיוט, ולא אשכחן ד' בגדים של כה"ג בכהן הדיוט ולא של כהן הדיוט בכה"ג, ולשון הרמב"ם צפ"א הי"ב והעושה אותה לובש ארבעה כלים של כהן הדיוט בין שעשאה כהן הדיוט בין שעשאה כה"ג, ר"ל ד' בגדים של כהן הדיוט דהיינו כחונת ומכנסים מנפת ואצנט, ולזה נמי נתכוונו בחוספתא שהביא צפיה"מ ללובש ד' בגדי לזון של כהן הדיוט, אבל לא איירי במעשה האצנט, דודאי כה"ג לובש ד' בגדי לזון שלו, וכהן הדיוט ד' בגדים שלו, ולא חש לפרש לגדול הפשיטות, וזוה נתיישב מה שדקדק במל"מ, וכעת ראיתי מוצא בשם כת"י נוסף מפיה"מ ששם כתב שהם ד' בגדים של כהן הדיוט ולא ד' בגדי לזון של כה"ג, ומשמע דר"ל דאף כה"ג אם בא לעשותה לובש בגדי כהן הדיוט, ודלא כמש"כ, וי"ע.

יד) פ"ד מ"ב שרפה חוץ מגמה כו', נראה דאין להרחיב את הגמ' אלא כפי מה שיתחם כל האש אל הפרה בריות, דכל הגמ' נחשב אל חוץ שרפת הפרה, וזוה גם אפר העצים הם בדין אפר הפרה, ולפ"ז שפיר אפשר שיהי' חוץ מגמה או שתי גמות כנגד פתחו של היכל אף אם תהיינה נוכח הפתח ממש דהיינו רוחב עשר אמות, אבל לקושטא דמילתא נראה דכל שטח שכנגד הפתח שניתן לראות דרכו חלק מכותל קה"ק, קרינן ב"י שפיר נוכח פני אהל מועד, אף שהוא באלכסון, ולפ"ז השטח הוא הרבה יותר מעשר אמות של הפתח, ונכמדומה דבמרכבת המשנה לא נקט כן, וגם בגובה ההר יש הרבה שטחים כנגד הפתח זה למעלה מזה.

ולפ"ז חוץ מגמה אינו בהכרח שלא כנגד הפתח, גם אינו בהכרח לפנים מן החומה, אבל מתפרש שפיר חוץ ממקום שנשחטה שם, דכד דיינינן על שריפה חוץ מגמה מתפרש שנשחטה בגמה ועכשיו בא לשורפה חוץ מגמה, ולמאי דאמר ביר' פ"ו דתרומות ה"א הרי ילפינן מקרא דעל פרשה ישרוף דבמקום שפירשה מן החיים שם ישרוף, וחקקה על כל הכתוב צפרה קאי, וא"כ ראוי לפרש כן מתניתין, גם לר"ל זבחים קי"ג א' דמפרש חוץ ממקום הבדוק לה, שפיר מתפרש כן בלשון חוץ מגמה, דסתמא לא עשו כיפין ע"ג כיפין אלא בשטח הנזריק לגמ', וכל שחוץ לגמ' כבר אין חלול תחתיו, והחמירו חכמים לפסול כל שיש לחוש לקצר התהום, ואע"ג דחוץ מגמה דתנן זבחים קי"ב א', ע"כ ר"ל מקום הפסול

משום דחשב לעשות בה מעשה הפוסל, דענין פיגול ודאי ליחא בפרה והלכך הוצרך התנא למיתני דלאכול מבשרה ולשחוט מדמה כשרה, ולכך לא ערבינהו בזהדי שלא לשמה הפוסל, ונקט הכשירא, ולמידק דלהזות דמה למחר או שלא כנגד ההיכל פסולה, והדר תני נמי פלוגתא דר"א. — ועי' רמב"ם פ"ד ה"ג ובמל"מ שם, ואפשר דלכך כתב הרמב"ם משום שלא נאמר בה ריח ניחות, לדיוקי דגם להזות דמה למחר או חוץ מכנגד ההיכל, נמי לא יפסול, דטעמא שלא נאמר בה לריח ניחות לא אינטריק לענין לאכול מבשרה ולשחוט מדמה כמ"ש המל"מ, וע"כ הוא טעם להכשיר גם להזות למחר או בחוץ למכנגד ההיכל, ולא ס"ל כהר"ש, וי"ע, אח"כ ראיתי צוה דברים למרן זללה"ה בס"ח סק"כ עי"ש.

יג) שם ושלא רחוק ידיים ורגלים פסולה כו', יש להסתפק למ"ד יומא מ"ב א' דשחיטת פרה צור פסולה, אם גם שלא רחוק ידיים ורגלים פסולה, וכן במחוסר בגדים, דהא אמרינן התם דשחיטה לאו עבודה היא ומידי דהוה אמראות נגעים דצעי כהונה, וא"כ אין לנו להנזיר בגדי כהונה וקיו"ר, או"ד כיון דמהא דכתיב אלעזר הכהן ילפינן לה הרי מתפרש ביהונו לענין בגדי כהונה, וכן נמי לענין קיו"ר, ומלשון הרמב"ם פ"ד ה"ט"ו שכתב שרפה שלא בקיו"ר פסולה, והוא לשון המוספתא פ"ד, ליכא למידק מידי, דכל מעשה הפרה קרי לה שרפה, וכדתנן שבעת ימים קודם שרפת הפרה כו', וכן שם ברמב"ם ברפ"ג אין שורפין את הפרה אלא חוץ להר הציט שנאמר והוציא אותה כו', והרי קבלה והזאה ודאי צריכין קיו"ר, ומלישנא דמתני' דקתני לה לבתר דקתני פרת חטאת ששחטה שלא לשמה, ליכא למידק דקאי נמי אשחיטה, דהא למ"ד דכשרה צור ע"כ לא קאי אשחיטה, ומסתברא דכיון דאמרו בגמ' מידי דהוה אמראות נגעים ש"מ דאין תורת עבודה עלי' ולית לן להנזיר לא בגדי כהונה ולא קיו"ר, שו"ר בחו"י יומא שם דכתבו דצעי נמי בגדי כהונה, ולפ"ז ה"ה קידוש ידיים ורגלים, וי"ע, [אח"כ ראיתי בספר מרן זללה"ה ס"ח סק"ג דנקט כמש"כ]. — מהא דפסלו דיעבד בשלא רחוק יו"ר מוכח דמדאורייתא הוא, דדרשי רבנן חטאת היא גם לענין זה אף שהוא בחוץ וכל קידוש הוא בפנים, וכ"מ מהא דר"א קדריש מקרא דצבואם לאפוקי מרבנן, וי"ע דמרן ז"ל לא כ"כ.

שם ר"א מכשיר, נראה דאידי דנקט בת"ק פסולה נקט ר"א מכשיר, אבל לקושטא דמילתא לר"א אף לכתחלה א"צ קידוש יו"ר, וכדדריש מצבואם כמ"ש הר"ש והוא במוספתא, ובלא"ה נמי חידוש הוא למידרש מחטאת להנזיר קיו"ר בפרה בעבודתה בחוץ, בזמן דקיו"ר דמקדש פסול בחוץ כדאמר זבחים כ' ב', וכן הא דקתני

תוך שרפת הפרה לאידך, והרי כל עץ ארז ואוזב ושני תולעת שישליך אפשר ליחס לפרה אחת או חציין לפרה זו וחציין לפרה זו, ואנן בעינן שלכל תוך שרפת הפרה ישליך כולן, ולפ"ז אם כהן אחר יניח פרים הנשרפין לתוך שרפת הפרה ג"כ תפסל הפרה, אף שאין כאן משום מלאכה, ולא משום שנים, דתו לא קרינא בה שרפת הפרה כיון שיש כאן גם שריפת הפרים.

שם הזה ולא כיון כנגד הפתח פסולה, הזה שלא כנגד הפתח לא קמני, דאם נתכוין להזות כנגד הפתח ולא עלה כוונתו יפה כשרה וכמשנ"ט לעיל סק"ד ע"ש צביאור מתיי וסוגיא דמנחות.

שם הזה משמית שביעית כו', לפי הר"ש נראה דר"ל דכשהוא הזאה ששית נתכוין ואמר שתשמש כהזאה שביעית, ואם הי' יודע שזו ששית ובכוונה רוצה שתשמש כשביעית, י"ל דהו"ל כהזאה שלא לשם מזוה, דשביעית א"א שתשמש כיון שהיא ששית, ולששית לא נתכוין, וה"נ כשטעה ובסבור שהיא שביעית נמי דייקין ל' נתכוין ע"פ טעות שלא לשם מזוה, אבל אם איתקל מילולי וקרא לששית שביעית אבל נתכוין כמזוה, נראה דכשרה, וכמו דמכשרין בקרא שמינית, וק"ק לפירוש זה דהו"ל וחזר והזה ששית ושביעית, דהא הזאה ששית נפסלה משום שנתכוין בה לשביעית, ואינך ריך לאשמועינן דאפי' חזר והזה ששית ושביעית כהלכתן כבר נפסלה כהזאה הפסולה, גם קשה לפ"ז אמאי מכשרין כהזאה משביעית שמינית, הרי כיון שנתכוין לשמינית הרי נתכוין שלא לשם הזאה, ונ"ל דמ"מ פתיכי בדעתו שאם יש כזה מזוה שתהא לשם מזוה, ונ"ע.

לכאורה טעם הפסול משום מלאכה, דהזאה הפסולה חשיבא מלאכה, אבל בלא"ה לא אשכחן שתפסול הזאה פסולה, דכמאן דליחא דמי, ושפיר יכול לחזור ולהזות כהלכה, והא דשמינית מכשרין היינו דהתם מתפרש בכהן שנתמנה רק להזאות והכהן המתעסק בכל הפרה יושב ומשמרה, והלכך משגמר זה הזאותו נסתלק מן הפרה, ושוב רשאי לעסוק במלאכה, והיינו כהן אחר שתוספתא שצ"ש, משא"כ במששית שביעית הרי עדיין לא גמר הזאותו ושפיר פוסל במלאכה, אף כשגם חזירו משמר ע"י לעיל ס"ק י"א, דכל העוסקין בה פוסלין אותה במלאכה, וכן יש לפרש נמי לפי הרמב"ם במתני' ובפ"ד ה"ז דאיירי שמטבילה ששית הזה ששית ושביעית ונפסלה משום הזאה פסולה דחשיבא מלאכה, משא"כ בשביעית שמינית כשכהן אחר עוסק בשריפתה הרי נסתלק זה בהזאתו השביעית, ולכך שנו בתוספתא הא דכהן אחר רק במשביעית שמינית, [ולשון זה משמע כפי הרמב"ם ולא כהר"ש], דמתפרש שיש כהן אחר העוסק בפרה ושריפתה וזה נתמנה רק

מדאורייתא, מדאינך למעוטי משחטי חוץ וכמ"ש תו' שם קי"ג א' דאיכא לאוקמי במקום טומאה ידועה, מ"מ חוץ מגתה דמתני' דאשמועינן פסולא שפיר איכא לאוקמי בכל מקום שאינו בדוק לה ופסולה מדרבנן, והרי ר"ל אמר חוץ ממקום הדוק לה וע"כ דמיפסלא בהכי, [ע"י מש"כ לעיל סק"ה דשמא עיקר דברי ר"ל נאמרו אמתניתין דהכא, וכ"כ צרש"ש שם].

ומ"מ בסוגיא דזבחים מצוה דגם שלא כנגד הפתח וגם לפניו מן החומה בכלל חוץ מגתה, דחוץ מגתה כולל כל מקום שאינו ראוי לה.

שם או בשתי גתות, נראה הטעם משום דכל אפר לא חייל עלי' דין אפר אא"כ הוא מתוך שריפת הפרה, וכשחלקו הרי בכל גת לא קרינא צ"י שריפת הפרה, והרי בחסר כל שהוא אפי' מפירשה הפרה פסולה כמ"ש הרמב"ם בפ"ד ה"ב, והכא בכל גת חסר החלק שבגת השני. — ואפשר דכל שיש מחיזה באמצע חשיבי שתי גתות, אפי' הם סמוכים זל"ז שהאש משותפת, ואפשר דדוקא ברחוקים זה מזה כשיעור שפסולים לגת אחת, ע"י לעיל. — הא דתניא בתוספתא הוצאה צר"ש דאם שרפה צ"י חלאין צוא"ז רבי אומר אומר אני כזה שהיא כשרה, נראה הטעם משום דגם כשעורף כולה ביחד מקדים חלק להיות אחוז בו האש ולהעשות אפר, וה"נ הכא כשנותן החי השני הרי כל הפרה לפניו ומה שחלק הקדים להעשות אפר אינו מפסיד, ועץ ארז ואוזב ושני תולעת ישליך משתצית האור ברוב החלק השני בעוד שרוב הפרה עדיין לא נעשה אפר, ואפשר דרבנן פליגי עלי' דרבי וסבירי דכל חלק שנעשה אפר צריך שתהא משרפת הפרה כולה, וכל שחסר בגת חלק מן הפרה הרי אפר הנעשה באותה שעה דינו כאפר מפרה שנחסרה דפסולה. — צבהגר"א לתוספתא בפ"ד כתב על הא דרבי דכשרה אפי' שרף השני קודם שנעשה אפר, והוא ט"ס ונ"ל אפי' שרף השני אחר שנעשה אפר, דקודם שהראשונה נעשתה אפר פשיטא דשפיר דמי, דהרי זה כהפשיטה ונתחה והניחה זא"ז בגת, וכל חידושו דרבי דאף כשנעשית חצי הראשונה אפר עד שלא הניח השני נמי כשרה, וכמש"כ טעמ'.

שם או ששרף שתיים בגת אחת פסולה, הר"ש פירש משום מלאכה, ולפ"ז בשני כהנים ראוי להיות כשרים, ובתוספתא סתמא שנינו אין שורפין שתי פרות צבת אחת [או צבת אחת לגי' שצ"ש], גם הקשה הרא"ש דבחולין ל"ב א' מצוה דבשתי פרות ליכא משום מלאכה כיון דשתייהן צמות פרה וכמ"ש שם ד"ה נשחטה, ופירש הרא"ש דבכלל המיעוט שלא יוצאו שתיים ושלא ישחטו שתיים, גם שלא ישרפו שתיים, ואפשר עוד דכל פרה מיחסת את השריפה לעצמה, ולא קרינא בה אל

שחיטה, ועד כאן לא פליג רבא עלי' אלא בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל, ועדיין לא נעשה זה שום מעשה לשם פרה כמ"ש חו' שם והר"ש כאן, אבל בהזאה לא אשכחן דרבא פליג עלי', וגם פשטא דמתניתין הכי מתפרש דאירע פסול בהזייתא אפילו בסוף ההזאות הרי כל שעוסק בה לפני פסולה מטמא בגדים, וזה דלא כמ"ש בספר משנה אחרונה.

שם נמצא חומרה קולה, לכאורה משנה שא"צ היא, ואפשר דבא לומר דאף אם פסולה מדרבנן דהיינו לחומרא אפ"ה אינה מטמאה בגדים דכבר נפקא לה מתורת פרה, ועי' סנהדרין פ"ו ב' נמצא חומרו קולו והיינו נמי מה שהחמירו חכמים שלא יורה עפרש"י שם, וי"ע.

שם לעולם מועלין בה, האי לעולם נראה דבא לרבות מחיים, דכל אינך דמתני' לא איירי במחיים, וי"ע בלשון הרא"ש שכתב משעת שחיטה, ושם מטמא מועל אחר מועל קאמר עי' להלן, ולמש"כ חו' מנחות נ"א ב' דיש בה מועל אחר מועל יתכן לפרש דהיינו דקאמר לעולם דאפי' כבר מעל הראשון לא נפקא לחולין ועדיין יש בה מעילה, ויש להסתפק אם כונת חו' רק לאחר שחיטה, דמחיים הרי היא ככל קדשי צדה"צ ואם לא היו בכלל העמדה והערכה אין בהם מועל אחר מועל, והכי מסתברא דדרשא דחטאת היא לא קאי אדמחיים, ועי' בספר מנן וזללה"ה ס"ג ס"ק י"ו].

נראה דשחור שאין בו אפר מבשרה דתנן לעיל פ"ג מי"א דמניחין אותו, דאין מועלין בו, [עי' לעיל סק"י], ועד שחשבה אפר דמתניתין היינו שכבר נגמרה שריפתה, ולא קאי אכל חמיכה וחמיכה ממנה.

שם ומרצין לה עזים, היינו יתר מנצרה כדי לרבות את האפר, ואם נפרש עד שחשבה אפר דנעשה רובה אפר קאמר, יש לפרש דלענין לרבות יתר מנצרה קאמר דכשנעשה רובה אפר אין להוסיף, אבל הנצרך לגמר שריפת המיעוט שעדיין לא נעשה אפר ודאי מרצין, וקרוב הדבר דכל עוד שלא נגמרה שריפתה דאף מרצין לה עזים לרבות את האפר, אע"ג דכבר רובה אפר, דלענין מעילה מסתברא דבשר שהוא באמצע שריפתו ועדיין לא נעשה אפר, דמועלין בו, אף כשרוב הפרה כבר נעשית אפר, ובהדי תנינו דמתני' עד שחשבה אפר, ומשמע דמעילה ומרצין לה עזים שוין.

שם ומעשה ציוס, בפשוטו הדבר כמפורש דשריפתה דוקא ציוס, דהא קתני מעשה ציוס עד שחשבה אפר, וכ"ה בגמ' יומא מ"ב ב' מנין לרבות שחיטתה כו' ושריפתה כו', ויש לתמוה שהר"ש הזכיר דברי הספרי על מתניתין, והרי מתניתין בהדיא איפכא מתפרשא, ואף אם הי' מקום לדון דעד שחשבה אפר לאו דוקא, אבל אחרי שציומא מלאנו ברייתא דשריפה פסולה כלילה, ודאי

להזאות ובשביעית גמר מלאכתו, אבל במששית שביעית כיון שעליו להזות שביעית הרי הוא פוסל במלאכה ולא מהני מה שבהן אחר משמרה, כיון שהוא עדיין לא גמר מלאכתו, ולא איירי כלל שהזאה שמינית עשה כהן אחר לא זה שעשה השביעית, וכן מתבאר בלשון הרמב"ם שם שהנידון הוא אם המזה הוא הכהן העוסק בשריפתה או שהוא כהן אחר.

שם בר"ש תניא בתוספתא פרה אינה נפסלת בלינה ואם שחטה היום ושרפה למחר כשירה, נראה דדוקא שרפה למחר, אבל הדם נפסל בלינה, וכ"מ בר"ש במ"ג שכתב דחשז להזות למחר פסולה, ואע"ג דקתני בתוספתא דהזיה בלינה פסולה, ואם איתא תיפ"ל שכבר נפסל הדם, י"ל דהדם נפסל בעמוד השחר, ואינטריך לאשמועינן דהזאה פסולה מתחלת הלילה.

(טו) פ"ד מ"ג שרפה שלא בעצים כו', נראה דלפי דבפר כהן משית כתיב ושרף אותו על עזים באש, לפיכך ס"ד למילף מהחם להנריך דוקא שריפה בעצים, קמ"ל דלא ילפינן וגם שרפה שלא בעצים כשירה.

שם הפשיטה ונתחה כשירה, דוקא דיעבד אבל לכתחלה נריך שישרפנה שלימה כדאמר חולין י"א א' מה שחיטתה כשהיא שלמה אף שריפתה כשהיא שלמה, ולשון הר"ש והרא"ש דמשמע דלכתחלה יכול להפשיטה ולנתחה, לאו דוקא, וגם לענין להחיר דיעבד נריך לילפותא שהזכירו, דאל"ה הוי אמרינן דחקה קאי גם על זה.

שם שחטה ע"מ לאכול מבשרה כו', עמש"כ בזה לעיל ס"ק י"ב.

(טז) פ"ד מ"ד אירע בה בהזייתו כל שעוסק בה לפני פסול מטמא בגדים כו', נראה דאפי' הכהן שדעתו לפסולה מ"מ כשעוסק עד שלא פסלה מטמאה בגדים, ואפשר דמשום כך קתני כל שעוסק בה לפני פסולה, ולא קתני כל שעסק בה, והיינו דבשעה שעוסק כבר ידעינן שהוא לפני פסולה, מיהו מסתפקנא בגוונא שצידוע שחפסל כגון שחטה סמוך לשקיעת החמה שאין שהות להזות ז' ההזאות מצעוד יום, אי מטמאה בגדים עד שלא נפסלה, ואח"ל דמטמאה הרי גם המזה הזאות ראשונות יטמא עי' להלן, ועי' ב"ק ע"ו ב' ולכאורה נראה משם דכה"ג לא תטמא, וי"ע.

נראה דנפסלה בהזאה אחרונה כל אלו שהיו הזאות ראשונות מטמאין בגדים, דאע"ג דז' הזאות מעכבות זו את זו דמתנן מנחות כ"ז א', מ"מ תורת הזאה עליהן, מדע דהא גם בשחיטה הוי ס"ל לר"ז חולין כ"ט ב' דלמ"ד ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף הרי מטמאה בגדים בתחלת שחיטה אפי' נפסלה בסוף

עשה מלאכה באותה שעה דנפסלים מדאורייתא, הרי שפיר גם ידו יכולה לשמש כמקום משומר עכ"פ לשעה קלה, ובשלמא אם נימא דאסור להסיח דעתו מהם, וזה משום דבעינן מיס חיים אל כלי שמהא חיותן בכלי, וכל שנמצאים בכלי שלא בזוונה תחלה לקדשם, הרי נפסק חיותן, וכאילו בא למלאותם משנפסקו מן המעין, ולכן צריך שלא יסיה דעתו משעה ששאצן עד שיקדשם, דבכה"ג חשיבי חיותן בכלי, ושפיר צעין שלא יסיה דעתו מהן כלל, ואף מלאכה אחרת שעוסק בה פוגמת שאין חיותן בכלי, דהא דאף צמציצים מכלי לכלי ושוהה הרבה זמן, מ"מ חשבינן ל"י חיותן בכלי, הוא ענין מחודש ואין לך בו אלא חידושו כשלא הסיח דעתו מהן כלל, אבל אם יכול להניח במקום משומר ולהסיח דעתו מהן, למה תפסול מלאכה.

ומדן זללה"ה שם כתב להוכיח דהניחה במקום משומר אף שהסיח דעתו שפיר דמי מהא דתנן ר"פ י"א גלויות שהניחה מגולה ובא ומנחה מכוסה פסולה, ופרש"י חולין ט' ב' דאיידי דגלויות שמיילא בה מיס חיים ועדיין לא קידשם, ומשמע דאם מנחה מגולה כשרה, ואמאי לא חשיב דה"ד, ולכאורה אם נימא דיכול להניחה במקום משומר ולהסיח דעתו, ראוי להצריך שיהא המקום משומר ממש ושלא יהא חשש של אדם טמא שם, אבל אם נימא דאסור להסיח דעת כל ענין, דמה שדעתו עליהם שומר את הקשר עם שאיצתן שמהא נחשבת חיותן בכלי, שפיר י"ל דאין צריך שמהא עינו עליהם כל הזמן, אלא כל שידוע מקומן ודעתו עליהן שפיר דמי לחשבן כחיותן בכלי, ושפיר הם כשרים אף כשנמצאים במקום שגם טמאים יכולים להכנס לשם, כל שאין לחוש שנגעו בהם.

ב) פ"ו מ"א המקדש ונפל הקדוש על ידו או על הנד ואח"כ נפל על השוקת פסול, מדקתני סתמא פסול ולא קתני שינגב האפר ויחזור ויקדש כדתיא בתוספתא הוצאה צ"ש צמ"ב כשצבה הרוח דמנגבו ומקדש בו, [כ"ה הגי' לפינינו, אבל ברמב"ם ובכ"מ פ"ט ה"ג משמע שהיתה להם גירסא אחרת בתוספתא], משמע קצת דלא מהני, וז"ל דהכא כקידש בפסול דיינינן ל"י שהניח האפר בכח שני, ונפסל גם האפר וגם המים, שהרי בסיפא מחלק בין הקידוש ובין המים והכא קתני סתמא פסול משמע דשניהם פסולים, (ואשכחן דכוותה בקדשים דאינו מקדש ליקרב ומקדש ליפסל, וה"ל אינו מקדש להזות ומקדש ליפסל), וכן נפסל מן השפופרת לשוקת דקתני נמי פסול ז"ל דע"י מעשיו נפל ולא דמי לנשבה הרוח, ומיהו אין לדבר הכרח וי"ל דה"ל כשצבה הרוח ומהני לנגב ולחזור ולקדש, והא דקתני פסול, הוא לאשמועינן עיקר הדין דקידוש

ראוי לפרושי דמתניתין כהאי תנא אחיא ודוקא קתני, ובסוף דברי הר"ש משמע דס"ל דליכא תנא דסבר דשריפה פסולה כלילה שהרי הק' על התוספתא דשריפה שריפה, גם עיקר הספרי דיליף מחטאת להכשיר כלילה אינו מובן, והגר"א גרס בספרי שאין נשרפת כלילה, ומש"כ הר"ש דדמי לאימורים קשה דלמה נקיש לאימורים ולא לעיקר החטאת, גם הרי בתר הכי קתני יכול שמהא נפסלת כלילה, משמע שלא הוכשרה כלילה וכג"ה הגר"א.

שם וצבה, נראה דהוי סתמא כר"י דמכשיר כהן הדיוט מדלא קתני ובכ"ג, ונראה דכלל וצבה נמי צביהונו דהיינו בגדי כהונה.

שם והמלאכה פוסלת צמים עד שיטילו את האפר, אפשר דעשיית מי חטאת הוא כעשיית הפרה, ולכן החמירה תורה צמים כמו צפרה שמלאכה פוסלת בהם, וכשהטילו את האפר, הרי הם צדין פרה שנעשית כבר אפר, דשוב אין מלאכה פוסלת בה.

שם צר"ש בתוספתא רש"א בין לפני פסולה בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים מפני שגידונת על שם סופה, מסתפקנא דשמא לא אמר כן אלא כשנפסלה בקבלה או בהוצאה, אבל לאחר הוצאה אפי' נפסלה בשריפתה כבר קרינא צ"י וכנס בגדיו הכהן, וצ"ע.

סימן ג

א) רמב"ם פ"י ה"ב ממלא אדם מים ומניחן אצלו בלא קידוש כל זמן שירצה ואין צורך כלום, ובהשגות ובלבד שהיו שמורים ולא יהי' בהם היסח הדעת, בפשוטו כונת הראצ"ד דגם אסור במלאכה עד שיקדשם, וכן אינו ראוי לישון, ומ"מ יכול לשמור כל זמן שירצה ע"י שימנה שומר במקומו, ומשמע נמי דדעתו ז"ל דאפשר לפרש כן גם בזונת הרמב"ם, שלא כתב דבריו כמשיג אלא כמוסיף, ואמנם ברמב"ם לא הזכיר בזה ימים ושנים כמו שהזכיר בסיפא צמים מקודשים, [וזה"ע צכ"מ שכתב היאך אפשר שישוה כמה ימים ולא יהא בהם היסח הדעת, והרי הרמב"ם לא הזכיר בזה כמה ימים, וגם ע"י שומרים שפיר אפשר גם כמה ימים], אבל מרן זללה"ה צכ"ז ס"ק י"ג נקט דיכול להניח המים במקום משומר ולהסיח דעתו מהם ולקדשם אימתי שירצה, וכתב לפרש גם דעת הראצ"ד על דרך זה, וצ"ע.

ולבאורה פסול מלאכה צמים הוא מדאורייתא וכדילפינן מקרא דלמשמרת יומא מ"ב א', ואם איתא דמדאורייתא יכול להניח המים במקום משומר ולהסיח דעתו מהם, מנין קים לחז"ל דבעודם צידו ומשמרם דאם

המים, ולפי' הרמב"ם נחא דהוירך לתת טעם למה זוקק את השפופרת בידו כשר אף שטורה להליל האפר, ומ"ש ידו מיד חזירו דפוסל דתמי בתוספתא, וזוהי מפרש משום שא"ל בענין אחר [כג"י הרמב"ם], ולכך לא חשיב מלאכה, גם הא דקתני בתוספתא אם יש שם שומרים כשר, אתי שפיר טפי לפי' הרמב"ם דמתפרש אם יש שומרים למים, אבל לפי' הר"ש והרא"ש הו"ל לאיפלוגי בדידה אם העומדים צדו שנתן להם יודעים שהוא אפר פרה או לא.

לשון התוספתא מפני שהוא עוסק עם הקידוש, בפשוטו מתפרש מפני שכל הפעולות שעשה הם לצורך הקידוש, משא"כ לאחר שכבר נטל בידו האפר לקדוש, והוא עוסק למען האפר הנשאר, הר"ז מלאכה שהרי אינו לצורך הקדוש, וכן פירש בזהגרי"א בתוספתא, וצריך לפרש כן גם בזווגת הר"ש והרא"ש אף שלשונם קצת דחוק.

ג) פ"ו מ"ב ה' קדוש כף על פני המים ר"מ ור"ש אומרים נוטל ומקדש וחכ"א כל שנגע במים אין מקדשין בו, קתני רישא לרבותא דחכמים בתרתי, חדא דכל שנגע במים אף שעדיין לא נתערב במים והוא כף מלמעלה כבר אין מקדשין בו, דהא איירי שיש עדיין אפר שלא נגע במים, דהא ר"מ ור"ש לא הזכירו ניגוב, וע"כ דאיירי קודם עירוב, ונראה לדקדק מזה דהמים מתקדשים מיד בנתינת האפר ואין עירוב מעכב, אע"ג דילפינן ל' מקרא סוטה ט"ז ב' תמורה י"ב ב' דאם ה' העירוב מעכב מתבטל דה"ל אפשר לקדש עדיין באפר הזה, כמו בנשבה הרוח דאף שנגע האפר במים עדיין אפשר לנגבו ולקדש בו כדתיבא בתוספתא בר"ש, כיון דעדיין לא עבד מלוותו, וה"ל הכא אם עדיין לא קידש המים, (וכן משמע נמי במ"ג דהמים שצטפי כשרים להזות מהם אף שלא נתערב בהם מן האפר כלל, ואם אין העירוב אלא לכתחלה נוח יותר לומר דקאי במה שהמים מעורבים אף שהאפר לא נתערב בטפי, אבל אם עירוב מעכב ה' ראוי להצריך עכ"פ לכתחלה שיהא אפר גם בטפי, ומיהו אינו מוכרע), ובסופ"ד נמי תנן והמלאכה פוסלת במים עד שיטילו את האפר, משמע דמשהטילו את האפר כבר נתקדשו המים, ועוד שמעינן דמודים חכמים לר"מ ור"ש דאפר שלא נגע במים מקדשין בו אף שהוא כף מעל המים, דהא מדלא הזכירו ר"מ ור"ש ניגוב, מכלל דאיירי גם באפר שלא נגע במים, ועל זה לא חלקו חכמים, וסיפא איצטריך לרבותא דר"מ ור"ש דאף שכבר נתערבו והמים כבר שימשו למלוותן אפ"ה האפר עדיין כשר לקדש בו.

שוב ראיתי דבתוספתא שבר"ש כפי מה שהעתיקה הרמב"ם בפ"ח ה"ח ולא כמו שהוא בר"ש

בכה שני או שלא במתכוין פסול, וגם לאשמועינן דשותת לא חשיב כח, ולדיוקי נמי דדוקא נפל מידו ומן הזד לשוקת פסול, אבל אם אח"כ הפיל מידו או מן הזד לשוקת כשר, ולא חשיבין למה שהניח על ידו או על הזד כמלאכה, וכן סיפא נמי לדיוקי דאם הפיל מן השפופרת לשוקת כשר דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה כדאמר סוכה ל"ו א', וכן דעת מרן זללה"ה דמהני לנגב האפר ולחזור ולקדש בו כמו בנשבה הרוח, ע"י ס"ט סק"ט.

שם זקפה בארץ פסול לתוך ידו כשר מפני שאפשר, לפי' הר"ש קשה היכן מלאנו שהנחת השפופרת בארץ תחשב היסח הדעת לפסול את האפר, והרי בתמא דעתו עלי' ומיד כשיקדש המים יטלנה ויחזירנה למקומה, ועוד דבתוספתא קתני נמי שאם נתנה לעומדים צדו נמי פסול, והרי בפשוטו העומדים צדו יודעים שזה אפר פרה ואמאי יחשב היסח הדעת, ועו"ק דקתני לתוך ידו כשר מפני שאפשר, ומה צריך טעם להכשיר כשהיא בתוך ידו, אטו ס"ד שהנוטל בידו שפופרת של אפר לקדש ממנה יחשב היסח הדעת לפסול האפר. — [לפר"ש משמע דהמים נשארים בהכשרם, דפסול משמע דקאי רק אקדוש].

ולכן נראה כפי' הרמב"ם דטעם הפסול משום מלאכה, והיינו שטורה למען האפר שצשפופרת, וכמו דכיקה חשיבא מלאכה לפסול המים משום שהוא לתועלת האפר, ה"ל זקיפת השפופרת שלא ישפך האפר בלא הכיסוי חשיב נמי מלאכה לצורך האפר, וכן נתינה לחזירו שיטמור שלא ישפך האפר נמי חשיבא מלאכה שהרי הוא עושה פעולה למען האפר, [ואפשר דאם ה' מניחה בארץ דלא הוי חשיבא מלאכה, שאינו אלא כמפנה ידו, אבל כשטורה לזקפה שמתמודד זקיפה הר"ז טורה למען האפר וחשיבא מלאכה ע"י לקמן ס"ק י"ב], ומשה"ק הרא"ש אמאי לא עריב לה צרישא צהדי כיסוי והגפת הדלת, נראה משום דאם בא לכללה צרישא ה' צריך לשנותה מיד אחר נטל משפופרת וכיקה, דאי הוי קתני לה לבתר והגוף את הדלת ה' מקום לטעות דזקפה בארץ קאי על הדלת, ואי הוי קתני לה לבתר נטל משפופרת וכיקה וצתר הכי הוי קתני או שהגוף את הדלת הקדוש כשר והמים פסולין, וצתר הכי הוי קתני לתוך ידו כשר, לא ה' צרור דלתוך ידו קאי אזקיפת השפופרת, דה"ל מקום לומר דקאי אדלת או אכיסוי, לכך תני לה צתר הכי כצבא בפ"ע, ותני לשון פסול ולא המים פסולין, שזהו הלשון הרגיל בדקתני בכולי' פ"ו, ורק צרישא משום שנשנית בתר ואח"כ נפל על השוקת פסול נפל מן השפופרת לשוקת פסול, דקאי גם אאפר שקידש בו, ולומר דהוא פסול לנגבו ולחזור ולקדש בו אף לר"מ ור"ש, [אם נימא דלא דמי לנשבה הרוח ע"י לעיל], לכך הוירך לפרש דנטל מן השפופרת וכיקה לא נפסלו אלא

מזהא דאמרינן בתוספתא שזר"ש דלר"ש אס נתן מים ואח"כ אפר וראה שהאפר מרובה אינו יכול להוסיף עליהם מים כדין אפר ואח"כ מים דכשר לר"ש, משום דאין מי חטאת עושין מי חטאת, אין לדקדק דהראשונים כבר נעשו מי חטאת אע"פ שעדיין האפר נק' על גביהם ולא עירבו, דאף אס עדיין אין עליהם תורת מי חטאת מ"מ לא חשיב מים ע"ג אפר אלא מים ע"ג מי חטאת, כיון שהאפר ניתן לקדש את המים. הא דתניא בתוספתא שזר"ש דנתן את האפר ואח"כ נתן את המים פסול, בכלל פסול הוא דלא מהני אס יחזור ויתן אפר על המים, ואפי' לר"א פ"ט מ"ז דאפר מקלה שנתערב באפר פרה מקדשין בכולן, לפי שהמים כבר נפסלו, וכן האפר נפסל, ואפי' לר"מ ור"ש לא יועיל לנגזו ולשמש בו, למש"כ לעיל דנתינה בפסול גרע מנשבה הרוח.

הא דברישא לא הזכירו ר"מ ור"ש דאפשר גם ליטול הנוגע במים ולנגזו, הוא משום דבאמת אינו רשאי לכתחלה ליטול את הנוגע במים, דעדיין יש בו מלות עירוב, [אף אס אין עירוב מעכב], וקרוי הדבר דאף לאחר שכבר עירבוהו, נמי אין ליטול לכתחלה עד שיגמרו המים, דתחלת מלותו שיהא האפר מעורב עם המים בשעה שנוטל המים למזות, דלכ"כ הי' ראוי לעולם לנהוג לסנן האפר מן המים מיד לאחר עירובו כדי לחסוך באפר.

בר"ש הביא תוספתא הי' עומד ומקדש והרתית או שעף כו' ובא אחר וקידש הר"ז פסול כו' ופירש הר"ש שקידש כשהוא רותת או עף כו', וז"ע למה לא נפרש כפשוטו דהרתית ועף ודחפו חבירו או הרוח היו היסח הדעת, ואיירי שלא קידש מחמת רתיתו או עייפותו, וילפינן דלריך שיכוין מן המילוי עד שיקדש ולא יסית דעתו צינתים, והראוני דבתוספתא פ"ב דחולין איכא נמי כי האי ליטול והתם מתפרש שעי"ז שהה, וז"ע.

ד) פ"ו מ"ג המקדש בשוקת והטפי בתוכה אע"פ שפיו נר כל שהוא המים שבתוכה מקודשים, נראה לדקדק מכאן דהא דילפינן סוטה ט"ז ב' תמורה י"ב ב' מונחן עליו דלריך לערב, דקגי אס מעט מן המים עירב ונתן על גבי האפר, דכבר קרינא ב' שפיר ונתן עליו, ומשמע דאף לכתחלה לא בעי טפי מזה, ולפ"ז אס נתן האפר על המים ושהה עד שהאפר התחיל לשקוע מעצמו, כבר לא יוכל לקיים מצות עירוב, שהרי כבר נתערב מעצמו כיון שהמים נפין על גביו, ומ"מ מסתבר דלא מיפסל בזה כיון שנתינת האפר גרמה לעירובו, אלא שחיסר מצוה, וז"ע בזה. — נראה דאיירי שפי הטפי למעלה והמים מעליו עי' יו"ד סי' ר"א ס"ט וזש"ך שם.

לפינינו, משמע דאין המים מתקדשים בנתינת האפר עד שיערב, דקתני שאס נטל יותר מדאי אפר והחזירו עד שלא קידש דאין זו מלאכה לפסול המים, ובתור הכי קתני דגם אס נתן האפר על המים וראה שהוא מרובה ונטול את המותר לקדש ממנו במקום אחר נמי לא חשיב מלאכה, ואס איתא שהמים נתקדשו מיד בנתינת האפר, א"כ אפילו עשה מלאכה גמורה שוב אין המים נפסלין, ומאי איירא משום דחזרת המותר לאו מלאכה היא, א"ו בנתינת האפר קודם עירוב עדיין לא נתקדשו המים ועדיין מלאכה פוסלת בהם, והא דקופ"ד דמלאכה פוסלת במים עד שיעילו את האפר, ר"ל שיטילוהו כמלותו ויערבוהו, ולפ"ז אשמועינן רבנן חידוש ברישא דכל שנגע במים אפי' עדיין לא קידשוהו שוב אין מקדשין בו, דכבר אינתיק למזותו, ומסיפא לא הוי שמעינן לה דהוי מפרשינן כל שנגע במים בעירוב כמלותו, ובזה ניחא מה שיש לשאל דהו"ל לרבנן למימר כל אפר שכבר קידש פעם אחת שוב אינו מקדש, ולמה נקטו כל שנגע במים, אצל למש"כ דאף כשעדיין לא קידש את המים אלא רק נגע במים שוב אין מקדשין בו, ניחא, [ומיהו י"ל עוד דאי הוי קתני כל שקידש שוב אינו מקדש הוי דייקנן דאס נתן אפר על מים פסולים נוטלו וחזרו ומקדש, ולעיל סק"ב דדדנו דלשון פסול משמע דהאפר נפסל ואינו חוזר לקדש בו, ולדעת הרמב"ם דאף בנשבה הרוח את האפר נפסל, י"ל דנקטו כל שנגע במים לרבות נשבה הרוח], ולא דמי לנשבה הרוח שלא ניתן על המים למזות נתינה, ומיהו לגירסת הר"ש לא איירי התוספתא בנתן יותר מדאי אפר על המים כדין פסול מלאכה, ורק אחי לאשמועינן דבאפר שלא נגע במים מקדשין, ולפ"ז אין רא' דאין המים מתקדשים עד שיערב, ואדרבה ק"ת משמע לגי' הר"ש דרשאי מיד ליטול את מותר האפר ולקדש במקום אחר, ואין המים הללו נפסלים עי"ז, אע"ג דקידוש חשיב כמלאכה כמבואר פ"ז, ומשמע דמשנתן את האפר שוב אין המים נפסלין במלאכה אע"פ שלא עירב, ולפי' הגר"א בתוספתא דהחזיר מותר אפר עד שלא קידש פסול דחשיבא מלאכה, א"כ הדבר מבואר דלאחר שנתן האפר על המים שוב אינן נפסלין במלאכה שהרי קתני שנוטל המותר ומקדש במק"א, ואף דאחי לאשמועינן נמי דחזרו ומקדש בו, מ"מ אס איתא דהמים נפסלין, לא הו"ל למיתני בזהאי ליטול דראה שהוא מרובה ונטלו ומקדש בו, ועי' לק' סק"ז, [וז"ע אס מזה גם מוכח דאין עירוב מעכב, או דאף אס מעכב מ"מ כבר אין נפסל במלאכה], וז"ע, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ט סק"ו דהר"ש לא פסיקא לי' אס מלאכה פוסלת לאחר נתינת האפר קודם עירוב, ושם מבואר דפשיטא לי' ז"ל דעירוב מעכב.

לשון הר"ש דמיס שבספוג לא נתקדשו שלא נכנס הקידוש לתוכו, ז"ע דגם בטפי לא נכנס הקידוש וכמ"ש בפיה"מ ואפ"ה כשר, והכא הטעם משום דאין מקדשין אלא בכלים ומיס שבספוג אינם בכלי וכמ"ש בפיה"מ וכן ברא"ש, וע"ע בר"ש פ"ה מ"ט שכתב ג"כ כיו"ב ושם כבר נתקשה בדבריו ז"ל במ"א.

רמב"ם פ"ט מה' פ"א ה"ה נפל ספוג לתוך המים המקודשים נוטלו וסוחטו חוץ לכלי והמים שבכלי כשרין, צריך טעם אמאי לא יסחטם בתוך הכלי, ולמה נפסלו ע"י בליעתם בכלי, ואם נפסלו אמאי לא חיישינן למה שנוטלו בידינו, הלא במתני' תנן דאם נגע בו כבר יצאו ממנו ונפסל הכל, ואפשר דחומרם בעלמא הוא שיסחטם חוץ לכלי, שלא יטעו לומר דמקדשין בספוג, ולכך לא החמירו לפסול בנגיעה, וז"ע.

וברמב"ן הגדמ"ח חולין ט' כתב דגם קודם קידוש אם נשפכו המים מן הכלי שלא לכלי, א"א להחזירן שכבר נפסלו, [וכן הביא בריטב"א גיטין פ"ו], והדברים מחודשים, דלא מאלנו אלא בשעת מילוי וקידוש והואה אצל לא דיני דיני, ובר"ש פ"ו מ"ג כתב בשם רש"י דאם בשעת מילוי ה' ספוג הרי המים שבספוג פסולין, משמע דאם אח"כ נפל ספוג לא נפסלו המים שנבלעו בו, וכ"מ בלשון הרמב"ם פ"ט ה"א שכתב נותן את המים כו' בכלי, מכלל דעד השתא אפשר שהיו שלא בכלי, אף שנחמלאו בכלי וז"ע, ועי' לק' ס"ד סק"ד.

(ה) פ"ז מ"א חמשה שמלאו חמש חביות לקדשן חמשה קדושין ונמלכו לקדשן קדוש אחד כו', בכל קדשים דנפסלין בהיסח הדעת כדאמר פסחים ל"ד א', נראה דמהני שמירת אחר אפי' שלא מדעת הבעלים, ואם בשעה שהבעלים הסיחו דעתם ה' אדם משמרים הרי הם כשרים אף למ"ד שם דהה"ד פסול הגוף, אצל הכא במיזם לא תועיל שמירת אחר אלא"כ שומר מדעת הבעלים, דהכא ענין השמירה הוא לקשר שאיבת המים עם נתינת האפר שהיו עדיין המים צדין מים חיים, דהא אם מצא המים שיצאו מן המעיין לכלי, אינו יכול למלאותן דבעינן מים חיים אל כלי, והלכך צריך דעת הממלא, וכשמסר שמירת המים לאחר הרי הוא נכנס במקומו וממשיך חיותן של המים בכלי, משא"כ שומר שלא מדעת הממלא דלאו כלום הוא.

ויש לעי' בנמלכו לקדשן קדוש אחד וכבר שפכו כל החביות לשוקת אחת, אם מעתה כל אחד מהם הוא משמר כל החמש חביות, ואם יעשו ארבעה מהן מלאכה עדיין יתכשרו המים מחמת שמירת החמשי, או דכל אחד לא חשיב שומר אלא על חביתו בתערובת, ואם עשה אחד מהם מלאכה יפסל הכל, מחמת תערובת חביתו שנפסלה במלאכתו, וכן יש להסתפק בשאצו מתחלה

שם אם ה' ספוג המים שבחוכה פסולין כיצד יעשה יולף עד שהוא מגיע לספוג נגע בספוג אע"פ שהמים צפין על גביו כל שהן פסולין, הדבר צריך יישוב דאם בנגיעה כל שהוא יוצאים מים מן הספוג, כיצד יתכן שכלא נגיעה לא נחוש ליציאת כל שהוא מים, וגם הרי הספוג בשכריתו בכלי נמי נלחץ ע"י תחתית הכלי או דדיו, וכן כשזולף מן הכלי הרי הוא מטהו על דדו ועי"ז נלחץ הספוג אל דפנות הכלי יותר מאשר בנגיעה.

וצ"ל דרוב המים שבספוג נטפלין לכלי וגם הם מתכשרים ע"י הקידוש, ורק מעט מים שכאילו נבלעו בספוג, הם אלו שהקידוש לא הועיל להם, ואלו אינם יוצאים אלא ע"י לחיצה הגונה, ולכך כל עוד שלא סחטו את הספוג אין לחוש למעט המים שנסחטו ממנו מעממן, אלא דמ"מ החמירו חכמים על כל נגיעה.

בפשוטו יולף עד שהוא מגיע לספוג, ר"ל שיכול לזלף את כל המים שבכלי פרט לנבלעים בתוך הספוג, ואף כשחלק מן הספוג גבוה מן המים מ"מ לא חיישינן שמא יצא ממנו מעט מן החלק שחוץ למים, ודקמני ספא אע"פ שהמים צפין ע"ג כל שהן, בא לומר דאף שנגע בספוג בזמן שהוא כולו במים והנגיעה קלה אפ"ה הנגיעה פוסלת, וכן לשון הרמב"ם בפיה"מ שמרוקן את כל המים שבכלי פרט לנבלעים בספוג, וכ"ה בלשון הרע"ב, וכ"ה לשון רש"י יומא נ"ח א' והוצא בר"ש כאן, אצל מרן זללה"ה בסי"ב סק"י פירש דאינו מזלף אלא המים שצפין על פני הספוג, וצריך שהספוג ישאר כל הזמן בתוך המים, ועד שהוא מגיע לספוג ר"ל לגובה הספוג, שאם ה' משהו מן הספוג חוץ למים אנו חוששין שיצא ממנו מעט לתוך המים, ולפ"ז גם כשכופה הכלי לערות ממנו צריך שלא יהא חלק הספוג באותה שעה חוץ למים, והדברים ז"ע בעיקרם מה חילוק ליציאת מים מן הספוג אם הוא מחוץ למים או בתוך המים, הרי גם בתוך המים יכולה טיפה לנאת ממנו ולהתערב במים, הגע עמך שהיו המים שבספוג צבועים האם לא יטבצו המים מהם כשכולו בתוך המים, ואפשר דבעיקר הדין גם דעת מרן ז"ל כמס"כ, אלא דס"ל דכשהספוג גבוה מעל המים אין לחכמים להקל, שהרי רואין מים יוצאים מן הספוג, וגרע מנגיעה, וזוהי הדברים מסתברים, ולכאן אם מיירי כשהספוג ממלא כל רוחב הכלי, הרי ראוי לפרש כמס"פ מרן זללה"ה דעד שמגיע לספוג היינו לגובה המים שכנגד הספוג, אצל אם הספוג רק בחלק מרוחב הכלי, מתפרש כמס"כ, ועי' במאירי יומא שם שכתב דלפרש"י מנקב בשולי הכלי ומזלף משם כל המים מבלי לנגוע בספוג, ומשמע כמס"פ בדעת רש"י, אלא דהמאירי שם לא ניחא לי' בהאי פירושא עי"ש, וז"ע.

לעצמו כשר צ' קדושין, אבל לאחרים פסול, ומיהו ע"כ לאו דיוקא הוא דהא קמני שניהם פסולים ומבואר דאירי בשני כלים, ועוד דהא דכוותה מן צמ"ג גבי קדוש, והתם ע"כ המקדש לו ולאחר בשני כלים קאמר, ולפ"ז נראה אדרבה דסיפא דומיא דרישא איירי בממלא בשתי ידיו בשני כלים, אבל אם ממלא חצית אחת בשותפות לו ולאחר או לשנים אחרים שניהם כשרים, דשותפות כבעלות אחת דמי ולא חשיבא מלאכה, ואף אם דעתו לחלק קודם קידוש נמי כשרים וכמש"כ בממלא לעצמו על דעת לחלק קודם קדוש, ואף אם חילקם י"ל דחילוק לאו מלאכה היא לפסול, דכל עיסוקו במים ולא בדבר אחר, ומיהו ז"ע צוה בתוספתא שצ"ש מ"ח תן לי כו' טול לך כו', וכן בצמ"ג פ"ח ה"ו, הר"ז כממלא לו ולאחר שהן פסולין, וז"ע.

יש להסתפק יחיד שמילא חמש חציות על דעת שיוכל לקדשם כפי שירצה בעמיד או בחמש קדושין או בקדוש אחד מהו, ואפשר דכיון דיש בדעתו גם על אפשרות קדוש אחד, מו לא חשיבא מלאכה, ואולי אפשר לומר דלכך שנה התנא ונמלך לקדשן קדוש אחד, דמתפרש אע"פ שנמלך כמ"ש הרמב"ם צפ"ז ה"ה וצ"ר, והוא לכאורה פשיטא דכיון שכבר נפסלו בשעת מילוי כיצד יחזרו להכשר ע"י שנמלך, אלא ש"ל דנקטה אגב רישא וסיפא, אבל למש"כ אפשר דלדיוקי נקטה, דדוקא נמלך לקדשן קדוש אחד פסולין, אבל אם בתחלה פחיכי בדעתו גם אפשרות של קדוש אחד כשרים, ועי' צ"ש צמ"ד שכתב בדמקדש לאחר אין מחשבחו קובעת ולכך גם בחשב לשתי קידושין כשר, ולכא' דינו כסתמא, ומשמע דסתמא כשר.

שם אין כשר אלא זה שקדש ראשון, היינו משום דהקדוש כמלאכה לפסול האחרות, ונראה דאף אם נימא דעירוב מעבד ואף אם נימא דגם לאחר נתינת האפר עדיין מלאכה פוסלת עד שיערב, עי' לעיל סק"ג. צוה, דמ"מ נתינת האפר לחוד חשיבא מלאכה לפסול האחרות, דכיון שזו עיקר המצוה לא גריעא מהגפת דלת וכיו"ב, והלכך זה שקדש ראשון ר"ל שנתן את האפר ראשון.

שם קדש לך את אלו כו' אשמועינן דבאמירה בעלמא נעשה השני בעלים.

שם צ"ש הי' מוציא כל אחת ואחת ושופך אע"פ שהגיף את הדלת כשר מפני שהוא עוסק עם הקדוש כו', לכאורה ר"ל שהגיף את הדלת לשמור את המים שנשארו שם שעמיד ליטלם ולקדשם קדוש אחד עם אלו שכבר הוציא, וכיון שהגפת הדלת הוא נזרך המים שבקדוש אחד לא חשיבא מלאכה, משא"כ כשהגיף באחרונה שהגפת הדלת אינה לנזרך המים שפיר פסול

לקדשן קדוש אחד, וצוה יש להסתפק גם עד שלא עירבו החציות, ד"ל דמתחלה כיון שדעתם לקדש קדוש אחד הרי כולם שומרים על כל החמש חציות, ואח"ל דכל שהם נפרדים אין אחד שומר מה שביד חבירו, אכתי תיבעי לך לאחר שעירבום מאי, כיון דלא יתכן שמירת אחד על חביתו אא"כ ישמור כל החמש, הר"ז כאילו מינה כל אחד את חבירו לשמור גם על חלקו, או"ד כל אחד שומר רק על חלקו בתערובת.

שם הרי כולן כשרים, לכאורה פשיטא, ואין נראה לומר דנקטה אגב סיפא, דשפיר הו"מ להסתכל דדן יחיד, ונראה דקמ"ל דהשתתפותם יחד או פירוק שותפותם לא חשיב היסח הדעת, ויש לעי' מלאו לקדש חמש קדושין ונמלכו לקדשן קדוש אחד ועירו הכל לשוקת אחת וחזרו ונמלכו לקדש חמש קדושין אם יכולים לחלק שיקח כל אחד חצית אחת, או"ד חלוקת המים היא מלאכה גם בשל חבירו, ואין להם תקנה אלא שאחר יחלק להם והם ימשיכו בשמירתם.

שם יחיד שמלא חמש חציות לקדשן חמשה קדושין כו' אין כשר אלא אחרון, גם במילא כולן כאחד צ' ידיו נמי פסולין דמתניא בתוספתא שצ"ש צמ"ד מילא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד כשר צ' קדושין פסול, וכמ"ש הר"ש שם שכן ראוי לגרוס וכג"ה הגר"א, אלא דמתני' נקטה בצוה אחר זה כדי למיחני דהאחרון כשר אבל אם מילא בכלי אחד ע"מ לחלקן לצ' קדושין נראה דכשר עכ"פ עד שלא חילקן, ואפשר דגם כשחילקן, אם אחר יקדשם, וכן משמע צ"ש שם שהזכיר הטעם בשני כלים כאחד משום דלא ידעינן הי מינייהו קדים, ובצ"ז הרי הראשון פסול, וטעם זה ליכא כשמילא רק חצית אחת, ועוד נראה דמתעבה לחלק קודם קידוש, כמחשב לעשות מלאכה דמי, דאינו דדן לפסול כל זמן שלא עשה מלאכה, דהא צידו לקדש ואח"כ לחלק, וא"כ מה שחשב להקדים לחלק אינה מחשבה עיקרית הקובעת את מעשיו, וועי' צ"ש שם שהזכיר אפשרות להכשיר במילא לעצמו בשתי ידיו כאחת אפי' לצ' קדושין.]

נראה דהממלא חצית למי חטאת ולשתות דפסולה, ולא רק משום שיש כאן תערובת של מי מערה, אלא גם משום דמילוי לשתות חשיבא מלאכה לפסול, ולפ"ז הי' אפשר דהא דתנן צמ"ז הממלא באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו הממלא לו ולאחר או שמלא לשנים באחת שניהם פסולין, דממלא לו ולאחר או שמלא לשנים באחת מתפרש אפילו בחצית אחת, והיינו דלא קמני הממלא לו באחת ידו ולאחר באחת ידו או לשנים באחת צ' ידיו, דדוקא רישא איירי צ' ידיו, [והרי הר"ש צמ"ד הזכיר אפשרות לעצמו צ' ידיו כאחת בשני קדושין כשר, אף דלאחרים פסול, וה"נ בחצית אחת אף

וז"ע דהא הצעלים שמסרו לשומר יכולים לעשות מלאכה, וא"כ מה צריך שהממלא בעלים אם ממלא לאחר והאחר שומר, גם איסור נטילת שכר על הקידוש לכאורה אינו אלא מדרבנן, והכא דיני דאורייתא משמע דאשמועינן.

הא דקתני הממלא לו ולאחר, ולא קתני רבותא טפי דממלא לעצמו בשני כלים לקדש שני קדושין נמי פסולין כמ"ש הר"ש במ"ד שכן ראוי לגרום בתוספתא, י"ל דבלאחר הוי רבותא טפי דאע"ג דהאחר משמר אפ"ה פסול.

ושמעתי להקשות למש"כ תו' חולין ל"ב א' דשוחט שמי פרות לא מייפסל משום מלאכה כיון דשתייהן פרות, ולכך אינטריך למעוטינהו מקרא דאזתה ולא אזתה וחזירתה, ומ"ש שמי פרות מממלא לו ולאחר או לשנים כאחת דשניהם פסולין, ואין לומר דשמי פרות כממלא שמים לעצמו דמי, דהא גם כממלא שמים לעצמו לקדש שני קדושין פסולים, וז"ל דאי לאו אזתה הוי שרינן נמי לשרפן כאחת, והיו צדין ממלא שנים לעצמו לקדש קידוש אחד, [ע"י רא"ש פ"ד מ"ב דהשתא לבתר דדרשינן ושחט אזתה ולא אזתה וחזירתה, דרשינן נמי שלא לשרוף שמים, אבל אי לא הוי דרשינן ושחט אזתה שפיר הוי שרינן נמי לשרוף שמים], שו"ר שכבר כ"כ מרן זללה"ה בס"ק י"א.

(ז) פ"ז מ"ג המקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו אם לו פסול ואם לאחר כשר, אחי לאשמועינן שאין מלאכה פוסלת בקידוש, ולכך המקדש לאחר כשר, והא דלו פסול הוא משום דחיישינן שמא קדמה מלאכה לקדוש וכמ"ש הר"ש, ומשמע מדברי הר"ש דמשנתן האפר שוב אין מלאכה פוסלת אף קודם עירוב, דאם איתא דמלאכה פוסלת עד לאחר עירוב, א"כ ודאי שקדמה מלאכה, דהא מתני' מתפרשא שמתחיל כאחד להטיל האפר ולעשות מלאכה, וא"כ בשעת העירוב כבר ודאי קדמה מלאכה, ואין לומר דמתני' מתפרשא שמתחיל במלאכה לאחר הטלת האפר כשמתחיל לערב, דודאי הטלת האפר לחוד חשיבא מעשה מלאכה לפסול במקדש לו ולאחר אף אם עירוב מעכב, דמ"מ הטלת האפר שהיא עיקר המצוה מלאכה חשובה היא, וכמש"כ לעיל סק"ה, וא"כ כי היכי דצמקדש לו ולאחר מתפרש על הטלת האפר, דכוותה נמי יש לפרש דצמקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו דחיינו נמי בהטלת האפר, [ע"י לעיל סק"ג נסתפקנו בזה אם מלאכה פוסלת אחר הטלת האפר קודם עירוב].

לפמש"כ הר"ש טעם הפסול צמקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו משום דלא ידעינן הי קדים ושמא מלאכה קדמה, וכן צמקדש לו ולאחר, לפ"ז הי' ראוי לפרש דפסולין מספק, ונפ"מ לענין

כמו בהג"ף את הדלת לצורך האפר שנשאר בפ"ו מ"א, וזו נראה כונת הר"ש צמ"כ שכל זמן שלא הוציא כל המים שצדעמו לקדש יחד אין המלאכה פוסלת, ר"ל משום שההגפה היא לצורך המים.

שם וי"א לא פסל אלא מה שצידו לצד, אינו מובן למה, ובתוספתא לפנינו הגירסא ואם יש שם שומרים לא פסל אלא מה שצידו לצד, וזה מובן דעל מה שצידו אין מועיל השומרים משא"כ על האחרות.

(ו) פ"ז מ"ב הממלא באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו וכו', מתני' מתפרשא שפיר בגוונא

שצידוע שבשעת המילוי עסק במלאכה, ואין כאן נידון שמא המלאכה קדמה, ואפ"ה אינטריך לאשמועינן דהמלאכה פוסלת, דה"י מקום לומר דרק כשומר המים בלא מעשה ועוסק במלאכה הרי עוסקו במלאכה אלים טפי וחשיב היסח הדעת לפסול, אבל כשעוסק במילוי אין כאן היסח הדעת אפי' כשעוסק במלאכה, קמ"ל דגם בשעת מילוי מלאכה פוסלת.

שם הממלא לו ולאחר כו', ר"ל אפי' האחר עומד שם ומכוין לשמור מיד מתחלת המילוי, אפ"ה פסולין, דבשעת המילוי אין מועיל שמירת אחר אלא שמירת הממלא, וכיון שהוא עסק במלאכה נוספת היינו במילוי נוסף הלכך שניהם פסולים, וטעמא דמילתא דלא מהני שמירת אחר בשעת מילוי, נראה דהוא משום דמלאכת המילוי ממונת מים חיים אל כלי היא שמהא חיותן בכלי, ולא סגי בשמירה לשם מי חטאת, אלא צריך מילוי לשם מי חטאת והוא המהוה את המים ע"י שאיבתו, והלכך צעי כוונת הממלא בכל חומר שמירת המים דמלאכה פוסלת בהם, ואף אי כשר בחינוקות או בשוורים כמ"ש תו' סוכה כ"א א', יש לפרש דפעולתן מתיחסת לגדול העומד על גבן, שהוא הגורם לשאיבת המים, [ומש"כ תו' שם דכשר צנתמלא מאליו קשה כמו שתמה מרן זללה"ה בס"ק סק"ט, ומה שהביאו שם משוקת כבר פירש מרן ז"ל שם שהאדם הולך המים לשוקת, ועי"ש עוד בסו"א סק"א-ה'], משא"כ קידוש אף דצריך לשמה, מ"מ אינו בחומר שנתחדש במים שמלאכה פוסלת בהם, וכיון שהמים נשמרים בשעת הקידוש ע"י אחר, שפיר יכול המקדש גם לעסוק במלאכה בשעת הקידוש, דמ"מ שפיר מקדש לשם מי חטאת, וכן בכל לשמה דקדשים לא אשכחן שתהא מלאכה פוסלת בשעת העבודות. — קיצורן של דברים דהממלא לאחר אין האחר יכול להיות שומר עליהם אלא רק לאחר שנשאבו, אבל לא על רגע שאיבתו, שזה מסור רק לממלא, שהוא המהוה אותו, משא"כ צמקדש שפיר הצעלים שומרים את המים גם ברגע של הקדוש.

והראב"ד בפ"ז ה"ג כתב הטעם דממלא כבעלים הוא כיון דרשאי ליטול עלי' שכר, משא"כ קידוש,

כהורה הוראה והרעה הדרך, כיון שאין כאן פסיקה מחייבת, אבל פסיקה מחייבת אפשר אמנם דחשיבא מלאכה, וטעמא דהכא לא מתפרשא פסיקה מחייבת כמו בשמור לי ואשמור לך ז"מ פ"א א', דהכא דבעיני דמזוה נינהו, ובקידוש איכא גם דינא דמה אני בחנם, הרי סתמא אין דעתם על התחייבות אלא כמתנת חנם זל"ז בטובה.

ולחאמור מתני' מייצר נריכא, דבקדש לי ואקדש לך אשמועינן דלא מיפסל של ראשון משום דפסק להחייב לקדש לשני, וגם דלא חשיב המקדש כמקדש בשכר, ובמלא לי ואמלא לך י"ל דאשמועינן דמילוי בשכר שרי, דכיון דמילוי לאו חפצא דמזוה היא, י"ל דחשיבא פסיקא גמורה, ול"ד לקדש לי ואמלא לך או למלא לי ואקדש לך דאיכא חדא דמזוה והוא הקידוש וזוה אמרינן דאין כונתם לחיוב גמור אלא למתנת חנם, דכי היכי דהמקדש אין דעתו על חיוב כיון דמזוה היא וגם דהא אסור בשכר, ה"נ המחייב למלאות, אבל במלא לי ואמלא לך, י"ל דיש כאן חיוב גמור כמו בשמור לי ואשמור לך, ואשמועינן מתני' דאפ"ה האחרון כשר דמילוי בשכר שרי, ואת"ל דאין לחלק בין מחייב למלאות מחמת קידוש חזירו או מחמת מילוי חזירו, ואי שרינן בקדש לי ואמלא לך ה"ה במלא לי ואמלא לך, י"ל דמתני' נקטה אגב אחרני, ובקדש לי ואמלא לך, אשמועינן דלא חשיב קידוש בשכר וגם דהפסיקה לא חשיבא מלאכה, ומלא לי ואקדש לך נקט אגב אינן לאלומי לכולהו צ"י.

רמב"ם פ"ח ה"ו שהרי קידש בשכר, כבר נתקשה בכ"מ א"ה ראשון נמי, ומש"כ משום שעדיין לא נתן לו שכרו, ז"ע דמה צדק הרי עיקר הטעם משום מה אני בחנם, [ע"י רש"י קדושין נ"ח ב'], ואטו מותר ליטול שכר לדון ולהורות ולהעיד וללמד אם ישלם לו השכר אח"כ, אבל יתכן דכיון דאם יתחייב לו שכר מחמת הקידוש הרי יפסל הקידוש, והוא לא נתכוין להתחייב כלום אלא מחמת קידוש כשר, הלכך יש כאן תרתי דסתרי ואמרינן שהקידוש לא יחייב שום תמורה והרי הוא בכשרותו, ובסוגיא דקדושין נ"ח ב' בכורות כ"ט א' נמי יש לדון זוה, אם כונת הגמ' להקשות דההוא והקידוש יהיו פסולין, וממילא אין צמה לקדש או דהפסיקא תצטל ויהיו הקידוש וההואה כשרים, ולא תתחייב תמורתם כלום, [וע"י מל"מ פכ"ג מה' סנהדרין ה"ה], אבל השני ע"כ מקדש בשכר שהרי כבר קיבל שכרו. — מש"כ הכ"מ דכיון דהקידוש השני פסול א"כ אין כאן שכר, זה לא יעלה ארוכה לקדש לי ואמלא לך שהמילוי כשר.

שם הואיל וכוונתו שימלא לו חזירו חלק מילוי זה הר"ז כממלא לו ולאחר שהן פסולין, הרבה ז"ע מה

לטמאות ע"י רמב"ם פט"ו ה"ב, ואפשר דכל שבשעה שהולך לקדש הולך לעסוק ג"כ במלאכה יש כאן ודאי היסח הדעת שהרי אינו מקפיד אם יקדים לעשות מלאכה, וכן במקדש לו ולאחרים, וכן משמע בלשון הרמב"ם שכתב בפ"ח ה"ג המקדש נאחת ידו ועשה מלאכה בשני' אם לעצמו קידש פסל שהרי עשה מלאכה קודם מתן אפר צמים, וכן בה"ד שם המקדש לעצמו ולאחר נאחת שלו פסול שהרי נפסלו המים של עצמו בעסק שנעסק בקידוש חזירו, משמע שיש כאן היסח הדעת במוחלט כאילו קדמה מלאכה לקידוש, שו"ר שכר כ"כ בכ"מ שם ה"ג, וע"י לקמן ס"ק י"ד, ומיהו אפשר דכונת הרמב"ם דבמציאות גם כשא"א לצמאם להתחיל ביחד, וקדמה פתיחת ידו לשחרר האפר, אבל מ"מ קודם שהגיע האפר צמים כבר עסק במלאכה, ואם היינו אומרים דעד שיערב האפר צמים עדיין מלאכה פוסלת בהם ע"י לעיל סק"ג, ה"י ניחא בפשיטות דלעולם המלאכה קדמה, דנתינת אפר לצד חשיבא מלאכה וכמש"כ לעיל, וז"ע.

ח) פ"ז מ"ד קדש לי ואקדש לך כו', לפר"ש קשה דכולה מתני' משנה שאינה נריכה היא, שכר שנינו דמילוי וקידוש חשיבי מלאכה לפסול, וגם כל הענין שאמרו זה לזה מיותר, וגרעה דפסק עם חזירו לעשות לו מלאכה לא עדיף מהורה הוראה או הרעה את הדרך דראוי להחשב כמלאכה לפסול, ולכן פסיקה לקדש לחזירו ה"י מקום לומר שיפסול, וכן פסיקה למלאות, וכן משמע לישנא דמתני' דקתני קדש לי ואקדש לך הראשון כשר, משמע דיש כאן חידוש בכשרות הראשון, ולא רק בפסולות השני, ולמש"כ ניחא דה"י מקום לפסול הראשון מחמת פסיקתו לקדש לשני, [ואגב דנקט ברישא הראשון כשר נקט בסיפא במלא לי ואמלא לך דהאחרון כשר, אע"ג דהתם פשיטא, ועיקר הך צדא נקט כדי להשלים כולי צדי דמתני' ונקט הפשוטים אגב המחודשים], וכן בקדש לי ואמלא לך יש כאן חידוש דאף שפסק עמו למלאות לו לא חשיבא מלאכה לפסול.

והנה לדעת הר"ש משמע דאין כאן חסרון משום שמקדש בשכר, וגם זה בכלל חידושא דמתני', וגם בקדש לי ואקדש לך וקדש לי ואמלא לך, ה"י ראוי לפסול גם הראשון אם ה"י חשיב בשכר, דאין לחלק בין קדש התשלום לאחר התשלום, דכל שיש כאן פסיקה המחייבת הר"ז מקדש בשכר, ואף שהרמב"ם חילק ציניהם, הוכרח כן מחמת פירושו במשנה, אבל לפי הר"ש אין לנו מקור לחילוק זה, [וע"י תוספתא פ"ב ברייתא ד' דין הזה עלי ואזה עליך], וטעמא דמילתא דלא חשיב מקדש בשכר, אפשר דהכא מתפרש כעושינן זל"ז טובה במתנת חנם ואין כאן פסיקה המחייבת, ולפ"ז י"ל דהיינו נמי טעמא דהפסיקה לא חשיבא מלאכה

שם ואם לאחר ה' הקידוש כיון שמילא לעצמו מה שקידש לאחר נחשב מלאכה לפסול מילוי שלו כו', לכאורה ר"ל דלעולם בממלא לאחר או מקדש לאחר, הרי המים ברשות האחר לשמירתן בשעת הקידוש, וכאן איירי שהמים נשארו ברשות הממלא לשמירתן, אלא שעם הקידוש יעברו לאחר, ודיינין ל' במקדש לאחר מים של עצמו, וחשיב הקידוש כמלאכה כיון שאינו לעצמו, והדברים מחודשים, גם מה דמסיים על זה אר"ש אימתי בזמן שיש שם שומרים כו' קשה דלא הול"ל אלא אימתי בזמן שהממלא שומר, אבל אם זה שמקדש לו שומרם הר"ז במקדש לעצמו, ולו"ד הר"ש ה' אפשר למיגרם אם לו פסול אם לאחר כשר, וקאי רק על הקידוש, אבל המילוי נפסל בכל ענין אף בממלא לאחר, וזוהי אפשר לקיים הגירסא שלפנינו קידש ומילא מילא וקידש בשתי ידיו כאחת, וגם דברי ר"ש מתפרשים שפיר דהא דלאחרים כשר הוא כשיש שומרים או שהאחר שומר, אבל אם המקדש והממלא הוא השומר פסול כמו לעצמו.

שם איפכא הוי מסתברא בקדוש אחד כשר כו' מלא לאחר בשתי ידיו כאחת בין בקדוש אחד בין בשני קדושין כשר כו', אי גרסינן כהן איפכא, שפיר יש לקיים הא דלאחר אף בשתי קדושין כשר, כמ"ש הר"ש דלאו כל כמיני' לחשוב על האחר, ודיינין ל' כמילא סתמא דכשר, אבל לעצמו אם חשב לשני קדושין פסול, ועי' ברמב"ם פ"ח ה"ח וגם שם ה' נראה לגרוס איפכא ברישא בממלא לעצמו בשתי ידיו כאחת בקידוש אחד כשר בשני קדושין פסול, וכמש"כ שם בזה הכי כן במקדש לאחר וגריס כן בתוספתא כמו שהוא לפנינו ודלא כג' הר"ש [ועי"ש ב"מ דמשמע קצת דגריס בתוספתא ברישא בממלא לעצמו דבקידוש אחד כשר בשני קדושין פסול, ודלא כמו שהעתיק, שהרי כתב דהר"ש לפי גירסתו הו"ך לומר דאיפכא מסתברא, ומשמע דלגירסתו שפיר דמי, וכמש"כ בסו"ד דפירוש צ"י קמאי לגירסתו כמ"ש הר"ש באיפכא מסתברא, וי"ע].

שם וכל מלאכה שאין עמה מילוי כלומר שאין המלאכה עם המילוי אלא לאחר שמילא כו' שלו פסול כלומר אם המילוי שלו [כנ"ל] פסולתו מלאכה שאחריו ושל אחר שנעשה אותו מילוי לאחר כשר דמכיון שמילאנו שוב אין נפסל במלאכה שהממלא עושה אח"כ, נראה מכאן דאף אם המים ציד הממלא והוא עושה מלאכה אפ"ה אם המים של אחר כשר, דהא לא מחלקינן אלא במלאכה שעם המילוי, ומשום דהממלא כבעלים, ולמדנו מזה דהא דאמרין דכל דבר שצידו ועשה מלאכה בין שיש שם שומרין בין שאין שם שומרים פסול, דהיינו דוקא אם הם צידו של הבעלים, דבזה אין מועילה שמירת אחרים כשהבעלים עוסקים במלאכה, אבל אם מים של ראובן ציד

סבירא ה"א וזו, הרי בממלא לו ולאחר טעם הפסול משום שהמילוי לאחר הוא כמלאכה, ומה זה שייך לכאן שאינו אלא בממלא בשכר שהוא כשר אף שכוונתו גם לקבל שכרו, [וקצת משמע מכאן דממלא לו ולאחר בחצית אחת נמי פסולין עי' לעיל סק"ה], ואולי נימא דאיירי דממלא לחצירו רק בחנאי שהוא ימלא לו, ונמצא דבשעה שממלא יש כאן ספק אם ממלא לעצמו או לחצירו, וזוהי כבר שייך לאיחלופי בממלא לו ולאחר, וג"ז ז"ע, וכבר השיגו הראב"ד, וכנראה כונת הרמב"ם לחלק בין פסיקה לשכר לפסיקה על מלאכה, דכל שפסק לקבל מלאכה הרי דעתו בשעת המילוי להשיג המלאכה ויש בזה היסח הדעת יותר מבפסיקה על שכר, וזוהי ניחא דאפשר לקדש אשה בשכר מילוי כמבואר קדושין נ"ח ב' ומשמע דהמילוי כשר, וי"ע. — ומש"כ הראב"ד משום שאינו סומך בדעתו שהשני ימלא לו ואף הוא מסיח דעתו מן המילוי, ז"ע דא"כ כל ממלא בשכר יפסל, ועוד דאם השני לא ימלא לו ראוי שיטול המים לעצמו ולמה זה יסיח דעתו מהם, גם עיקר הדבר שאינו סומך, הוא מחודש דסתמא כשצא למלאות לחצירו על סמך הבטחתו שימלא לו, הרי הוא סומך על הבטחתו.

(ט) פ"ז מ"ד בר"ש פי' מילא לעצמו כאחת ידו ועשה מלאכה כאחת ידו פסול אפי' בזא"ז, ר"ל דגם לאחר גמר המילוי מלאכה פוסלת לאפוקי מקידוש דלאחר הקידוש שוב אין מלאכה פוסלת.

שם קידש לעצמו כאחת ידו ועשה מלאכה כאחת ידו ע"כ האי אבאחת קאי כו' ונפסל הקידוש משום דהתחיל במלאכה קודם שנגמר הקידוש ועוד משום דא"א לנמצא ושמא קדמה מלאכה לקידוש, מש"כ קודם שנגמר הקידוש, יתכן לפרש קודם שהגיע האפר למים, שהרי התחיל צ"א בנתינת האפר ובמלאכה, ואף אם נימא דקדמה שחרור האפר מידו מ"מ י"ל דעד שלא הגיע האפר למים כבר התחיל במלאכה, ולפי מה שנתחפקנו לעיל סק"ג דשמא מלאכה פוסלת גם לאחר נתינת האפר קודם שיערב, לפ"ז י"ל דה"ק שהתחיל במלאכה עד שלא עירב, אבל לפ"ז משמע דלא פסיקא ל' להר"ש דין זה, וכנראה לזה נתכוין מרן זללה"ה בס"ט סק"ו, דאל"כ למה הו"ך לומר ועוד דא"א לנמצא, הרי ודאי שהמלאכה קדמה לעירוב, דקידש דברייתא ודאי הכוונה נתינת האפר.

שם מילא וקידש קידש ומילא בשתי ידיו כאחד בכלי אחד איירי שצידו אחת מילאנו וציד אחרת נתן בו אפר כו', ז"ע למה הו"ך לאוקמי בזה כלי, והרי בפשוטו מתפרש שפיר בשתי כלים, ומשום שהקידוש נחשב מלאכה לפסול המילוי, ואם הקידוש קדם אינו פוסל, ומספק פסלין.

הרמב"ם זצ"ל לא הזכיר אצל וכתב סתם דממלא את שלו וקושרן וטוענן לאחוריו ואח"כ ממלא את של חטאת כדי שלא יתעסק במלאכה אחר המילוי ונוחנם לפניו והולך, ומשמע דאף אם אינם באסל כל שקדם לקשור את שלו לאחוריו יכול לטלטל עם של חטאת לפניו ולא חשיבא ממלאכה, וז"ע אמאי לא חשיבא ממלאכה נשיאת מים לשתי, ושםא משום שקשורים בגופו וניטלים מאליהם עמו בהליכתו, דלא אשכחן שהממלא מים צריך להוריק כיסיו ולמשמש בצגדיו, וע"כ דכל הדברים שמטלטלן עמו בכל מקום שהולך לא חשיבי ממלאכה ועי' לק' ס"ק י"א, ועי' ברא"ש, וז"ע, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ט ס"ק י"ג. — גם מלשון הרמב"ם משמע דקשר שלו אחר שמיילא לחטאת נמי פסול, שהרי לא חילק בין מילא שלו קודם לבין קשר קודם וסתם כדי שלא יתעסק במלאכה אחר המילוי, וגם לא הזכיר לפסול צדיעצד, וסמך על מה שכבר פירש דכל עיסוק במלאכה פוסל המים], וזה נמי משום שלא הזכיר אסל, אצל באסל כתב צא"ר לדקדק מלישנא דמתני' דדוקא מילא את של חטאת קודם פסול, אצל מילא שלו קודם ואח"כ של חטאת ואח"כ קשר את שלו כשר, דקשירה היא נמי צורך חטאת.

שם ואם נתן את של חטאת לאחוריו פסול היו שניהן של חטאת כו', נראה דאם אין לו אלא אחד של חטאת וצא לטלטלו באסל, דרשאי ליטנו לאחוריו, דבעינן אחר לא יוכל לטלטלו באסל, וכן אם הי' של חטאת כבד יותר משלו, נמי ע"כ יתן של חטאת לאחוריו, שאם יכבד מלפניו לא יוכל שאתו כדרך שנושאין באסל, ורק בשניהם שוין צוה אמרינן שאם נתן של חטאת לאחוריו פסול, שזה כמזלזל בחטאת, והרמב"ם זצ"ל ה"ד סתם דהמוליך מים לקדשן לא יפסיל הכלי לאחוריו אלא לפניו, וצריך לפרש דהיינו כשנושאיו צידיו ולא באסל, [אצל אין לומר דלא פסלו אלא כשנותן את שלו לפניו ושל חטאת לאחוריו שזה כמזלזל בחטאת יותר משלו, אצל כשאין לו אלא אחד שפיר דמי גם לאחוריו בכל ענין, דהא בשניהם של חטאת איצטריך לטעמא שאי אפשר, משמע דאל"ה הי' ראוי לפסול לאחוריו אף כשאין לו שלו].

עיקר דברי הרמב"ם שם קשים שכלל מים לקדשן עם מים מקודשים ומתפרש דגם מים מקודשים שהניחם לאחוריו פסולין, והוא חיימא דלא מנאנו כן אלא במים עד שלא נתקדשו שנפסלים במלאכה כל דהו, אצל מים שנתקדשו דאין ממלאכה פוסלת בהן ומניחם אצלו ימים ושנים כמ"ש הרמב"ם שם ה"ב, כיצד יתכן שיופסלו בהניחם לאחוריו וכמו שהשיגו הראב"ד, וגם כתב ואצ"ל מים שנתקדשו כאילו חמירי טפי, ואף אם היסח הדעת פוסל בהם היינו היסח הדעת גמור שהניחם בלתי

שמעון שפיר כשרים בשמירתו של ראובן אף אם שמעון עושה מלאכה, וכן ברמב"ם פ"ח ה"ה משמע דצבעלים איירי שקיים ודבר שאינו צידו ועשה מלאכה אם יש שם שומר לא פסל, והיינו ע"כ דהצבעלים עשה מלאכה, דכולי עלמא ודאי מותרים במלאכה, ודכוותה כל דבר שצידו דרישא נמי צבעלים איירי, אצל דבר שציד אחר שפיר הצבעלים יכולים לשמרו במתכוונים לכך, ולא אמרו חגיגה כ' א' דחוקה אין אדם משמר מה שציד חזירו אלא בנפל וחזירו הרימו, ובמנחת ברוך ס' ע"א כתב דלא אמרו כן אלא בסתמא ע"ש.

ולגירסת הר"ש ודבר שצידו ולא עשה מלאכה אם יש שם שומרים כשר, למדנו דאף אם הוא ציד הצבעלים סגי בשומרים אחרים אם הצבעלים אינם עוסקים במלאכה אף שמסכים דעתם ואינם משמרים, אצל לגירסת הרמב"ם דדבר שאינו צידו ועשה מלאכה אם יש שם שומרים כשר, י"ל דדבר שהוא ציד הצבעלים לא מהני שמירת אחרים אף כשהצבעלים אינם עוסקים במלאכה. (י' פ"ז מ"ה הממלא לו ולחטאת ממלא את שלו תחלה וקושרו באסל כו', עי' ברא"ש דאפשר שאם יטלטל כי אורחיו ציד אחת שלו וציד אחת של חטאת, שהחטאת תפסל כדין עשה מלאכה, ואפי' מילא שלו קודם, ורק כשמטלטלם באסל שרי משום דאין נוח לטלטל האסל אח"כ שני צדדיו במשא שוה, ולפ"ז קושרו באסל דוקא קמני, וצוה ניהא דאיצטריך לאשמועינן דאם מילא את של חטאת תחלה ואח"כ מילא את שלו פסול, משום דס"ד להכשיר כיון שצריך את שלו כדי שיוכל לטלטל את של חטאת באסל, דאל"ה פשיטא שהרי כבר שנינו דאם מילא עוד כלי לחטאת לקדש בקידוש אחר דפוסל, כמ"כ בממלא לשמות, ואמנם אם גם כשאין לו צורך במים לעצמו, הי' ממלא הכלי כדי להשוות המשקל באסל שיוכל לטלטל את המי חטאת, כשר, דכולו צורך המי חטאת הוא, וכמבואר בתוספתא שצ"ש, ומתני' יש לפרש דאיירי בגוונא שבשביל להשוות המשקל לחוד לא הי' ממלא, ובין אם בשביל השתי' לבד הי' ממלא, ובין אם ממלא רק בצירוף השתי' עם השוואת המשקל, בתרוייהו פסלינן אם הקדים למלאות למי חטאת, [ומיהו אין לזה הכרע ויתכן דמתני' איירי דוקא כשבשביל השתי' לבד הי' ממלא, אצל כל שלא הי' ממלא אלא בצירוף השוואת האסל י"ל דכשר, עי' צ"מ ל' א' בדין לזרכו ולזרכה]. — צצהגר"א לתוספתא מפרש דהי' מבקש לשמות בדרך קאמר והו"ל כנוטל אוכלין לאכלן במ"ט, וצ"ש ג"כ הזכיר שצריך להשוות האסל שיוכל לשמות, אצל באור הגנוז הגי' הי' ממלא לשמות, ולפ"ז אפשר לפרש דהיינו הממלא לו דמתני' ולא לשמות בדרך קאמר, וצא רק לפרש דכשצריך למלאות כדי להשוותם באסל לא חשיבא מלאכה אפי' ממלא של חטאת תחלה.

מספוג פ"ו מ"ג, ואפשר להזהר שלא ישקיע הכלי במים אלא משהו כך שהחבל שכנגד פי הכלי לא יגע במים, אבל מנאמי בתוספתא מכשירין הוצאה בר"ש שם פ"ד מ"א דקמני התם הממלא בחצית המים העולים אחריה ובחבל המכוון על נוארה ובחבל של נורכה הרי הן כמי יותן ולענין מי חטאת אינו חושש שמה לא נתמלא בכלי, ופי' הר"ש דאע"פ שמי החבל נופלין בחצית והנהו לא נתמלאו בכלי לא חיישינן לפי שא"ל, וז"ע למה א"ל, וגם מי כתיב למלאות בחבל, הלא אפשר למלא במעין כשהכלי זידו ואוחזו מבחוץ, ושמה מדאורייתא בטלים מי החבל, ומפני הדחק החירו, ואף דביטול אינו מועיל שיהיו המים כנשאבו בכלי, מ"מ לגודל מיעוטם לא חששו אף אי הוזה נריכה שיעור ואף אי אין צילה, עי' לק' ס"ד סק"א.

(יב) פ"ז מ"ח המניע את החצית שלא תשבר או שכתפה על פיה ע"מ לנגזה למלאות זה כשר להוליך זה את הקדוש פסול, סתם חצית משמשת לשאוב זה מן המעין כמבואר לעיל במ"א ובפ"ו מ"ד, ובדרך כלל שופכין מן החצית לשוקת או לכלי אחר ומקדשין בו, והנה השואב בחצית ומחזירה למקומה שנטלה משם, לא חשיבא מלאכה, שכן הוא הסדר, וכמו כשזורקה מידו או שניחנה מידו מיד לאחר העירוי במקום שהיא, דפשיטא דלא חשיבא מלאכה, דלא נחייבו להחזיקה זידו, ה"נ כשהניחה במקום המונע שלה, או שכתפה על פיה שתנגז כדי שתהא ראוי' לשימושה למלאות זה אח"כ נמי אין זו מלאכה אלא כמניחה מידו, אבל אם דעתו להשתמש בה להוליך הקידוש ומפני זה מניעה או כופאה על פיה, הנה אין זו הנחתה, אלא הכנתה לשימוש ולכך חשיבא מלאכה, וזו נראה כונת מהר"ם מרוטנבורג, ונלפ"ז נראה דהא דתנן לעיל פ"ו מ"א דזקפה צארץ פסולה, לפי' הרמב"ם שם, דהיינו דוקא שטרם לזקפה אבל הניחה מידו כשרה וכמש"כ לעיל סק"ב], וכונתו קובעת אם חשיבא מלאכה או לא, ואף כשמכוין להוליך זה מים אלו ששאבן זה, מ"מ כיון שדעתו להוליכן זה אחר שיתקדשו, אין זה צורך המילוי וחשיבא מלאכה, ולכאורה גם בדברי הר"ש אפשר לפרש כמהר"ם וז"ע מאי קשיא לי' ז"ל אמאי פסול להוליך זה את הקדוש.

והרמב"ם והרא"ש פירשו שמניע החצית כדי לתת לתוכה אח"כ את המים שממלא לשוקת, והנה הכל צורך המילוי הוא, דהמים שמילא חפץ לתת לחצית ולכך מניעה או כופאה על פיה, והר"ז מלאכה לצורך המילוי, משא"כ אם מניעה או כופאה על פיה לתת לתוכה מים מקודשים, הרי אין זה צורך המילוי וחשיבא מלאכה, ומתפרשא מתני' דלאחר שמילא מים הרי הוא מניע את החצית או כופאה על פיה לנגזה,

משומרים כלל, הפוסל גם בתרומה וקדשים, ולא כשנושאם מאחוריו, ודעתו עליהם.

(יא) פ"ז מ"ו המוליך את החבל זידו לדרכו כשר ושלל לדרכו פסול, יעוי' בר"ש והוא מבואר בתוספתא דאייירי ששאל חבל למלאות בו, ואם החזירו בדרכו כשר ואם עקס את הדרך כדי להחזירו פסול, ונראה דאם עקס את הדרך כדי לדבר עם חזירו וכיו"ב דברים שאין בהם משום מלאכה, דכשר, אף שנמנא שטלטול את החבל שלא לדרכו, דהיתר טלטול החבל הוא משום דלא מחייבין לממלא את המים שיוריק כיסיו כמו בשבת, אלא כשם שהוא בא עם חפציו למלאות כך הוא חוזר עמהם, והיינו דשרי לדרכו, ורק כשטורח בשביל החפצים חשיב מלאכה, אפי' פסיעה אחת, אבל כשטורח לדבר שאין בו משום מלאכה, הרי גם טלטול חפציו עמו לא חשיב מלאכה, ועי' לעיל סק"י דברמב"ם משמע דגם כשטלטול עם המי חטאת חצית של מימיו דלא חשיבא מלאכה, וכ"מ בבהגר"א לתוספתא פ"ז ברייתא ד', וכן בנדפס בסוף המסכת לפ"ז מ"ה.

הא דקמני זידו נראה דהוא לרבותא דאף זידו לא חשיבא מלאכה במהלך כדרכו, וכש"כ אם השאירו קשור בכלי שמילא בו או שהניחו בכיסו וכיו"ב.

שם זה הלך ליבנה ג' מועדות כו', נראה דנעשו על גביו הרבה טהרות או שמה גם תרומה, וב' מועדות הראשונות השאירו הדבר בספק ולכך טרח בשלישית עד שהכשירו לו הוראת שעה, דהיינו משום שעת הדחק כמ"ש הר"ש, ומשמע דהכריעו דמדאורייתא אף שלא כדרכו כשר, רק מדרבנן פסול והקילו בשעה"ד, ואפשר דגם ב' מועדות ראשונות לא נסתפקו לפסול מדאורייתא, אלא שנסתפקו אם להקל בשעה"ד. — ממה שאמרו הוראת שעה מבואר דלעתיד אף בשעה"ד פסול, וכ"ה הלשון בתוספתא דהכשירו לשעבר ופסלו לעתיד לבא, ולכך לא הביא הרמב"ם אלא לשון המשנה דפסול, וגם בפיה"מ לא כתב דאין הלכה כר"י.

פ"ז מ"ז ואם כגו באחרונה פסול, נראה דהיינו שערכו בעיגול כדרך המכוניים, אבל רשאי לגלגלו שלא כסדר כדי להקטין ארכו שיוכל לטלטלו, והרי רשאי לקשור מימיו באסל כמ"ש צא"ר במ"ה, ומיהו התם הוא גם לצורך החטאת, אבל מ"מ נראה דאין לחייבו למשוך את החבל בכל ארכו.

שם אר"י לזה הכשירו הוראת שעה, נראה דבא לחלוק דבשלל לדרכו לא היו מכשירין, וכדאייתא בתוספתא, ולרבנן כש"כ דבכגו היו מקילין.

לבאורה ה"י נראה דכשדולה בחבל יש להזהר שלא יבאו מים מן החבל אל הכלי דהא אין ממלאין אלא בכלי דמתקן פ"ה מ"ה, והחבל לאו כלי הוא דלא עדיף

אם לא נתעכב י"ל נמי דמשום כך נקט מימיו על כתפו לאורווי דצמהלך איירי, דסתם עומד לפוש מוריד המשא מעל כתיפו.

שם ונטל אוכלים להניעם פסול, ר"ל אע"פ שלא הניעם, דנטילת האוכלים שלא לאכילה חשיבה מלאכה, ועי' כ"מ פ"ח ה"א.

(ד) פ"ז מ"י המוסר מימיו לטמא פסולין ולטהור כשרין כו', נראה דתרומה וקדשים הנפסלין בהיסח הדעת כדאמר פסחים ל"ד א', שפיר מהני גם מסירה לטמא, בין למ"ד שם פסול טומאה ובין למ"ד שם פסול הגוף, דמ"מ שפיר יכול הטמא לשמור מטומאה ולדעת מאורעותיהן, ורק צברה ומי חטאת שנחמדש בהן פסול היסח הדעת ע"י מלאכה אע"פ שדעתו עליהן, וזה אמרינן דטמא לא עדיף ממלאכה, דכיון דאין צידו לנגוע בהן ולא לטלטלן ע"כ חסר דעתו עליהן, וכן פשוט בפ"ח מ"א דנטמאו השומרים או הצעלים נפסלו המים, ונראה דאין ללמוד מטמא לענין אשה לר"י דלעיל פ"ה מ"ד דפוסל אשה לקדש שיהא פוסל אם מסר לה המים, דטמא גרע טפי שאין צידו ליגע בהן ולטלטלן משא"כ אשה.

הא דקמתי ולטהור כשרין, כאן אשמועינן עיקר הדין דמהני מסירה לשמר להחיר את הצעלים במלאכה. שם רא"א אף לטמא כשרין אם לא עשו הצעלים מלאכה, נראה דאיירי כשדעת הצעלים על המים ואינו מסיר דעתו מהם, אלא שחפץ לעשות מלאכה, ולכך ממנה שומר שלא יפסול במלאכה, וס"ל לחכמים דמיד שמינה שומר משום שהולך לעשות מלאכה, כבר נסתלקה שמירתו ודינו כעוסק במלאכה, וכמש"כ הכ"מ פ"ח ה"ג במקדש באחת ידו ועושה מלאכה באחת ידו דאפי' קדם הקידוש כבר נפסלו המים בשעה שהולך לעשות מלאכה, והלכך במסר לטמא כבר נפסלו המים, ונאף הר"ש דכתב שם הטעם משום דחיישינן שמא המלאכה קדמה, היינו דוקא התם שלא מסר לשומר, אבל במסר לשומר מודה דמיד אסח דעתו, ור"א סבר דכל זמן שלא התחיל במלאכה עדיין אין כאן היסח הדעת, ולפ"ז ה"ה במסר לטהור ועשה הטהור מלאכה קודם הצעלים נמי לר"א כשר, וכן פירש מרן זללה"ה צ"ט ס"ק ט"ז ועי"ש שכתב דבתוספתא ק"ת ל"מ כן, ולהאמור בסתם מוסר לשומר מודה ר"א דמיד אסח דעתו, ואין שמירתו שמירה, והכא כשדעתו לשמור ומינה שומר כדי להחירו במלאכה, וס"ל לחכמים דמ"ז זה כבר דינו כעוסק במלאכה, ור"א סבר דעדיין שומר הוא עד שיתחיל במלאכה.

(טו) פ"ז מ"א שנים שהיו ממלאין לחטאת והגזיהו זע"ז כו', נקט הגזיהו לרבותא

למלאות בה את המים שמילא, ולמלאות בה דמחניחין קאי גם אמצניע, ולשון שלא חשבר ק"ק לפירוש זה, שהרי מצניעה למלאות בה, גם לשון למלאות בה משמע מן המעין, ולא להעביר לתוכה את המים שכבר מילא, ומיהו לפירוש זה אחי שפיר דרישא דומיא דסיפא דנורף המילוי שרי בצמפנה חרסין.

שם ואם בשביל שלא יהיו מעכבין אותו בשעה שהוא זולף את המים פסול, לכל הפירושים מתפרש שהוא זולף מן השוקת מים מקודשים, ולשון פיה"מ והרא"ש צריכים תיקון ק"ת, ומש"כ הרא"ש ופעמים שלוקח מן השוקת מעט מעט מים ונותנם לתוך כלי ומקדשם, ר"ל שמוזה מהם, אבל לעולם לוקח מן השוקת מקודשים כאשר הקדים שמערה כל המים לתוך השוקת ומקדשם, וכן בפיה"מ מש"כ ויקדש אותו ויזה, ר"ל שישמש בו בקדוש להוות ממנו, אבל כבר נתקדש בשוקת כאשר הקדים, ואם ה"י זולף מים שאינם מקודשים לא ה"י פוסל צפינוי החרסין שהרי זה נורף מילוי.

שם צ"ש ואם אמר לו טול לך שלו פסול ושל אחר כשר כו' ופסול זה לאו משום מלאכה שהממלא לא עשה מלאכה אלא משום שהנותן אסח דעתו מכיון דא"ל טול לך ולא ה"י שימור למה שגשאר בחצית כו', צריך לפרש דכשנטלה הנוטל בשביל ליטול נכנסה כל החצית לרשותו לשמרה, וצטלה שמירת הנותן דאין אדם משמר מה שציד חבירו, וכשגמר הנוטל ליטול נשארה החצית בלא שמירה, ונראה לפ"ז דהיינו בסתמא אבל יכול להתנות עם הנוטל שלא יסח דעתו משמירת הנותן בחצית עד שיחזירנה לנותן, ושמא גם ציד הנותן לתת דעתו עלי' לשמרה אף כשהיא ציד הנוטל כיון דהמותר שלו ואין הנוטל צעלים, אלא דסתמא דמילתא כה"ג חסר בשמירת הנותן, וצ"ע.

(יג) פ"ז מ"ט מי שהיו מימיו על כתפו והורה הוראה כו', נראה דלאחר שלמדנו מגזיה"כ דמלאכה פוסלת צמים, אע"ג דבשאר דיני התורה לא חשיבא עשיית מלאכה כהיסח הדעת, חזינן דהחמירה תורה בהיסח הדעת כל דהו צוה, והלכך אמרו חכמים דגם בלא מלאכה יש לפסול בהיסח הדעת כל דהו, והיינו הורה הוראה והוראה הדרך וכיו"ב, ונקטו מימיו על כתפו לרבותא דאע"ג שאוחזם ודעתו עליהם אפ"ה אם הורה הוראה או הראה הדרך נפסלו.

יש לעי' הא דמכשרינן בלא עמד אם הוא דוקא במהלך דכיון דממשיך בהלכו להולכת המים הר"ז כעין מעשה המוילא מיד מחשבה דהוראה והוראת הדרך ומינכרא העראי של ההוראה, אבל אם ה"י עומד לפוש והורה הוראה בעודו עומד, אפי' לא נתעכב יותר מחמת זה נמי פסול, או"ד גם בעודו עומד כל שלא נתעכב מחמת ההוראה כשר, ואם נימא דרק במהלך מכשרינן

מלאכה, וז"ע בספר מרן זללה"ה ס"ט ס"ק ט"ו דלא נקט ז"ל כן.

ולשני הפירושים נראה דנקט התנא מילתי דר"י במי"א לרבותא וכש"כ במי"ב בלגדור ולקצות, דבמגביהין וקוצין יש לחוש טפי דנראין כמערימין, וגם יש לחוש טפי דיעסקו במלאכה ביחד, וכן לאידך פירושא הרי לגדור הוא דבר המתבקש ממחמת הפירצה, וגם לקצות ז"ל דאורחא הכי דאוכל בשעת הקציעה, וקרוצ יומר לומר דחדא מילתא היא וזורך הולכת המים.

פ"ז מי"ב הפורץ ע"מ לגדור כשר, ברו"ש וברא"ש משמע שיש יותר חידוש להכשיר בפורץ ע"מ לגדור מבפורץ שלא ע"מ לגדור, ולו"ד ז"ל הי' נראה דאין חידוש בזה יותר מבזה, ונקט ע"מ לגדור לרבותא דאפי"ה אם גדר פסול, ולאפוקי מדרי' יוסי בחוספתא כפי' שני שבר"ש והא"ר.

שם ואם גדר פסול, לעיל פ"ו מ"א תנן דאם הגיף את הדלת המים פסולין, ואפשר דה"נ סגי בהגיף את הדלת, אלא אידי דנקט דשרי לפרוץ ע"מ לגדור דאיכא רבותא דגם פירצה לא חשיבא מלאכה כשנריך לה, לכך נקט ואם גדר, א"נ יש לחלק דהתם הגיף את הדלת לשמירת האפר, משא"כ כאן אם הי' מגיף את הדלת היינו שלא לשום מטרה אלא כדרך ההולכים שפותחים וסוגרים, ולא חשיבא מלאכה.

שם הי' אוכל והותיר וזרק מה שצידו לתחת התאנה כו' בשביל שלא יאבד פסול, נקט גוונא דגם כשלא הי' דעתו שלא יאבד הי' עושה כן, דסתמא כשמותיר זורקן לתחת התאנה וכיו"ב, ואפי"ה אם נתכוין שלא יאבד פסול, וכן מבואר בלשון הרמב"ם פ"ח ה"ב.

(טז) פ"ח מ"א שנים שהיו שומרים את השוקת כו', נראה דאיירי צין כששניהם שומרים וצין כששניהם צעלים וצין כשאחד צעלים ואחד שומר, וכן איירי אפי' כשהשני אינו יודע שחצירו נטמא וסבור שגם הוא שומר עמו, אפי"ה סגי בשמירתו, דכל חד כולי שמירה עבד.

שם נטמאו שניהן כחתם פסולין, לכאורה משנה שא"צ היא ונקטה אגב רישא, ושמא אחי לאפוקי מדר"א דאמר שאם לא עשו הצעלים מלאכה כשרין, קמ"ל דפסולין, [דבשומרים איירי כפשטא דלישנא שנים שהיו שומרים, אף אי גם בצעלים איירי וכמש"כ], א"נ שמא במסר לשנים אף ר"א מודה דאיהו כבר מסר דעת' אף קודם שעושה מלאכה, והיינו דאשמועינן.

שם עשה אחד מהן מלאכה כו', איצטריך לאשמועינן דאף בעושה מלאכה בכוונה נמי חצירו שומר הכל, משא"כ נטמא הי' אפשר לפרש באונס.

דבשני קדושין פסול דגם זה חשיבא מלאכה, ונקט קוצו לרבותא דבקדוש אחד כשר, דג"ו זורך מילוי הוא בזמן שהקוצ מפריע להילוך, וכן יש בזה חידוש לר"י דמהני התנו לפי' שני שבר"ש.

שם רי"א אף בשני קדושין כשר אם התנו ציניהן, לפר"ש כאן יש לדעת מ"ט פליגי רבנן עלי', הרי לעולם מהני מסירה לשומר, ואפשר שחששו שלפעמים שניהם יחד עוסקים בהגבהה, א"נ כשהשני מגביה הרי מימיו כבר על כחפו, ואין חצירו משמר מה שציד חצירו, ומיהו לכאורה בקוצ ליכא לטעמים אלו, ושמא חששו שלפעמים גם בעל הקוצ מסייע לחצירו ליטול ממנו קוצו, [וכעין דאמרו בניקף מכות כ' ב' במסייע וד"ה], וחשיבי שניהם כעוסקים במלאכה, א"נ יש לחוש לקלות ראש בכה"ג, דכל אחד חשיב בעצמו כמשמר את שלו, והתנאי עם חצירו כעין הערמה, ומיהו העיקר נראה כאידך פירוש שבר"ש במי"ב וכפי' הגר"א בא"ר, דלפירוש זה קשה אמאי פליגי רבנן עלי' דר"י בע"מ לגדור ולקצות, הרי התם אינם כגומלין שאין מים אלא לאחד, ואין עוסק במלאכה אלא אחד, ולמה לא יוכל להתנות עם בעל הגדר והתנאים שישמור לו מימיו, גם לא שייך התם לשון אם התנה על כונה זו, שהרי לא התנה אלא אחד, והו"ל למימר אם מסר לו מימיו, וגם פשיטא דשרי, ולפי פירוש השני נראה דאית לן למינקט להיתירא כפי' ראשון גם לרבנן, ומהני אם התנו זה עם זה שישמרו כל אחד את של שניהם בשעה שחצירו יעסקו במלאכה.

ולפירוש השני דטעמא דר"י משום דחשיב לי' זורך מילוי כיון שהתנו, נראה פשוט דטעמייהו דרבנן משום דלא מהני תנאי למיחשבי' כזורך מילוי, הגע עצמך הרי שהתנה עמו שלא יגביה לו חצירו אלא"כ יבנה לו ביתו, האם שייך לחשוב ציין הבית כזורך מילוי, ובהו גם ר"י יודה, אלא דכששניהם צעין אחד שמגביהין זל"ז או שפורץ לעשות לו דרך וצא לגדור בזה ס"ל לר"י דאפשר לחשוב הכל זורך הולכת המים, אבל רבנן סברי דתנאי לא מהני ולא מידי, וכיון שלגדור ולקצות ולהגביה לחצירו אינו מועיל לו להולכת מימיו, הרי חשיבי מלאכה.

במלא לי ואמלא לך לעיל במ"ד נראה דלא יועיל אפי' לר' יוסי אם יתנו שלא ימלא לו אלא"כ ימלא לו מיד קודם שיקדש, דלא מהני תנאי לר"י אלא במאורע שאירע לאחר מילוי המים והוא משתדל להוליכם, דבזה ס"ל לר"י דכל פעולה שמתחייב בה עכשיו כדי להוליך המים לא חשיבא היסח הדעת, דעיסוקו עם המים כיצד להוליכן, אבל במלא לי ואמלא לך שפסק להתחייב למלאות עד שלא הי' לו מים, הרי עכשיו שחצירו מילא לו הרי הוא צא לשלם לו חובו שפסק עמו ללא שום התחייבות מחמת מה נתחייב לו, והרי זה היסח הדעת כמו כל

סימן ד

(א) פ"ט מ"א נלוות שגפול לתוכה מים כל שהן רא"א
 יזה שמי הזיות כו', לאוקימתא דר"ל
 שזבחים פ' א' הוצאה בר"ש, נראה דס"ל יש צילה וכל
 משהו מן התערובת יש מן הפסולין לפי ערכן, ובההיא
 יש צילה דר"ה י"ג ב', דלית לן להמציא סוג מחודש דיש
 צילה שיש בכל משהו ומשהו מן הפסולין אבל לא לפי
 ערכן, דממ"נ אם הכל מתערב ראוי שיהא כפי חלק ואם
 אין הכל מתערב אף כל שהוא יתכן דליכא, ואף דבלשון
 רש"י ותו' שם משמע כן קצת, ע"כ איהו דחיק ומוקי
 אנפשי' וכמ"ש מרן זללה"ה צבחים ס"ח סק"ח, ועוד
 דאם אין התערובת לפי חשבון, ראוי דגם כשגפול מן
 הפסולין רק כשיעור הזאה דהיינו אחת באחת לפרש"י
 שם, דלא ליסגי בשמי הזאות, דהא במנא צעי שיעור
 כדאמר יומא י"ד א' וכמ"ש תו' צבחים שם דהנידון
 אם הזאה צריכה שיעור הוא אם צריכה שיעור אגב
 דגברא, וקתמא דמילתא כשיש במנא כדי טבילת אזור
 והזאה, הרי לאחר טבילת האזור אכתי נשאר מים במנא,
 וא"כ גם כשיש שיעור שמי הזאות במנא וטבל פעמים,
 אכתי נשאר מים במנא, וא"כ אין אנו בטוחים דבשמי
 ההזאות שהיה כבר יש שיעור הזאה מן הכשרים, דשמא
 מה שנשאר במנא הוא מן הכשרים, וע"כ לפרש הא
 דאמרינן צבחים שם מי יימר דמלי ל' שיעורא, דר"ל
 מי לא עסקין דפסולין רובא, ומשנינן דאירי אחת באחת
 ר"ל דליכא רובא פסולין אלא מחנה על מחנה, וכש"כ
 אי רובא כשרים, וכמ"ש מרן זללה"ה שם, וכיון דיש צילה
 חלק כחלק ע"כ כבר יש בשמי ההזאות שיעור הזאה מן
 הכשרים, ולמסקנא אית לן למימר דאי רובא פסולין
 נפסלין הכשרים ולא יועיל אפי' אם יזה כל המים, וכמ"ש
 מרן זללה"ה שם.

גם אי הזאה צריכה שיעור משמע דכל הזאה כשרה ולא
 מספקין שמא אין צה כשיעור, דהא לא פירשו מהו
 השיעור, [ובתו' ר"י הלבן דיומא הנדמ"ח כתוב דלא
 נחפרש מהו השיעור], וליכא נפקותא צוה אלא כשיש
 תערובת פסולים דצוה אמרינן שמא היתה ההזאה כשיעור
 המזומנא והפסולים הפחיתו מן השיעור.
 לאוקימתא דרב אשי נראה דמתני' מתפרשא נלוות
 שגפול לתוכה מים כל שהוא יזה שמי כל
 שהו, דשמי הזאות מתפרש שיהי' צהן יותר ממה שגפלו
 לתוכה, וכיון דהזאה אינה צריכה שיעור ע"כ כבר יש
 כאן הזאה מן הכשרים, אף אי אין צילה, ונתיישב מה
 שדקדקו בתו' צבחים שם דהא אפשר לחלק את הכל
 שהוא לשמי ההזאות, ועי' בהגהות חק נתן שם.
 מש"כ תו' צבחים ע"ט ב' דנידון דמתני' הוא צדצבן
 דמדאורייתא ברובא בטיל, נ"ע דלא אשכחן

שהמתצטל נעשה כמצטל, דביטול עושה רק שלילה דמאן
 דליחא דמי, אבל אינו נעשה כמים כשרים ואי הזאה
 צריכה שיעור א"א להכשיר בהזאה אחת, וכבר הביא בח"א
 שם פ' א' מתו' ריב"א כמ"ש שכתבו כן, ועי' בספר מרן
 זללה"ה טהרות ס"א סק"י, ובמש"כ בפסחים ס"ט
 סק"ב.

ואפשר דכונת תו' דגם אם הזאה צריכה שיעור אין
 לפסול מדאורייתא צמים כל שהוא, דיש בכשרים
 שיעור הזאה, והפסולים צטלים צרוב, וכמש"כ לעיל ס"ג
 סק"י א', וכש"כ אם נימא דגם לרבנן הזאה א"צ שיעור,
 והא דפסלי משום דסברי דהזאה מחנה כשר ומחנה פסול
 פסולה, וכמ"ש להלן, דלפ"ז ודאי י"ל דאינו אלא
 מדרבנן, והדברים מסתייעים מדברי התוספתא שבר"ש
 מכשירין פ"ד מ"א [ופ"א מ"ה] וכמש"כ לעיל שם.
 לבמאי דמייחין צבחים שם ברייתא דרבי דלדברי ר"א
 הזאה א"צ שיעור, ע"כ טעמי' או כדרכא משום
 קנסא או כד"ר"א משום אין צילה, ומיהו שם נ"ג א'
 איכא ר"א דסבר הזאה צריכה שיעור ומנטרפין להזאות
 [עיי"ש בגה"ש דר"א בן שמוע הו"א].

שם וחכמים פוסלין, כבר כתבנו בספר חלה ס"ח סק"ט
 דלמאי דקאמר רבי צבחים שם לדברי ר"א הזאה
 כל שהוא מטהרת הזאה א"צ שיעור והזאה מחנה כשר
 ומחנה פסול כשרה, שמעינן דטעמייהו דרבנן יתכן משום
 הני ג' טעמי, או דסברי דהזאה שיש צה תערובת פסול
 פסולה, או דסברי הזאה צריכה שיעור, או דסברי דלר"ך
 שידע איזו הזאה מטהרת עיי"ש, והא דצבחים שם אמרו
 בשלמא רבנן סברי יש צילה והזאה צריכה שיעור ואין
 מנרפין להזאות, היינו למאי דצעי לפרושי טעמי' דר"א
 קאמר דרבנן מ"ו סברי הכי, וקושטא הוא, אבל יתכן
 נמי דסברי הזאה א"צ שיעור ומ"מ פסלי, וצוה ניחא
 מה שפסק הרמב"ם בפ"ט ה"ח כרבנן, ובפ"צ ה"א
 משמע דס"ל הזאה א"צ שיעור, ונתקשה צוה צ"מ
 בפ"ט שם, [ולפמ"ש"כ לעיל דנידון הזאה צריכה שיעור
 אינו אלא בתערובת פסולין, אבל בכשרים לחוד לכו"ע
 אפי' לא הגיע אלא כ"ש שפיר דמי, לפ"ז י"ל דהרמב"ם
 פסק הזאה צריכה שיעור וניחא בפשוטו שפסק כחכמים],
 וכבר כ"כ מרן זללה"ה בפ"ט סק"ט ט"ז עיי"ש.

(ב) פ"ט מ"ז אפר כשר שנתערב באפר מקלה כו'
 ואין מקדשין צו רא"א מקדשין צבולו,
 לכאורה אם נפל אפר מקלה לחוך מים לא נפסלו צבך
 ואפשר לתת למים אפר כשר ולקדשן, ונריך לפרש
 טעמייהו דרבנן משום דלא ידיע איזה אפר הכשר, וכמו
 בהזאה מחנה כשר ומחנה פסול דלרבנן פסול כמש"כ
 סק"א, ואע"ג דלא דמי כ"כ דהזאה חד מעשה היא
 משא"כ נתינת אפר דיכול לתת קימעה קימעה, וקרוי
 הדבר דאינו אלא מדרבנן.

שצבען משונה, ואטו אם הי' שונה כולו כריך לנגב מי לא היו ידעין שאם הוא מנוגב א"ל לנגב, ולו"ד ז"ל הי' נראה דמתני' דינא קתני דברישא שנחשב משקין ומי פירות לא סגי בלא ניגוב דכיון שמים נפסלו מחמת מערובתן כריך לנגב הכל, אבל בסיפא שנפל דיו יבש וכן קומס וקנקנתוס כמ"ש הר"ש, וא"כ אין כאן מערובת מים פסולים, ורק משום שינוי מראה נפסלו המים, [אבל מה שיש בתוך המים דיו יבש אינו פוסל, וכמו חרסית ואדמה כפ"ח מ"א ולשון הר"ש שם דמתערבין טפי מחרסית ואדמה, ר"ל דחרסית ואדמה אינו נעשה חלק מן המים], בזה א"ל לנגב כיון שאין כאן מים פסולים, וע"י שיוסיף מים חדשים כבר יתבטל שינוי המראה ממה שנשאר בדופני הכלי, וה"ה שהי' יכול להוסיף מים מקודשים לתוך המים הללו עד שיתבטל השינוי מראה מהם והיו חוזרים להכשרם, אלא דסתמא דמילתא אין אדם מכין מים להזאה אלא כפי צרכו, ולא יטרח להוסיף מים מקודשים לבטל שינוי מראה, ולפיכך שנה התנא הדבר בזהו שא"ל לנגב, ויש בזה חידוש דאף שנפסלו המים ע"י שינוי מראה מ"מ לא נפסלו בהיסח הדעת ויכול להוסיף לכלי מים מקודשים על הטופח שצדפנות וא"ל לנגב, והטעם משום דסתמא דעתו לעשות כן ולא מסח דעתו מהם, וגם משום דיחוי אינם נפסלים, ועי' בתוי"ט בשם מהר"ם ואולי כונתו כמ"ש פ', ואולי גם כונת הרמב"ם והרא"ש כן, והא פשיטא שנשאר מים פסולים לצוין בדופני הכלי, ומ"מ קתני שא"ל לנגב, והוא כמ"ש ד"חורו להכשרן ברוב המים החדשים, ומה שפירשו שהוא ניכר, הוא למה לא נחוש דנשאר דיו יבש ויפסול המים החדשים, ולזה פירשו שאם נשאר הוא ניכר. מזה דסתמא מתני' דמשקין ומי פירות יערה וצריך לנגב בחר פלוגתא דר"א וחכמים במים, משמע דמודה ר"א דמשקין ומי פירות דלא מהני שתי הזאות, ואפשר הטעם משום דדוקא במין צמינו הקיל ר"א דבטלין טפי, משא"כ מין צמאינו מינו, אבל בתוספתא שנו דברי רבי דר"א לבתר דין מי פירות שנחשב, ומשמע דאף בזה ר"א מכשיר בשתי הזאות, וז"ע.

(ד) פ"ט מ"ב נפל לתוכה שקצים ורמשים ונתבקעו כו', סתמא מתפרש שנפלו כשהם חיים ומתו ונתבקעו, ומבואר דאין חוששין לשתייתן, דהא בזמן שהם חיים יש לחוש ששותין, והטעם משום שהם כשרצים דתנן במ"ג שאינם פוסלים בשתייתן, ומיהו בחפושית נראה דאפי' נפלה מתה פוסלת מיד, והיינו דקתני מפני שהיא כשפופרת ולא קתני מפני יש בה לחות ושומה ופולטת, משום דאף כשהיא מתה המים מחללים לתוכה ויוצאין כמו בנתבקעו. — ומשמע דעד שלא נתבקעו אינם פוסלים אפי' שהו מעל"ע ונתנו טעם במים.

וב"ז ברובא כשר, אבל ברוב אפר מקלה נראה דפסול מדאוריתא דבטל ברוב, ואף ר"א נראה דלא מכשיר אלא ברוב כשר, והא דאמר מקדשין כולו, נראה דחומרא הוא דאף אם הפסולין רק עשירית לא שרינן ליעול רבע ולקדש בו, אע"ג דודאי רובא אפר כשר, ולחזור וליעול רבע ולקדש, אלא כריך שיקדש כולו, ומיהו ז"ע אם נאצד מחנה אם גם בזה לא יתיר ר"א לקדש בנותר, ובדברי מרן זללה"ה בס"ט ס"ק י"ח מבואר דמקדשין כולו לאו דוקא וכל שיש כשיעור לקדש יותר מן הפסולין שפיר דמי, ולא בא למעט אלא דלא אמרינן כל דפריש מרובא פריש ויהא יכול לקדש גם בפחות משיעור הפסולין.

מש"כ הר"ש והרא"ש דר"א לטעמי' במ"א, ז"ע דהתם טעמי' משום דמאטרפין להזאות או דהזאה א"ל שיעור, והכא דיינינן בדאיכא שיעור קידוש בודאי ומ"מ פסלי רבנן, וז"ל דכונתם דרבנן פסלי הכא משום דמתנה כשר ומחנה פסול פסול, וכמ"כ, ובה ר"א לטעמי' דמכשיר התם, אבל קשה דבשלמא הר"ש הביא במ"א ברייתא דרבי ואיכא למימר דכונתו לכך, אבל הרא"ש לא הביא במ"א בטעמי' דר"א אלא אוקיימתי דזבחים פ' א', וכן בטעמייהו דרבנן לא הביא אלא משום דהזאה צריכה שיעור ואין מארפין להזאות, ובהני טעמי ליכא ר"א לטעמי', וז"ל דמ"מ כונתו דרבנן פסלי בתערובת פסול ור"א לא חייש להכי.

(ג) פ"ט מ"א ירד לתוכה טל רא"א יניחנה בחמה והטל עולה וחכמים פוסלין, בר"ש הביא תוספתא דחכ"א אין הטל עולה אלא מן הפירות בלבד, וז"ע במאי קמיפלגי, הרי איכא למיקם עלה דמילתא, ואפשר דרוב הטל עולה גם מן המים, אלא דכל שהוא עלול להשאר, ור"א לטעמי' דזה שתי הזאות ורבנן לטעמייהו דפסלי, אבל לא נזכר בדברי ר"א דזה שתי הזאות, ולישנא דחכמים בתוספתא משמע דאין הטל עולה מן המים ולא דעלול משהו להשאר, ואפשר שאם נתערב הטל עם המים בבילה דכו"ע ס"ל שאינו עולה, וכשהוא שוכן על פני המים דכו"ע שעולה, ורבנן סברי דלעולם קצת נתערב, וקאמרי דאין הטל עולה, ור"א לא חייש למקצת שנחשב, ואי טעמי' דר"א כדברא זבחים פ' א' משום קנס, י"ל דבטל לא קנסו כיון דמחייבין לי' להניחה בחמה והטל יעלה ותו לא משתרשי לי', ולאיקן אמוראי שמה ה"נ יזה שתי הזאות וסמך ארישא.

שם נפל לתוכה משקין ומי פירות יערה וצריך לנגב דיו קומס וקנקנתוס כו' יערה וא"ל לנגב, לפי' הרמב"ם והרא"ש משום דמינכר אם נשאר בכלי, ז"ע מאי אחי לאשמועינן, ומה שייך לומר א"ל לנגב משום שרואים שהוא מנוגב, ואטו צמי פירות מי לא עסקין

עדיין היסח הדעת, וז"ל דמים הראויים לקידוש או מים המקודשים חשיבי טווא, ואפי' כשחושב שלא יצטרך להם, מ"מ פחיכי בדעתו שאם יצטרך להם לקידוש והוא שיוכל להשתמש בהם, והלכך במים שראויים לקידוש בעי הטיי' וולא חשיבא מלאכה לפסול כיון שעושה לצורך שחייתו, דבזה אמרינן שכבר הסית דעתו, וזמים מקודשים גם בשעתה אם לא נפסלו עדיין דעתו עליהם, וגם איירי ששוחה על טהרת חטאת והוא משמרם על טהרת חטאת, וזר"ש משמע דהטעם דכשהם מקודשים אמרינן טפי דעמיד להמלך ולשמש בהם להזאה, אבל יתכן דהטעם משום דכשהם מקודשים בעי היסח הדעת טפי לפוסלם, משא"כ עד שלא נתקדשו דגם מלאכה פוסלת בהם, ולפ"ז י"ל דמדת היסח הדעת שוה במקודשים ובעד שלא נתקדשו. — עי' בתוי"ט שכתב דמחשבה דמתני' היינו דיבור דומיא דמחשבה דקדשים והחושב לשלוח יד, אבל אין לדבר הכרע, דכיון דטעמא משום היסח הדעת, שפיר י"ל דאג' דמחשבה.

ובל זה בשחשב לשחוח כל המים, אבל אם חשב להשתמש במים להזאה או לקידוש אלא שגם יקח קצת לשחי', בזה י"ל דאין כאן היסח הדעת כלל, כיון שעדיין רצונו שכל המים יהיו ראויין לקידוש ולהזאה, ועי' בזה בספר מרן זללה"ה סק"ב ו-י, וז"ע בזה.

מה שהגיה הגר"א ז"ל בגליון ובתוספתא דר"א להקל ומכשיר, ז"ע דהא ר' יהושע לא פסל אלא כששחח ומחמת רוק שצפוי, דהא בגרגר כשר, וא"כ ר"א מכשיר אף בתערובת רוק, ואילו במתני' דשחח מהן בזהמה וחי' לא אשכחן דר"א פליג, ואולי אפשר לדחוק דר"א מכשיר בשחי הזאות, ומודה במתני' דבהמה וחי' בהזאה אחת, עי' ר"ש במ"ג, וז"ע.

(ו) פ"ה מ"ב המטביל כלי לחטאת כו' במים שהם ראויים לקדש א"צ לנגב, אם אפשר למלא מים בכלי הטעון טבילה דאמרינן טבילתו ומילואו באין כאחד, או דכל רגע ששוחה הכלי במעין הרי הוא כחוזר ומתמלא, [ועי' תו' פסחים ל"ד ב' דהמים שצבלי בתלושין לענין קבלת טומאה], ניחא שפיר דמתני' אשמועינן דאף שדעתו להטביל הכלי ואין דעתו למלאות, ומילוי נריך כוונה, מ"מ כיון שמתבילו לחטאת פחיכי בדעתו שהנשאר דבוק בדפנות הכלי ישמש למים חיים לקידוש, וכאילו נתכוין שאלו המים הרי הוא ממלאן לשם מילוי לחטאת, ולכך א"צ לנגב, אבל אם נימא דא"א למלאות בכלי הטעון טבילה, ואפילו אם נתכוין לשם מילוי, המים פסולין, קשה א"כ אמאי א"צ לנגב, ואין לומר דאיירי במעלהו דרך שוליו דהמים שצדפנות נתחלפו והגיעו לכלי לאחר שכבר נטהר בטבילתו, דמי לא עסקינן שהעלו דרך פיו והמים שצדפנות נתמלאו עד

שם מפני שהיא כשפופרת, פר"ש והו"ל כנתצקעו והיינו דמתערבת ליחה שבה, וכן פירש בפיה"מ ובפ"ט הי"א, ומבואר דאם היו פולטין רק המים שצבעו הי' כשר, ולא היו חשיבי היסח הדעת בזמן שהמים צלועים בהם, והדבר תימא, ועי' לק' מ"ג ומ"ה בר"ש בפרה ששחח מי חטאת שהזכיר דנפסלין בהיסח הדעת, וכן ברש"י גיטין פ"ו ב', וז"ע, [ועי' לעיל ס"ג סק"ד] הצאנו דברי הרמב"ן בחולין ט' אם שהו המים שלא בכלי נפסלו, ומיהו התם עד שלא נתקדשו והכא בשנתקדשו, ועי' ר"ש במ"ג דמשמע דמפרש משנתנו קודם קידוש וכן בתו' פסחים י"ח א'.

שם ר"ש וראב"י אומרים הדירה והכנה שבתבואה כשרים מפני שאין בהם ליחה, משמע דרבנן פליגי וכ"ה בפיה"מ, וז"ע במאי פליגי, ושמא בחשש רחוק משכח"ל גם בזה ליחה ורבנן חיישי להכי. — בר"ש הביא תוספתא פלוגתא דר"י ורבנן בשקלים דקאמר ר"י שהן מוררין, וגם בזה ז"ע במאי פליגי, ואולי חשש רחוק הוא ור"י חייש לה, וז"ע.

שם מ"ג שחח מהן בזהמה כו' כל השרצים כו', בר"ש פירש טעמא דבהמה וחי' משום שהרוק שצפיהם מתערב, ומשמע דמה שהמים עלולים להיות צפיהם ולחזור לא חיישינן, וכן משמע מהא דכל השרצים אינם פוסלים, וכמדומה שהדבר בזה שששוחים יש טיפות החוזרים מפיהם, ומשמע דאף כשהם צפיהם אינם נפסלים בהיסח הדעת, וכ"כ תו' פסחים י"ח א' מהא דאמר ר"י בטלו במעיה, ובר"ש כאן, וז"ע. — מש"כ הר"ש דר"א לא הכשיר אלא כל שהוא והכא איכא רוק טווא, כונתו לשינויא דרב אשי וצחים פ' א'. — פשטא דמתני' דדומיא דלוחית דמ"א דמיירי במים מקודשים, ה"נ כוליה מתניתין דבחר הכי נמי במים מקודשים איירי, וכן מבואר בר"ש במה שדן אי יזה שחי הזאות לר"א, אבל ממה שדן בחר הכי בדעת רש"י דנריך לקדש בכלי שממלא, משמע דאיירי קודם קידוש, וכ"כ תו' פסחים י"ח א', וז"ע.

(ה) פ"ט מ"ד החושב על מי חטאת לשחוח כו', גם מי חטאת המקודשים נפסלין בהיסח הדעת כמבואר גיטין נ"ג ב' וכמ"ש הרמב"ם פ"י ה"ד, וכמו שהוכיח עוד מרן זללה"ה בס"ז סק"ח, ומה שהשיג הראב"ד שם היינו דהיסח הדעת דשמירה לאחריו אינו פוסל אחר קידוש, אבל היסח הדעת גמור פוסל וכמ"ש מרן ז"ל בס"ט סק"י [ומיהו מה שהביא ז"ל שם מדברי הראב"ד בפ"י ה"ב ז"ע דהתם קודם קידוש], ולפ"ז אם חשב לשפוך המי חטאת לכאורה אין לך היסח הדעת גדול מזה, ולפ"ז נריך טעם אמאי בחשב לשחוח לא חשיב היסח הדעת, ובמקודשים לר' יהושע אפי' שחח לא חשיב

בה, משום דאין הקידוש מועיל לבלוע, והו"ל הנפלט מים שאינם מקודשים.

ובא"ר וכן צנהגר"א הנדפס בסוף המסכת, פירש לגירסא דידן במים שאין ראויין לקדש, דסיפא דבין כך ובין כך ר' יהושע קאמר לה, דנהי דפליג לחומרא דהטבילה במים שאין ראויין לקדש אין מקדשין בה, אבל מודה דהטבילה במים שראויין לקדש מקדשין בה, ואחי למימר דלחם לתוכה מים מקודשין אין נותנין אף אם הטבילה במים שראויין לקדש, ולח"ק אמנם אף בהטבילה במים שאין ראויין לקדש גם נותנין לתוכה מים מקודשים, דלא חיישי לפליטה, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"י ס"ק י"ב י"ג.

מש"כ תו' פסחים ל"ד ז' ובר"ש פ"ט מ"ג צביאור הגמ' דפסחים שם דונתן משמע דהמים חשיבי תלושין אף בתוך המעין, הוא דבר מחודש דמים שבתוך המעין שטרם נתלשו ממנו שיהיו מקבלין טומאה, והרי בלא נחכין למי חטאת אינם מקבלין טומאה, ונמצא שנחחדש גויה"כ במכין לשם מי חטאת שיחשבו כתלושין, ולכאורה ה' מקום לחלק בין אם נותן כלי תחת מעין המקלח מים דבזה אפשר לחשוב המים שכלי כתלושין [כמעין שהעבירו ע"ג השוקת רפ"ה דמקואות], אף שהמעין ממשיך לקלח לתוך הכלי, וכה"ג חשיב שפיר מילוי לשם חטאת כמצואר זבחים כ"ה ז', ואפשר דסגי בחיבור זה להשקה, ושפיר מוכח דאין השקה לחטאת, אבל כלי השקוע בתוך המעין הרי הכלי בתוך המעין והמים מתיחסים למעין ולא לכלי ולא חשיבי כתלושין, ואולי גם כונת תו' והר"ש כן. — ובכה"ג שהכלי מחוץ למעין והמעין מקלח לתוכו, אפשר דיכול לקדש המים גם עד שלא נפסק קילוח המעין, אלא דיתערבו מקודשין ואינם מקודשים.

ובן לענין מעשה המלוי יש לחלק בזה דכשהכלי שקוע בתוך המעין הרי הוצאתו מן המעין בכלל מעשה המילוי, משא"כ כשהנזר של המעין מקלח לכלי אין הפסקת הקילוח בכלל מילוי, ומיהו מרן זללה"ה בס"א סק"ד הוכיח מדברי הר"ש במתני' דאף הוצאת הכלי מן המעין אינו בכלל מילוי, ועי' להלן.

בר"ש במתני' הביא תוספתא דאם נמלך לשחות לאחר שהגיע הכלי למים מערה וא"ל לנגז ורשב"ג אומר א"ל לערות, ואם נפרש דנשאר במחשבת לשחות גם בשעת הוצאת הכלי מן המים, יהי' מוכח דהוצאת הכלי מן המים אינו צדין מילוי וכמ"ש מרן זללה"ה שם, וגם מוכח דהוצאת הכלי מן המים לא חשיב כהטה דפוסל כדתנן פ"ט מ"ד, ומיהו ק"ק הרי בשעת הוצאת הכלי מן המים בהכרח שקצת מים מתחלפים, וא"כ יש במים תערובת של מים שנשארו לשחות, ואמאי קאמר רשב"ג.

שלא נטבל כולו. — כשאמרו א"ל לנגז היינו גם כשצא למלואות ממעין המקלח מימיו ואינו מטביל את הכלי במים כלל.

לכאורה רישא דבמים שאין ראויין לקדש נריך ניוגז היא משנה שאינה נריכה, ולא נקטה אלא אגב סיפא, דהא פשיטא דמים שאינם ראויים לקדש, אסורין ופוסלין תערובתן בכל שהוא, ואפשר דאחי לאשמועינן דאפי' דעתו לשאוב לשם מילוי מן המעין ע"י טבילת כל הכלי בתוכו, דנמצא שהמים שבדפנות הכלי יושקו למעין, אפי"ה לא שריין ונריך לנגז, וזה באמת חידוש דהא אילו נפלו טיפות אלו לתוך המעין שפיר היו חוזרים וממלאין מתוכו, וכמ"ש מרן זללה"ה בס"א סק"ט דודאי אין מעין נפסל כשנופלים לתוכו כמה טיפות שאובין או מי גשמים, והטעם י"ל דלא חילקו חכמים ולפעמים אינו משקיע כל הכלי בזמן המילוי, ולכן הנריכו לעולם ניוגז, א"נ שמא לפעמים טיפות שבדפני הכלי אינם מתבטלים למעין ואינם אלא צדין השקה, ואין השקה לחטאת כדאמר פסחים ל"ד ז'.

ז' פ"ה מ"ג קרוי' שהטבילה במים שאין ראויין לקדש מקדשין בה כו', לגירסא דידן במים שאין ראויין לקדש, קשה מ"ש דמקדשין בה ואין נותנין לתוכה מים מקודשים, דהא סיפא דבין כך ובין כך לא יוסיף לתוכה מים מקודשין משמע דת"ק קאמר לה כפשטא דמתני' וכמ"ש צפיה"מ, אבל אי גרסינן במים שהן ראויין לקדש וכמ"ש הרא"ש בשם הרמב"ם, וכן צפי' מהר"ם, ובכ"מ כתב שכן הגירסא בספריהם, ניחא די"ל דגם הבלוע מתקדש, ואע"ג דמים שבספוג חנן בפ"ו מ"ג דאינם מתקדשים, אפשר לחלק דספוג הוא דבר בפ"ע, משא"כ הבלוע בקרוי', וילכאורה גם מוכח כן, דמשמע דרק לענין קידוש מתמרינן בנטמאה, אבל תרומה נותנין לתוכה, ואם הבלוע לא נטהר, אמאי לא נחוש לתרומה נמי שמא תפלוט מים טמאים ותטמא התרומה, וכיון דנטהר בטבילה, ה"נ י"ל דמתקדש בקידוש, ומיהו י"ל דהבלוע נטהר לא מדין טבילה אלא משום הבלוע שאינו יכול לנאת, [עי' נדה ס"ז ז' ובתו' שם, ועי' בספר מרן זללה"ה ס"ג סק"ז], דרק ע"י שריי' יוצא משהו, ומה"ט אדרבה דין הוא דלא יועיל לו קידוש לבלוע], ומיהו לגירסא זו קשה אדמפליג בין נטמאה ללא נטמאה, לפלוג בין הטבילה במים שראויים לקדש להטבילה במים שאין ראויים לקדש, ושמא אחי לאשמועינן דבנטמאה אף אם הטבילה במים שראויים לקדש אין מקדשים בה, דחיישינן שבלעה מים עד שלא נטהרה, ואף אם נטהרים בטבילה, כדמשמע דתרומה מניחין בה, מ"מ אינם חוזרים לדין מים חיים.

ולגירסא זו יש לפרש טעמי' דר' יהושע דסבר דאף בהטבילה במים שראויים לקדש אין מקדשין

ובעיקר השאלה אמאי באמת לא בטלה טומאתם כשגיצלם בטיט, י"ל דחיישין שיגע במקצת מים שעדיין לא נתערבו בטיט, ור"י סבר דכל ששפכס לטיט כבר נתבטלו, ויחכן דמים שסתמן לשחיי" גם לחכמים נתבטלו מששפכס לטיט, אבל מי חטאת שעומדים להזאה ס"ל לחכמים דעדיין ראויים למצות כל זמן שלא נתערבו ממש עם הטיט, ולפי טעם זה ניחא דנקט מי חטאת דוקא ולא מים טמאים, ואולי זו כונת מרן זללה"ה דמי חטאת שנפסלו וכבר אינם עומדים למצות, ומ"מ מטמאין, הרי גם כששפכס לטיט עדיין ראוי לחכמים לגזור שיטמאו כל עוד שלא נבלעו בטיט. שם פרה שסתם מי חטאת בשרה טמא מעל"ע ר"א בטלו במעיה, כבר הביא בר"ש אוקימתא דר"א פסחים י"ח א' דטעמי' דר"י דחשיב ל' משקה סרוח, ויש לדעת מ"ט פליגי רבנן עלי', ושם בשיעור סרוח פליגי, אבל ק"ק דמשמע דחכמים מטמאין אפילו שחטוה בסוף המעל"ע ור"י מטהר אפי' שחטוה מיד, וא"כ פלוגתא רחוקה ביניהם.

והראב"ד פ"י מטו"א ה"ח פירש הא דתנן פ"י במקואות מ"ח דסתה מים טמאים וטבל והקיאן טהורים מפני שהם טהורים בגוף, דהא דבעינן טבל הוא משום שאל"כ הרי האדם חוזר ומטמא למים כשמקיאן, ומקורו מן התוספתא שהוצאה בר"ש שם דקתני סתה מים טמאים והקיאן טמאין מפני שנטמאו זו ביציתא, ולפ"ז מבואר דהמים אין להם דין מים סרוחים, שהרי מקבלין טומאה כשמקיאן, ומ"מ נטהרו בגוף אע"פ שלא טבל, וליכא השקה, וכן בתוספתא שהוצאה בר"ש פ"ב דטב"י מ"ב קתני חומר במשקין מבמים שהמשקין אין להם טהרה מטומאתן ואין להם טהרה בגוף, וכבר דקדק מזה מרן זללה"ה במקואות קמא ס"י סק"ה דמשמע דנטהרין בגוף שלא מדין השקה, דהא רישא דאין להם טהרה מטומאתן הוא דין השקה, ומיהו משמע שיש חילוק בין אם שטאן אדם לשחתן בהמה דכתיב בתוספתא בר"ש שם שטאן אדם בהמה אינם טהורים בגוף, אבל דעת הרמב"ם שם כדעת הר"ש דרק בטבל נטהרו המים כדן השקה, אבל בלא טבל נשארינן בטומאתן, ואפשר דתוספתא ר"י היא דאמר בטלו במעיה, וכש"כ באדם, ואין קי"ל כרבנן, ומפרשין למתני' במקואות דרק בטבל נטהרו כדן השקה, ובמהר"ם חלאוה פסחים שם כתב דמודים חכמים לר"י דמים שנטמאו שסתתה בהמה דטהורים משום שצטלו במעיה, דהו"ל משקה סרוח, ורק במי חטאת פליגי שהם אב טומאה מחמת עצמן, וזה לא מהני שנסרחו, וי"ל לפ"ז דאע"ג דבגמ' שם דקדקו מהא דקתני בשרה טמא דרק טומאה קלה מטמאין ולא טומאה חמורה, ופרש"י שם דטומאה קלה היינו משום דחשיבי כנוגעין בעצמן

דא"ל לערות, וי"ל דכיון שהם מועטים הרי כי היכי דלרבנן א"ל לנגב, משום דבטלי ברוצא, ה"נ לרשב"ג אף א"ל לערות, ואם נימא דאירי דחור וגמלך לחטאת עד שלא העלה הכלי מן המים, יש לשאול א"כ מ"ט דרבנן דאמרי נריך לנגב, הרי החושב על מי חטאת לשמות אינו פוסל עד שיטה, וי"ל דמחשב לשמות בשעה שהמים טרם נשאבו חמירא טפי, דעדיין לא הוחלטו למי חטאת, ומהני מחשבת שחיי' לפוסלן.

עוד שם בשלשל דלי למלאות ונפסק החבל עד שלא הגיע למים יערה ונריך לנגב דלא הוא מילוי מכה אדם, ואם נפסק משהגיע למים מערה וא"ל לנגב, ופר"ש הטעם דגורין נפסק משהגיע אטו נפסק עד שלא הגיע, ומ"מ לענין ניגוב לא גזור, ורשב"ג ס"ל דגם לא הנריכו לערות, נהא דאיתא גם בהך צבא וחיטב עליו כתב מרן זללה"ה בסי"א סק"ה דהוא ט"ס, דהכא רק משום שלא נתמלא מכה אדם דיינינן, ונראה דהא דגורין לפסול גם משהגיע למים היינו רק כשעודו באויר ולא הגיע לקרקע המעין, דבהגיע לקרקע המעין אין פסיקת החבל גורמת כלום ויכול לכתחלה לפסקו ולהחליפו, ולפ"ז י"ל דטעמייהו דרבנן לאו משום גזירה אטו קודם שהגיע, אלא דגם בעודו צבור כשנפסק החבל והדלי נופל הרי קצת מהמים שצמחו מתחלפים, ואלו נתמלאו שלא מכה אדם, ורשב"ג לא חייש להכי כיון שהם מעט, וכמו דלרבנן א"ל לנגב.

(ח) פ"ט מ"ה מי חטאת שנפסלו לא יגבלם בטיט שלא יעשם תקלה לאחרים כו', יש לדקדק מ"ש דנקט להאי דינא במי חטאת ולא נקט ל' בכל מים שנטמאו, ומרן זללה"ה בסי"ג סק"ז כתב דכל מים טמאים מתבטלים בטיט גם לרבנן ונטהרים, ורק במי חטאת דגורו עליהם טומאה גם כשנפסלו, וכדתנן לקמן במ"ח, ס"ל לחכמים דגם כשגיצלם בטיט לא גריעי מפסולים, וי"ע דבשלמא בפסולים שפיר גורו דאיכא פסולים מדרבנן דאכתי מטמאים מדאורייתא, ולכך לא חילקו חכמים בין הפסולים ואמרו דכל הפסולים אכתי מטמאים, אבל כשגיצלם בטיט אם בכל הטמאים בטלו מתורת משקה ופרחה טומאתם, מה ראוי חכמים לגזור במי חטאת, ובטעמא דנקט הכא מי חטאת, י"ל משום דכל מים טמאים גם האוחזם נזהר מלנגוע בהם, דסתמא דמילתא המתעסק בהם לא נטמא דסתם מים טמאים אינם מטמאים במשא, וממילא לא יגבלם בטיט, משא"כ במי חטאת שהוא כבר נטמא בנשיאתם, ולעומת זה נשאר בטהרתו לחטאת, ואם יגבלם בטיט לא יוסיף טומאה לעצמו, ולכך איננו נריך לאשמועינן שלא יגבלם בטיט שלא יעשם תקלה לאחרים, גם י"ל דמי חטאת שנפסלו מנזי טפי ממים שנטמאו, כיון דכל תערובת משהו פוסלתן, וכן היסח הדעת, לכך נקט התנא בזהו.

דבמעשה שהי' שהעביר מי חטאת ואפר חטאת כדאמר חגיגה כ"ג הי' המכשול מחמת האפר ולא מחמת המים, ויתכן דלר"א באמת לא גזרו אלא על אפר ולא על מים מקודשים, וכ"כ מרן זללה"ה בס"ה ס"ק י"א, ופליג אמתני', ויתכן דמשום אפר כבר גזרו גם על מים מקודשים שהאפר בתוכם, אע"ג דצוה ליכא מכשול לר"א דנטמא מטהרין, ואחיא מתני' אף כר"א, וכ"כ ז"ל שם, ולכו"ע לא גזרו על מים שאינם מקודשים, אע"ג דלכו"ע נפסלים, ללא גזרו אלא כמעשה שהי', ולר"א קרא דוהניח במקום טהור לא קאי אלא אאפר קודם קידוש, אבל לאחר קידוש אפי' נטמא כשר כשר כ"כ במקום טמא, [נקטנו בפשיטות דנטמא יש בו גם חסרון דמקום טמא, אבל ראיתי בתו' שאנן עדיות פ"ז מ"ה שלא כ"כ, וז"ע].

לכאורה מקרא דוהניח במקום טהור לא שמעינן דאפר מקבל טומאה, אלא דגזיה"כ הוא שלא יהא מונח במקום טומאה, דהא גם במונח במקום טומאה באופן שאינו מקבל טומאה נמי נפסל כדחנן פ"י מ"ג בקלל של חטאת שנתנו ע"ג השרץ, אע"ג דהקלל של חרס או של אבן, וכ"כ תו' יומא מ"ח ב' דאין אפר מקבל טומאה מדאורייתא, דליכא משום חבת הקודש לאחר שנעשה אפר, והא דמנחות ק"ב ב' שנתקשה מזה בטו"א, היינו קודם שנעשה אפר, כ"כ מרן זללה"ה בס"ו סק"י, וכ"מ בתשובת הרשב"א סי' ל"ב, ומיהו בתשובה שם משמע דהאפר מקבל טומאה מגזיה"כ אבל לא טומאת אוכלין דחבת הקודש ליכא אחר שריפה, וז"ע בכונתו ז"ל שם.

ואף אם נימא דמקרא דוהניח במקום טהור או דמקרא דואסף איש טהור, איכא למישמע דאפר פרה מקבל טומאה, מ"מ היינו דוקא בגוונא דכל מידי מתטמא, אבל קלל של חטאת שנתנו ע"ג השרץ לית לן לחדש שנטמא כיון דאין כ"ח מטמא מגבו, ונהי דמיפסל גם בכה"ג משום מקום טמא אבל נשאר בטהרתו, ולפ"ז ז"ל דלישנא דמתני' פ"י מ"ג מ"ד וחכמים מטמאין הוא מדרבנן, דכיון דפסלתו תורה משום מקום טמא תיקנו חכמים שיחשב כטמא, ועי' בזה בספר מרן זללה"ה ס"ה ס"ק י"א.

הקשה מרן ז"ל שם לתירוצו תו' חגיגה כ"ג א' דמודה ר"א דמי חטאת שנטמא במת דאינם מטהרין, אמאי לא נילף לרבא זכאים שם דמזרפין להזאות, דגם בטומאת מת כשרין, דהא בטמא מת מוין עליו נמי בשתי הזאות, ונראה דמטומאת מת דמלוותו בהזאה ליכא למילף מידי, דשאיני התם דמלוותו בכך, ואף בשתי הזאות אמרינן דטומאת המי חטאת וטהרת המוזה מלוותו בכך, וכמש"כ ז"ל שם אליבא דרבא דילפינן טומאה קדומה מטומאה שבאותה שעה דמטומאת מת ליכא למילף, וה"נ לרבא

וא"כ ראוי להיות דינם כמים שנטמאו דנטהרין גם לרבנן, דמ"מ כיון דהנידון באב הטומאה מחמת עצמו החמירו, ועי' בר"ש לעיל מ"ג שכתב דאיטריך לטעמא דמשמרת לבטלן מטומאה חמורה ואיטריך לטעמא דמשקה סרוח לבטלן מטומאה קלה, ומשמע נמי דטעמא דמשקה סרוח לא סגי לבטלן מטומאה חמורה, וזרין לעי' בכ"ז.

ובתוספתא שלהי מקואות והוצאה בר"ש במ"ג מבואר דטעמא דהמטהרין הוא משום דדרשי מקרא דלמשמרת דכשהם צמעי פרה אינם קדושים, ונראה דר"ל דפסולס לאו משום היסח הדעת, דאפי' דעתו עליהם ועומד מיד לשחטה ולהוציא המים ממנה נמי פסוליס, משום דלענין מי חטאת דיינינן להו כאלו נעלמו מן העולם, דכשאינם צמצב דשייך בהו למשמרת לא חשיבי כמי נדה, והלכך אע"ג דגזרו חכמים דמי חטאת שנפסלו מטמאין מ"מ מי חטאת ששתתה פרה אינם מטמאים דכליתנהו חשיבי.

שם בר"ש מי חטאת שהגלידו וחזרו ונימוחו כשרים המחו באור פסוליס כו' ודבר שאין מטמינים בו לשבת לחטאת פסולין, צריך טעם למה פסולין, ומה בכך שנימוחו מחמת גפת או חול שאין מטמינים בהם, ואפשר דבאור פסולין משום דחשיבי נשחטו, ולא חשיבי מים חיים המים הנפגשים עם האור ותולדותיו, וגזרו חכמים על כל המוספים הבל, ולפ"ז לאו דוקא הגלידו ונימוחו, אלא אפי' לא הגלידו וחיממם באור פסולין, ואורחא דמילתא נקט, וז"ע, שו"ר בזה בספר מרן זללה"ה סי"ג ס"ק י"ד.

(ט) פ"ט מ"י מי חטאת ואפר חטאת לא יעבירם בנהר כו', ממה שגזרו כן, מבואר דבמעשה שהי' נפסלו המי חטאת מדאורייתא, ובתו' זכאים ז"ג א' הקשו לר"א דס"ל התם דמי חטאת שנטמאו מטהרין, אמאי גזרו, וחירו דהתם קודם קידוש והא דר"א לאחר קידוש, וכבר תמה בזה"נ שם דהא במתניתין תנן דעובר הוא במים שאינם מקודשים, וש"מ דמעשה שהי' לא הי' במים שאינם מקודשים, ונראה דעיקר כונת תו' לומר דמודה ר"א דאם נטמאו המים או האפר קודם קידוש דאין מקדשין בהן, ורק בנטמאו לאחר קידוש ס"ל דמטהרין, וחילוק זה נראה דיש לן לקיימו אף בלא הך הוכחה דמעשה שהי', ואף למ"ש תו' חגיגה כ"ג א' דבטומאת מת מודה ר"א דאין מטהרין, דלפ"ז ליכא ראי' ממעשה שהי', דמ"מ כיון דהא דנטמאו מטהרין יליף מטומאה שבאותה שעה או משום דמזרפין להזאות, לית לן למילף אלא למים מקודשים דהיינו טומאה שבאותה שעה ולא למים שאינם מקודשים, וכ"כ הר"ש פ"א מ"א, ולפ"ז יש לפרש

דעיקר הדבר תלוי בשעת מתן תורה זוה ליכא דפליג עלי' [וגם זהא דהני לא נשתני שמייהו נמי לא מנינו דאיכא דפליג עלי' דרצא חידש דגם השתא לא נשתנה שמייהו], וכל הני דבשעת מתן תורה הוו בכלל סתמא, הרי הם כשרים גם לאחר שניתן להם שם לוי, דהני מיני אכשר רחמנא, והני דהוי להו שם לוי בשעת מתן תורה, הרי הם פסולים אפי' אם השתא נקראין בסתם. — ועי' בתו"כ הוצא צפיה"מ מכשירין פ"ו מ"ד דוכל משקה נמי אינו כולל שיש להם שם לוי, וכן בצבורות ז' ב' מרבינן דבש דבורים משום שאין לו שם לוי.

ולפי דסתמא דמילתא ניתן השם לוי מחמת שינויים בתכונות הפרי, הלכך אין לחוש שהדברים נשתנו משעת מתן תורה, ושפיר שנה התנא בסתם דכל אזור שיש לו שם לוי פסול, ובגמ' פירשו דהיינו שראוי לו השם לוי מחמת השינויים שבו, ולא מריתא דאגמא ותורין של רחצה דהני אין ראויים לשם לוי ולא נשתנה שם בשעת מתן תורה, ולרצא גם השתא לא נשתנה שם, ולית להו שם לוי.

ונראה דהא דקיס ל' לאציי דהני לא נשתנה שמייהו קודם מתן תורה, הוא מסבירא דאין בהם שינוי כ"כ מן הסתמא, עד שיקבעו להם שם לוי, וכדמסיק רצא דגם השתא אין להם שם לוי מחמת שינוי אלא מחמת מקומם, אצל שפיר אפשר שהיו מינים אחרים בשינויים ניכרים שהי' להם שם לוי גם במרור וגם בתורין, וכדחזינן באזור שהיו הרבה בשם לוי, אלא דלא איירינן בהו, והני ודאי פסולים.

בתו' סוכה י"ג א' כחצו דמודה אציי לטעמי' דרצא, מדמכשרינן חולין פ' א' עייז דבאלא, וז"ע מנין קיס להו ז'ל דהתם שייך טפי טעמי' דרצא מטעמי' דאציי, דה"נ י"ל דאציי קיס ל' שלא נשתנה שם קודם מ"ת, וכבר דקדק בדבריהם במהרש"א שם, ומיהו לקושטא דמילתא ודאי יודה אציי דהני דלא נשתנו בתכונות והשם לוי אינו אלא מחמת מקומם, דלא חשיב שם לוי, אף אי גם בשעת מ"ת נקראו על שם מקומם.

הא דאמרין סוכה ל"ג א' עץ עבות אמר רחמנא מ"מ, ושם ל"ד א' ערבי נחל אמר רחמנא מ"מ, ר"ל דכיון דכונת התורה להדס דוקא ולא אפקי' בשמי' הדס, אלא ברמז דעץ עבות, ע"כ כונת הכתוב לרבות הדס שיש לו שם לוי, דכל עץ עבות אכשר רחמנא, ודכוותה בערבה מדלל כתיב ערבות וכתיב ערבי נחל דהוא שם המין, ע"כ לרצויי אחי גם ערבי נחל שיש להם שם לוי, אצל מרורים דכתיב לרבות כל החמשת מינים, מתפרש כאילו הוי כתיב חמשת המינים בשם, ואין בכללם אלא המינים בסתמא ולא שיש להם שם לוי, עי' מג"א סי' תע"ג ס"ק ט"ו.

דילפינן מדמנרפין להזאות, דכשהזה בשני' אמרינן דאיגלאי מילתא דאסתכלא טהרתו בהזאה ראשונה, וכמו דלא אמרינן דלעולם הזאת שלישי היא בטומאה.

י' פי"א מ"א גלוהית שהניחה מגולה ובא ומנאה מכוסה פסולה כו', בצרייתא חולין ט' ב' איתא טמאה, ומשום כך פרש"י שם דאיירי במים שטרם נתקדשו, דאל"ה הול"ל פסולה, וכבר כתב הר"ש וכן בתו' חולין שם דגם במי חטאת שנתקדשו איכא חילוק בין נפסלו לנטמאו כדתנן פ"ט מ"ה, ושפיר אינטריך למיתני טמאה, וגם בכולה מכליתין גלוהית משמש למי חטאת שנתקדשו, ועו"ק דאם איתא דמים שלא נתקדשו שהניחם מגולים ומנאן מכוסין טמאים, א"כ בכל מים דחולין שבצית ג"כ נימא הכי, גם עיקר הדבר קשה דמים שטרם נתקדשו דכל מלאכה פוסלת בהם והורה הוראה וכיו"ב, איך לא נפסלו במה שהשארם בלא שמירה, ועי' מש"כ בזה לעיל ס"ג סק"א.

שם או נחש לדברי ר"ג, נראה דנקט לה לאשמועינן דאע"ג דחיישינן לנחש ואסורין המים בשמי', אפי"ה כשרים להזאה, לרצנן דפליגי אר"ג לעיל פ"ט מ"ג, ובזה ניחא מה שדקדקו בתו' חולין ט' ב' אמאי לא נקט עכבר לר"א, ואפשר עוד דבצי למיכתם כר"ג, ובאמת ז"ע אמאי פליגי רצנן עלי' דר"ג והא משום סכנה אסרינן דשמא הקיא ארסו למים, ואמאי לא יפסלו המים נמי מה"ט, וז"ל דהוא חשש רחוק וסכנתא חמירה כדאמר חולין י' א'.

הקשה הגרע"א ז"ל בספר כתב וחותם תנינא סי' ט"ז סק"ה בזה דזבחים קי"ג א' דתלינן הא דהורכו לבנות כיפין ע"ג כיפין לפרה משום טומאה צירושלים, אי ירד מבול לא"י, והקשה ז"ל דהא מתים שלפני הדיבור אינם מטמאין באהל, ואפשר דמ"מ לא חשיב מקום טהור, אע"ג דשרץ שקצור מסתבר דקלל שמונה על העפר כנגדו דלא מיפסל משום מקום טמא, מ"מ מת י"ל דשאני אע"ג דמשום שהי' לפני הדיבור אינו מטמא באהל, וז"ע.

יא' פי"א מ"ז כל אזור שיש לו שם לוי פסול כו', בסוכה י"ג א' ובחולין ס"ב ב' מבואר דאשעת מתן תורה קאמר, דכשאתמר תורה אזור סתם אין הכונה לאזור שיש לו שם לוי אלא רק לאזור סתם, וכן בתורין כדאמר חולין שם, וכן במים כדאמר זבחים כ"ב א', דכל מידי שיש לו שם לוי הרי הוא כמין אחר, וכדהוי ממעטינן נמי הדס מנראה סוכה ל"ג א' וכן חילפא גילא שם ל"ד א' אי לאו דרצינהו קרא, ואע"ג דאציי הוי דקאמר לה דכל שנשתנה שמו קודם מתן תורה כו', היינו דאציי חידש דמרריתא דאגמא לא הוי לה שם לוי בשעת מתן תורה, וכן תורין של רחצה, אצל

לשם הזאה, ולא סגי לי' בשמירה לטהרת חטאת, ולכא' ז"ע דא"כ אכתי תקשה לר"מ דבלקטו לחטאת דינו כללואכלין, ומשמע דהיינו כדין הרישא דאפי' נפלו עליו משקין טהורין לחטאת נפסל, ואמאי הרי לקטו להזאה לחטאת.

שם לקטו לחטאת כמלקט לאוכלין דר"מ ר"י ור"י ור"ש אומרים כמלקט לעצים, לא פירשו רבותנו ז"ל במאי קמיפלגי, ואפשר דאם נחלש אוזב זה מעצמו, דיינו כללואכלין, דקך מחשבת לקיטה לעצים מוציאתו מתורת אוכל, ולפ"ז אס לקטו סתם ע"מ להפקירו, יהא דינו כללואכלין, וא"כ י"ל דזהא קמיפלגי, דר"מ סבר דלקיטה לחטאת אין מוציאתו מתורת אוכל, כיון דלאחר הזאה שפיר יכול לאכלו, ול"ד למחשב לעצים שעמיד לשורפו, ור"י ור"י ור"ש סברי דמחשבת לחטאת שפיר מוציאתו ממחשבת אכילה, דשימוש חשוב הוא, וסתמא לאחר הזאה הוא נזרק ואינו עומד תו לאכילה, והו"ל כנלקט לעצים.

(ג) **פי"א מ"ט** מצות אוזב שלשה קלחים כו', ובספרי יליף לה מאגודת אוזב דפסח מצרים וכמ"ש בפיה"מ, ויש לעי' דהו"ל להזכיר מצות איגוד, והו"ל מצות אוזב אגודה של שלשה קלחים, וגם מני"ל דלא אגדו כשר, וגם ר' יוסי דס"ל דבעי שלשה לעיכובא נמי משמע דמודה דלא אגדו כשר, ונראה מזה דאגודת אוזב פירושו חבילת אוזב, וממילא היא קשורה, ולכן לא ילפינן לעיכובא אלא מספר האוזבים ולא הקשירה, דאמרין דהקשירה אף בפסח מצרים אינה לעיכובא אלא למצוה, ואשכחן בש"צ ז' ויתקצצו בני צימן אחרי אבנר ויהיו לאגדה אחת, ורבנן סברי דדעידעז גס שני קלחים מיקרו אגודה וכשר, אע"ג דלכתחלה ודאי סתם אגודה של ג' קלחים, ומזה מוכיח ר"ח סוכה י"ג א' דלרבנן אגד שנים שמי' אגד, דאם אגד שנים לא שמי' אגד, הרי ע"כ אגודת אוזב בעי לעיכובא שלשה, דאגודה על שם האיגוד היא, ולא הוי מכשרי שנים, וע"כ דס"ל דאגד שנים שמי' אגד, והלכך גם בשנים קרינא זהו אגודת אוזב, ולכך מכשרי דעידעז בשנים, ומה דהאיגוד אינו מעכב אינו גורם להכשיר שנים, דודאי בעינן מספר דשי"ך זו איגוד, ונתיישבה קו' הגרע"א ז"ל דסוכה שם, וכן משה"ק שם בתו', ועי' בצעה"מ.

ברם לכאורה א"א לומר כן דבסוכה י"א ז' אמרין דטעמי' דר"י דסבר דלולב שאינו אגוד פסול, משום דיליף מולקחת אגודת אוזב מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה, ומשמע דבפסח מצרים לכו"ע איגוד מעכב, דרבנן דפליגי התם אר"י מפרשין דלא ילפי לקיחה מלקיחה, ומיהו י"ל דאע"ג דבפסח מצרים מפרשין עיקר קרא דאגודת אוזב לומר דבעי שלשה,

וא"ת מנלן דעך עבות אחי לרצוי הדם שיש לו שם לוי, אימא דאחי למעוטי הדם שוטה, וי"ל דא"כ הו"ל למיכתב הדם עבות, ומיהו לקושטא דמילתא מתפרש קרא כאילו הוי כתיב הדם עבות, דלא אפשר רחמנא שום עך אפי' יהי עבות, דכונת התורה להדם, ובזמן מתן תורה משמע דלא הי' שום עך עבות מלבד הדם והרדופני, וממילא הי' מוכן דכונת התורה להדם, וז"ע בתו' שם ל"ג א' דמשמע דס"ל לקושטא דמילתא דכונת התורה לעך עבות ולא דוקא להדם, והכשירו דהדם הוא רק משום שהוא עך עבות, וליכא עך אחרינא דהוא עבות, ומה"ט נתקשו מה דבך דיש לו שם לוי, [ובזה ניחא שלא הקשו כן במרורים שנתקשה בזה הגרע"א ז"ל דהתם ודאי כונת התורה למינים הללו], ויתכן נפ"מ לדינא אם ירכיבו בזהם חכונות של עך אחר אצל עבותו תשאר, דלפי' תו' יש להכשירו, ולמש"כ פסול, וז"ע, [ועי' בתשובה להגאון בית מאיר הנדפס בסוף צ"מ לאו"ת, וז"ע].

(ז) **פי"א מ"ח** אוזב שהזה בו כשר לטהר בו את המזורה, בתוספתא פ"ח דנגעים פליג אהא ר"א ואמר דבעי אוזב שלא נעשה בו מלאכה, ומבואר דהיינו דאחי ת"ק לאפוקי, וכ"כ בא"ר.

שם לקטו לעצים כו' לקטו לאוכלין כו', עי' נדה נ"א א' דבבבא סתמא לאדם קיימי כמ"ש תו' שם בפ"ח דשביעית מ"א דחלי לה אם לקטן לאכילה או לעצים, מיירי שלא בבבא, ואידי ואידי בעלו מאליהם, דאם זרען לאדם לא מהני מחשבת לקיטה לעצים, ועי' בירו' שביעית פ"ז ה"א הובא בר"ש שם דבלקטו לעצים ואח"כ נמלך לאכילה חלה עליו קדושת שביעית, ולפ"ז גם כאן אם לקטו לעצים ונמלך לאכילה ואח"כ נפלו עליו משקין יהא פסול.

והא דלקטן לאכילה ונפלו עליהם משקין דפסולין אע"פ שנגזר, היינו בסתם משקין דסתמא טמאין לחטאת, וכמ"ש הרמב"ם פי"א ה"ז, [ואפשר דלכך נקט ונפלו עליו משקין, כלומר סתם משקין, ולא משקין משומרין], אצל אם נפלו עליו משקין הטהורים לחטאת לא נפסל, וכמ"ש ברש"ש דאל"כ לר"מ לעולם יטמא האוזב כשטובלו במי חטאת, [אם כי י"ל דבמי חטאת שאני], וכדמוכח ממחני' ו' דהטעון ביאת מים מטמא לאוזב המוכשר, ומבואר דעד שלא נגע בו הוא בטהרתו, וכן בתוספתא הובאה בר"ש לעיל מ"א דאוזב המוכשר ניצל בצמיד פתיל, וע"כ שהוכשר לקבל טומאה, דאל"כ גם בלא צמיד פתיל ניצל, ומבואר דאע"פ שכבר הוכשר לקבל טומאה מ"מ בהכשרו קאי, ועי' בספר מרן זללה"ה סי' ד סק"ו בזה, [ושם כתב ז"ל לפרש דאפי' נפלו משקין הטהורין לחטאת נפסל האוזב, משום דאוזב בעי שמירה

בקטינן לדינא דבת ג' שנים ויו"א וכן בת י"ב ויו"א וכן בן י"ג ויו"א כולן להשלים מיום ליום בימים שלמים קאמו ולא בשעות, ובגמר השנים השלימות הדבר חלוי, כגון נולד א' תשרי כשיגמר ער"ה של שנת י"ג הרי הוא גדול, והיינו שעם כניסת ליל ר"ה כבר הוא גדול, וכבר כתב הד"ח שכ"כ הסמ"ע וכן המנהג פשוט, [וכבר נתבאר שכ"ד תו' ורמב"ן ורא"ש אף כי בערכין נסתפקו בזה בתו'], וכ"ה במ"ב סי' נ"ה ס"ק מ"ב.

ובן בכל מקום דבעינן מיום ליום נחשב היום שהתחיל בו כיום שלם, וכשנשלמו כל ימי השנה עד היום הזה חשיב שנה, וכן לדעת הראב"ד בערלה ד"ש חילוק בין מיום ליום לשנים מקוטעות נמי אם נקלטו א' תשרי חשיב שנה שלימה בגמר כ"ט אלול ואף פירות שיחננו קודם ט"ו בשבט של רביעית מותרים דחשיב ג' שנים מיום ליום, דלא בעינן מעל"ע לשעות אלא בקדשים ובצב"ח.

ולחאמור נראה דכשארנו ל' יום בשנה חשיב שנה נמי פירושו עם היום שהתחיל בו, דהוה נקרא מיום ליום, וענין שעות לא מצינו בזה, ולהצריך טפי ממעל"ע לשעות והיינו ל' יום שלמים לילה ויום לא מצינו כלל, הלכך כי היכי דסתם שנה מיום ליום מתפרש מא' תשרי אפילו סמוך לסקה"ח עד סוף כ"ט אלול ה"ג ל' יום שאמרו מתפרש כן.

ולא זו בלבד אלא אף בקדשים דשעות פוסלות בהן, נמי אפשר דהיינו דוקא לשנים השלימות אבל בשנה שלשית לפר ושנית לאיל דסגי בל' יום לא בעינן לשעות, אלא יום שהושלם בו שנתו עולה לחשבון יום לל' יום, דכל' יום בשנה לא מצינו ענין של שעות הלכך אף בהני דבשנים שלימות ידיהו קפיד קרא אשעות מ"מ בל' יום ידיהו אפשר דלא בעינן לשעות.

ויש להציא רא"י לזה מהא דתנן פרה פ"א מ"ג דבן י"ג חודש ויום אחד הוא איל, והנה לא יתכן לפרש על ימים מעל"ע לשעות, דא"כ אין צורך להזכיר יום אחד כלל, ולעולם ויום אחד מתפרש להשלים עד אותו יום וכמבואר נדה מ"ד ב' וכמש"כ תו' שם, ועיקר יום אחד אחי לאשמועינן דביום שלפניו לא אמרינן מקצת ככולו וכדס"ל לר"מ אליבא דר"י שם, והנה ע"כ הי"ב חודש כלין באמצע היום, דהא מונין שעות לקדשים, וא"כ כשהוא בן י"ג חודש היינו רק צירוף מחצית היום הנשאר, וא"כ הרי מפורש דנעשה איל מיד בכלות הי"ג חודש דכן מתפרש לעולם ויום אחד, ואין לפרש י"ג חודש מעל"ע לשעות, ויום אחד מימות השנה, והיינו בכלות אותו יום שנשלמו בו י"ג חודש לשעות ונימא דל' יום בשנה בעינן שלמים לילה ויום ואריך טפי ממעל"ע

והאיגוד אינו אלא למנוה, מ"מ אם ילפינן ולקחתם ללולב מולקחתם לאגודת אזור לומר דבעי איגוד, שפיר נלמד בלולב דהוא כאילו הוי כתיב גבי לולב ולקחתם באגודה דהוי מתפרש לעיכובא, דגבי לולב לא בעי לגז"ש למילתא אחרימא, וגם איגוד לכתחלה ידעינן מואנוהו, וע"כ דגז"ש אחי לעיכובא, ועי' ריטב"א.

יש להסתפק אם מנות אזור דמתני' קאי אכל מקום דנזכר אזור בתורה, וכולל גם אזור דמאורע, ואזור המושלך לתוך שרפת הפרה, וכולהו של שלש קלחים נינהו ובהם גבעולים, או דדבר הלמד מענינו הוא דלא איירי אלא באזור שמזין ממנו, דהואה דמי חטאת כהואה דפסח מנצרים דמי וילפי מהדדי, ובתרווייהו רק אזור, משא"כ בהשלכה דשרפת הפרה, דאין בה ענין הוואה, אין צורך בגבעולים ולא בשלשה, וגם התם בהדי עץ ארו ושני תולעת הוא, וכן במאורע שיש בהואהו גם העץ ארו ושני התולעת והאפור החי, בזה לא הנריכה תורה ג' קלחים וגבעולים, ובמנצ"ס לא הזכיר בפ"ג ה"ב גבי השלכה אלא שיעור טפה, והוא מנדה כ"ו א' וזה כולל כל האזובים, ושיעורו בקלח חוץ מן הגבעול כדאמר בירו' סוכה פ"ג ה"א], וכן בפ"א מטו"ז ה"א גבי טהרת המאורע נמי הזכיר רק שיעור טפה, ואילו גבי הוואה הזכיר מתני' דשלשה קלחים וגבעולים בפ"א ה"ד ולא הזכיר שיעור טפה, אע"ג דודאי גם הוא בכלל שיעור טפה, וכן מוכח ממה שאמרו בירו' דהקלח טפה חוץ מן הגבעול, ולא נזכר גבעול במנצ"ס אלא בזה.

מש"כ הר"ש דמדקאמר גרדומיו כ"ש ש"מ דבתחלתו יש לו שיעור ושיעורא לא מתפרש, כוננו על הגבעול אבל אזור עצמו נשנה שיעורו בנדה כ"ו א' טפה, וכן בריטב"א סוכה שם כתב שהנידון על הגבעול, ויש מקום לדון לפ"ז אם דין גרדומין נאמר נמי על הקלח, וממ"ש תו' דלא איצטרך לאשמועינן מנחות ל"ה ב' דגרדומי אזור כשרין, דהא מתניחין היא, משמע דבכלל דינא דגרדומין דמתני' הוא גם על האזור עצמו, דאל"כ נימא דגמ' במנחות על האזור עצמו קאי ומתני' הרי על הגבעול איירי.

הא דאמרינן סוכה י"ג א' קס"ד מדשיריו שנים תחלתו נמי שנים, נראה דר"ל דס"ד דאין ענין שירים כלל בשנשאר שנים מתוך שלשה, דלא דמי לגרדומין דכל חד שימש ומשמש למנוה, והלכך ס"ד דשיריו ר"ל דדיעבד וה"ה בתחלה.

סימן ה

א) פ"א מ"ג בן י"ג חודש כו', א"ה, ראיתי להעתיק כאן מספר ערלה ס"ב סק"ד ה' מתוך הדברים שם השייך למתני', ועי"ש במקור הדברים.

לשעות, דלא יתכן לקרוא י"ג חודש לימים שבאמת לפי חשבון הימים זה י"ג חודש ויום אחד, וגם לפי חשבון י"ג חודש מעל"ע יש מותר שעות, וגם לא יתכן לפרש יום אחד על סוג אחר של ימים מן הימים העולים לחשבון י"ג חודש, וכן אין לפרש ויום אחד דהיינו באמת אותו היום שכלין בו י"ג חודש ואמנם כל אותו היום עדיין אינו איל, ויתפרש דבן י"ג חדש ויום אחד לפי חשבון ימים בגמר כל זה נעשה איל, דהא כתבו תו' נדה שם דאין לפרש בת ג"ש דר"מ בכלות הג"ש דא"כ הו"ל למימר ויום אחד, וגם זה דלא ככל יום אחד שבש"ס, ואע"ג דהא דאר"מ ר"ה י' א' בן כ"ד חודש ויום אחד מתפרש דרך אחר עבור היום אחד נעשה פר, שאני התם דעיקרו אשמועינן דיום אחד בשנה סגי והדבר ידוע דהכונה לפרש שיום זה עולה לשנה שהרי מדבר בן כ"ד חודש במקום שצריכים ג' שנים אבל בן י"ג חודש שהחודש כבר כלל הזמן הנחוץ להשלמת השנה אין לומר ויום אחד על כונה להשלים החודש, ומי סני ל' לתנא למינקט בן י"ג חודש ול' יום, הלכך הכא ודאי מתפרש דצ"ג חודש שלמים סגי, דומיא דיום אחד שבכל הש"ס, ונמצינו למידין דיום שהותחל בו עולה למנין ל' יום, לשנה.

ובן משמע ר"ה י' א' דאמר ר"מ דפר היינו בן כ"ד חדש ויום אחד, ולר"מ אמרו שם ב' דיום ל' עולה לכאן ולכאן נמצא דמקצת יום בשנה סגי, וא"כ כ"ד חודש ויום אחד דקאמר ר"מ היינו לפי החשבון של שנים כאילו לא מניין שעות, דהיינו אם נולד א' תשרי ת"ש הרי ככלות א' תשרי תש"צ נעשה פר [והכא מתפרש ויום אחד דהיינו שרק ככלות היום נעשה פר, ואין זה ענין ליום אחד דבכל הש"ס דהתם אינו אלא להשלים הימים שעד אותו יום וכמש"כ לעיל], שבא' תשרי מלאו לו כ"ד חודש לשעות ומותר היום עולה לחשבון יום לשנה, [ולא מסתבר לפרש ויום אחד מעל"ע מגמר כ"ד חודש, ונימא דצקדשים דמונין שעות אף יום אחד דר"מ לשעות הוא, אע"ג דבעלמא סגי לר"מ במקצת יום לשנה, [ואף לפ"ו שמעינן מיהא דלענין ערלה דלא מניין שעות אף מקצת יום אחד סגי וה"ג לר"א בל' יום, יום שהותחל בו עולה לחשבון הל' יום], וכן אין לפרש ויום אחד, דהיינו יום שלאחר כלות היום ששלמו בו כ"ד חודש לשעות, כמש"כ לעיל בההיא דפרה עי"ש], וא"כ ר"א דקאמר כ"ד חודש ול' יום לא הוסיף אדר"מ אלא כ"ט יום, וש"מ דיום ששלמו בו כ"ד חודש עולה לחשבון ל' יום. (ערלה ס"ב).

ב) פ"ד מ"א ושלל רחוק יו"ר פסולה, בזבחים כ' ב' אמרינן ת"ש פרה רחב"י אמר מקדש בזבחים ויו"א כו', קידוש יו"ר לפרה נראה דהוא

ונראה מסוגיין דהא דאמר רחב"י מקדש בזבחים צפנים אינו אלא מדרבנן, דאם הוא מדאורייתא לר"מ אף אי פסלה יציאה, דהא אינו אלא מדרבנן, אבל מדאורייתא לא פסלה יציאה וכמש"כ זבחים ס"ה סק"ט, וכש"כ לענין פרה שמעשיה בחוץ דודאי לא אסח דעתו, ושפיר מקדש צפנים, (ועוד דאי דאורייתא הוא הרי זו מנחתו לקדש צפנים ולזאת, אלא ש"ל דאי יציאה פסלה אין לנו לפרש כונת החורה שיקדש צפנים), אלא פשיטא לגמ' דאין שייך ללמוד מקרא דחטאת להנריך קיו"ר צפנים, כיון שכל מעשה הפרה בחוץ, ובודאי מדאורייתא אף בקידוש בחוץ בכלי חול שפיר דמי, ורק מדרבנן ס"ל לרחב"י דראוי שיקדש צפנים כעין עבודה, ולזה פרכינן דאי פסלה יציאה מה מקום לחייבו לקדש צפנים כיון שביציאתו בטל קידושו לענין פנים, ומשני דכיון דכל מעשיה בחוץ פשיטא דלא מסח דעתו ביציאה, ופריך א"ה ל"ל דמקדש צפנים בכלל, כיון דמעשיה בחוץ ולענין פנים בטל קידושו הרי ראוי טפי להסמיך הקידוש במקום העבודה ושיקדש בחוץ, ומשני כעין עבודה צענין, וכן בסמוך צבעיא דטומאה נמי הכי מתפרש דכיון דטומאה אותו ובטל קידושו לענין פנים מה ראו להנריכו קידוש צפנים, יקדש בחוץ וגם יוכל לקדש אחר טבילה [ובצפנים אסור דהא טב"י אינו ראוי להכנס לעזרה], אלא ש"מ דטומאה לא פסלה בקיו"ר, ומשני דלענין פרה לא מסח דעתו, ופריך א"כ ל"ל דמקדש צפנים כיון דלענין פנים בטל קידושו, ע"י טומאתו, ומשני נמי כעין עבודה צענין, כלומר דמ"מ כל מאי דאפשר למיעבד כעין עבודת פנים עבדינן.

זבחים כ"א א' שאני פרה הואיל וטב"י כו', אע"ג דטומאה פוסלת בפרה, ואין באיטמי סמוך לשקיה"ת קמיבעיא לן, והיינו דכיון דמחוסר טבילה

בכלל כונתו אף במעשה שמכוין לפניו ממש כש"כ בדבור, ומ"מ קצת קשה מה שלא הזכיר רש"י לפרש דין נדדין ממש דהיינו כנגד דרו, ואפשר דבדבור כל שעומד מאחורי פיו ועיניו של המדבר מיקרי לאחריו, שאין לנו ענין בגופו בדבר הנוגע לדבור, וכן במעשה ההוא נמי אפשר דלא שייך לכלול בכונת המזה אלא ממנו ולהלן שאינו מתכוין להזות אלא על מקום שמנגד עיניו ולהלן, (וגם אפשר דבסתמא הכלי שמוזה ממנו עומד לפניו וטובל בו ומוזה ומנאל שידו שמוזה בה היא להלן מגופו לפניו), ולכך נדדין ממש כלאחריו חשיבי כיון שהם אחורי עיניו ופיו, ולא דיינין אלא בנדדין שלפניו.

נמצא לפרש"י נדדין ממש כלאחריו דמי צין לענין הזאה צין לענין ברכה, וכמו לענין הרחקה דאמרינן נמי ברכות כ"ב ב' דמן הנדדין דינו כלאחריו ולא בעי אלא ד"א.

הרמב"ם והטור סתמו וכתבו סתם דמן הנדדין בכלל ברכה ולא פירשו שלפניו, ואפשר דמפרשי כפרש"י דכל הנדון הוא רק על נדדין שלפניו, וכיון שנשנה בגמ' סתם בלשון נדדין, העתיקו ז"ל ג"כ בלשון הגמ', והדבר ידוע דשלאחריו ודאי כלאחריו, ונדדין ממש לא שייך למיבעיא דבענין של דיבור לא חשיב ידדי הגוף כלום, וכמ"ש לעיל, וממילא סתם נדדין היינו שלפניו, ואף אם נימא שראוי להסתפק אף בנדדין ממש וג"ו בכלל בעיא דגמ' ואיפשיטא דרק שלפניו בכלל ברכה, מ"מ י"ל שהשמיטו לפרש ד"ו שאינו דבר מזה, שאין אדם מנמנס לעמוד בדיוק מול נדדי הכהנים, ובתנועה קלה שלו או של הכהנים הרי הוא נמנאל לפניהם או לאחריהם, ולענין הזאה שהדבר בהוה בנדדין ממש, באמת העתיק הרמב"ם המשנה כלשונה נדדין שבפניו.

אבל הצי"ב בסיומן קכ"ח נקט צדעת הרמב"ם והטור דחולקין על פרש"י וסבירי דאף נדדין ממש בכלל ברכה, ומפרשי דעיקר הבעיא היא רק על נדדין ממש ופשיטין מדקתני דינא דהוה על נדדין שבפניו ולא קתני דינא דהוה על נדדין שאחוריו אלמא ה"ק כל נדדין כפניו דמי עכ"ל, ודבריו ז"ל סתומין, ואפשר כונתו לדיוקא דרישא שכתבנו מדלא קתני ברישא אלא נתכוין לפניו והוה לאחריו ולא קתני לנדדין שלאחריו, משמע דדוקא לאחריו הוא פסולה אצל נדדין ממש כפניו דמי, ואע"ג דאכתי הו"מ למיתני נדדין שלאחריו והוה מתפרש נדדין שלאחריו ולא נדדין ממש, מ"מ אי הוה תני הכי לא הוה ידעין דין נדדין ממש דהוה מצינן לדיוקי מרישא להך גיסא ומסיפא להך גיסא, לכך נקט ברישא לאחריו למימר דכל שאינו לאחריו כלפניו דמי, ומ"מ כל כי האי הו"ל לגמ' לפרושין, ונראה כונתו דגם בהזאה לא דיינין בנדדין שלפניו דפשיטא דכלפניו וכן נדדין

אפשר דגזרו משום הה"ד וא"כ ה"נ צפרה, וכן כתב הרמב"ם דאף בטומאת משקין שא"ל הע"ש מ"מ מועלת טומאה זו, יש לפרש דצפרה כיון דלכתחלה מטמאין אותו כדי שיהא טב"י הלכך לא פסלה הטומאה דלורך עבודה היא, וכאילו אמרינן שאני פרה הואיל ומנחתה בטב"י לא פסלה בה טומאה, ועי' לעיל בעיקר הפירוש בהך דפרה.

הרמב"ם צפ"ד מה' פרה ה"ו פסק דמקדש צפנים ואם קידש בחוץ כשר, ואפשר לומר דפסק כרצ"י ומודה רצ"י בדיעבד כיון דאינו אלא מדרבנן כעין עבודה, אבל ר' יוחנן הוא מרא דגמרא טפי ואית לן למיפסק כוותי', גם אין דרך הרמב"ם לפרש דינים שלא נזכרו בגמרא, ודין דיעבד לרצ"י לא נזכר, (וברמב"ם שם כתב דשלא בקיו"ר פסולה מפני שמעשיה כעין עבודה, שימש בלשון כעין עבודה לענין פסול, וזה מספק דאפשר דכעין עבודה דאמרינן לרצ"י גם היא לעיכובא), לכ"נ דפסק כר' יוחנן ולישנא דר"י אפילו בחוץ משמע ל"י ז"ל דמודה דצפנים עדיף, ואי לרצ"י הוא לעיכובא ניחא בפשיטות דפלוגתייהו לענין דיעבד ואי לרצ"י נמי אינו לעיכובא, י"ל דנפ"מ בקידש בחוץ ועדיין לא עבד דלרצ"י חוזר ומקדש צפנים ולר"י אינו חוזר ומקדש, וכ"נ, דלר"י אינו חוזר ומקדש, אף אם נימא דלרצ"י הוא לעיכובא, דלישנא דר"י משמע דהוה כשר לכתחלה, וכן ברמב"ם כתב שאם קידש בחוץ כשר ולא כתב שאם עבד עבודתו כשירה, משמע נמי דאם קידש שפיר דמי לעבד לכתחלה ואינו צריך לחזור ולקדש צפנים, ומרן זללה"ה צפרה סימן ח' ס"ק י' נסתפק בזה. (וצה"ס ס"ה ס"ק י"א).

ג פ"ב מ"ב לפניו והוה על נדדין שבפניו הואתו כשרה, יעוי' בסוגיא דסוטה ל"ט א', ומשמע דלנדדין ממש הואתו פסולה, ורק שבפניו דהיינו שמכנגד פניו ולהלן מכשרינן, ויש לעי' דברישא קתני לפניו והוה לאחריו פסולה ומשמע דוקא לאחריו הא לנדדין כשרה, וז"ל דכל שאינו מפניו ולהלן לאחריו קרי ל"י.

ויעורי' כפרש"י שם שלא פירש דין נדדין ממש לא לענין הזאה ולא לענין ברכה, ומשמע דבכלל בעיא נדדין הוא אף נדדין שלפניו, ואע"ג דפשיטא דאף עס שאינו מול הכהן ממש הוא בכלל ברכה, דודאי אף זה בכלל כאדם האומר לחבירו, מ"מ יש נדדין שלפניו שראוי להסתפק בהם, ונראה דהיינו באופן שאם הי' מדבר אליו הי' הופך פניו, [והיינו כשעומד קרוב אליו מנז מערב ומרוחק לצפון או לדרום], וכה"ג לא הוה כאדם האומר לחבירו, ופשיט מהא דהואתו כשרה דחזינן דכל שלפניו

לדדדין היא על דדדין שלפניו, דלפ"ו שפיר מסיק הירו' הדא אמרה לדדדין בכלל ברכה, ור"ל דדדין שלפניו, וכן הרמב"ם בהלכות פרה העתיק המשנה כנורמה ומתפרש כפשוטו דדוקא דדדין שפניו הזאתו כשירה.

בפי' הרא"ש למתני' דפרה איתא ודדדין חשובין כלפניו וכן דדדין שלאחריו חשובים כלאחריו, וז"ל ודדדין שלפניו חשובין כלפניו, וכמבואר מהמשך הלשון, וכ"ה במלאכת שלמה.

בפי' מהר"מ שם כתב לדדדין הוי כלפניו כההיא דאמרינן בסנהדרין ע"ז בורק למעלה ונפל לדדדין דכחו כחוש הוי, וז"ע מה ענין זל"ו, דהתם אמרינן דהזורק למעלה בכה שיפול כעין הקשת ולא תחתיו חשיב כחו כחוש, וכמו שפרש"י שם, דמה שמתרחק הוא מכחו, ולעולם בכל זריקה נופל באלכסון, אלא דבורק למעלה אינטריכא ל"י דאף כח כחוש זה שמתרחק נפילתו חשיב כחו, ואין חילוק לאיזה נד התרחק אם לפניו או לאחריו או לדדדין והכל בכלל דדדין דעיקרו שלא נפל תחתיו, ושמה אין כונתו ז"ל אלא לומר דאף שלא הלך למקום שנתכוין מ"מ חשיב כחו, ומפרש ההיא דסנהדרין נמי בורק למעלה ונתכוין שיפול תחתיו ומ"מ אמרינן דחשיב כנתכוין לכח כחוש לדדדין. (ברכות ס"ז).

שלאחריו כלאחריו, ולא דיינינן אלא בדדדין ממש, ולכך לא קתני נמי לאחריו והזה על דדדין שלאחריו, דלא דיינינן אלא בדדדין ממש, ונמיהו בתוספתא התם קתני לה לפי גי' הגר"א שם, ומוכח מזה דלא כהב"י, אלא דדיינינן באמת גם על דדדין שלפניו ושלאחריו אם לא שנפרש דהתם נמי בדדדין ממש קאמר דכלאחריו דמי כיון שנתכוין לאחריו, ולעולם דדדין כאותו רוח שנתכוין לו חשיבין, וקתני מתני' דכפניו דמי, וכפניו לא אחי אלא לאפוקי דדדין שלאחריו, ומיהו הר"ש והרא"ש במשנה דפרה שם פירשו דין דדדין שלאחריו, ומבואר דמפרשי שאין הנידון רק בדדדין ממש, אלא אף דדדין שלפניו בכלל הנידון, ומיהו הר"ש לא העתיק אלא התוספתא, ואם נוכל ליישבה לפי' ב"י כמו שזדדנו לעיל, אז אין ראוי מדברי הר"ש, ומ"מ רהיטת הדברים דהר"ש והרא"ש שוין כפרש"י דדדדין שלפניו ושלאחריו בכלל הנידון דמתני', [ומ"מ בעיא לדדדין לענין ברכת כהנים הי' עדיף טפי לפרש על דדדין ממש וכפי' הב"י, דרחוק לומר דגלשון עם שאחורי הכהנים ראוי להסתפק שיהא בכלל דדדין שלפניו, וז"ע], וכבר רמז בפרישה שמדברי הרמב"ם והטור אין הכרח דפליגי אפרש"י, וכן באו"ז העתיק לדדדין שלפניו בכלל ברכה וזה כפרש"י, גם מהירו' שהביא ב"י אין ראוי למה שפירשנו דעיקר הבעיא

ברוך רחמנא דסייען

עין 262 - ריק